AUSTRIA, FRANCE, GERMANY, GREECE, LUXEMBOURG 3.00 EUR; SWEDEN 32 SEK; SWITZERLAND 4.80 CHF; BIH 5.00 BAM; CRNA GORA 2.50 EUR; HRVATSKA 19 HRK; MAKEDONIJA 150 DEN; SLOVENIJA 2.50 EUR

150 DIN

8 600102 660014

VREME

9. APRIL 2009. BROJ 953

OSLOBAĐANJE TALACA

PREGOVARAČI O ŽIVOTU I SMRTI

BEOGRAD I ROMI

LINIJA PODELE

EKONOMSKA KRIZA >> **VLADIN PAKET I SOCIJALNI PAKT**

Експериментални Дигитални програм културе и уметности

PTC DIGITAL

Авала 27. UHF канал

Иришки венац 31. UHF канал

www.rts.rs

VREME
9. APRIL 2009.
BROJ 953

Izdavač: NP "VREME" d.o.o.
Mišarska 12–14, Beograd

DIREKTOR
Branko Popović

POMOĆNICI DIREKTORA
Vojislav Milošević
Stevan Ristić

FINANSIJSKI DIREKTOR
Daniela Vesić

GLAVNI UREDNIK
Dragoljub Žarković

ODGOVORNI UREDNIK
Filip Švarm

POMOĆNIK GLAVNOG UREDNIKA
Aleksandar Ćirić

SEKRETARIJAT
Mirjana Kalezić

REDAKCIJA
Dejan Anastasijević, Duška Anastasijević, Aleksandar Anđić (foto@vreme.com), Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Vera Didanović, Jovan Dulović, Slobodan Georgijev, Jovana Gligorijević, Jelena Grujić, Nebojša Grujičić (kultura@vreme.com), Andrej Ivanji (svet@vreme.com), Zoja Jovanov (biznis), Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić, Jasmina Lazić, Zoran Majdin, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milan Milošević, Teofil Pančić, Ana Radić, Saša Rakezić (strip@vreme.com), Tamara Skrozza, Vladimir Stanković, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić (međuvreme), Ljubomir Živkov

DOKUMENTACIJA
Dragoslav Grujić (arhiva@vreme.com), Jelena Mrđa (foto@vreme.com)

TEHNIČKA REDAKCIJA
Ivan Hrašovec (t. urednik), Tanja Popović, Vesna Srbinović, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
KOREKTORI:
Marija Drljević, Stanica Milošević;
LEKTORI: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
DAKTILOGRAF: Zorica Nikolić

INTERNET IZDANJE
http://www.vreme.com
Marjana Hrašovec

PRODAJA I PRETPLATA
(prodaja@vreme.com)
Nikola Ćulafić, Milan Radović

RAČUNOVODSTVO
Slavica Spasojević

MARKETING
(marketing@vreme.com)
Goran Kosanović (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

ŠTAMPA:
Rotografika, Subotica

OBRADA TIRAŽA:
Data Press

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

04 MEĐUVREME

10 KRIZA: Vladin paket i socijalni pakt

14 VOJVODINA: Autonomija i drugi interesi

16 BEOGRAD I ROMI: Linija podele

20 TURISTIČKI VODIČ KROZ SIROTINJSKO NASELJE: Grad u gradu

22 INTERVJU:
Snežana Malović, ministarka pravde

26 KRIMINAL:
Ubistva koja su potresla zapadnu Srbiju

28 TALAČKE KRIZE: Pregovaranje o životu i smrti

34 SLUČAJ DOBRICA ĆOSIĆ: Talog i saveznici

37 NUSPOJAVE: Zaštita bez nevinosti

38 BIZNIS

46 LJUDI I VREME

49 LISICA I ŽDRAL: Biće skoro propast sveta

KULTURA

50 EVROPSKI POZORIŠNI OSKAR:
Premio Europa 2009

53 RIM: Izložba "Đoto i XIV vek"

55 TV MANIJAK: Nekom je svanulo!

SVET

56 NATO U ŠEZDESETOJ: Zbunjeni slavljenik

58 G20, MERE ZA PREVAZILAŽENJE KRIZE:
Finansijski stimulans i kontrola

60 FRANCUSKA, SOCIJALNI NEMIRI:
Proleteri svih zemalja

63 EVROPA, KRIZA CIVILIZACIJE:
Propast ili bitne promene

64 MERIDIJANI

MOZAIK

66 ISTRAŽIVANJE: Elektronika i deca

70 INTERVJU: Zoran Marković, direktor "ZoviMe"

72 ZDRAVSTVO: Srce u Americi

74 VREME GURMANLUKA:
Ručak za dvadesetoricu

76 FORMULA 1: Lažovi i ostali

77 POŠTA

78 VREME UŽIVANJA: Tablić

Status Vojvodine biće definisan kada se o tome postigne politički dogovor, ali ne samo između stranaka nego i između njihovih centrala i pokrajinskih odbora
PIŠE: VERA DIDANOVIĆ

Najzanimljiviji detalj u vezi sa stavom Dobrice Ćosića prema Albancima i krivičnoj prijavi dve nevladine

organizacije tim povodom jeste mlak odjek koji je ova vest imala u javnosti. Da li to znači da osim Sonje Biserko i Biljane Kovačević-Vučo nikoga više nije briga šta uvaženi akademik, pisac, prvi predsednik Savezne Republike Jugoslavije ima da kaže
PIŠE: JOVANA GLIGORIJEVIĆ

Ovogodišnji laureat pozorišnog Oskara je čuveni poljski reditelj Kristijan Lupa. Njegovo delo, pored ostalih, pruža

opšti pravac u kome se može očekivati dalji razvoj "novih pozorišnih realnosti". Pozorište više ne inscenira dramske tekstove, već pripoveda i inkarnira, koristeći raznovrsna pozorišna sredstva uključujući i ona koja pružaju nove tehnologije
PIŠE: IVAN MEDENICA

NA NASLOVNOJ STRANI: ROMSKO NASELJE U NOVOM BEOGRADU
FOTOGRAFIJA: MILOVAN MILENKOVIĆ

NOVOGOVOR

EVROPA

Gledano s visine, Evropa je tek privezak, poluostrvce na zapadnom kraju Azije.

U najstarijoj evropskoj, dakle grčkoj mitologiji, Evropa je jedna od tri hiljade nimfi poznatih i pod opštim nazivom Okeanide jer su kćeri Okeana i Tetide. U kasnijem mitu, Evropa je feničanska – azijska – princeza koju je Zevs pretvoren u bika zaveo i odneo na Krit, gde je rodila Minosa, Radamanta i Sarpedona, vladare koji su zbog svoje pravičnosti u Podzemlju sudili senima pokojnika.

Za Homera je Evropa mitska kraljica Krita, a kao naziv teritorije – najpre za kontinentalnu Grčku, potom i za krajeve severno od nje, Evropa se pojavljuje tek oko 500. godine pre n.e. Svet je u to vreme bio podeljen na Evropu – na sever i zapad do mitske Hiperboreje, zemlje srećnih naroda iz kojih stiže ćilibar, i Kalajnih ostrva (današnja Velika Britanija i Irska), a osim nje, tu oko Mediterana nalaze se još Libija – današnja severna Afrika, i Azija – najvećim delom današnja Turska i Bliski istok. Središte sveta bilo je, kao što mu ime kaže, Sredozemno more oko kog ljudi žive, kako je zapazio Platon, "kao žabe oko bare".

Pridevi "evropski" ili "zapadnoevropski" koriste se danas gotovo kao sinonimi za politička uređenja zasnovana na principima demokratije kao podele zakonodavne, izvršne i sudske vlasti, jednakosti građana i univerzalnosti zakona, i kulture zasnovane na individualnim vrednostima i inicijativi. Koreni takvih političkih sistema traže se i nalaze u tradiciji stare Grčke, nasuprot "azijskoj" tradiciji samovlašća i despotije. Kako god bilo i koliko god stvarna bila, ta razlika je tokom istorije uticala na formiranje onog što danas nazivamo Evropom, a njeni sukobi i nerazumevanje s Azijom i danas traju.

Aleksandar Ćirić

ITALIJA

ZEMLJOTRES

Dan nakon što je italijansku regiju Abruco pogodio zemljotres jačine 6,5 stepeni Rihterove skale, 7. aprila, izbrojano je 207 žrtava i oko 1500 povređenih. U zemljotresu koji je 6. aprila rano ujutru iznenadio stanovnike centralne Italije i koji je potresao i Rim, najviše je stradao srednjovekovni planinski grad Akvila – uništeno je skoro 10.000 kuća, istorijski centar grada je potpuno devastiran, a računajući i štetu iz okolnih mesta, bez krova nad glavom ostalo je oko 70.000 ljudi. Broj žrtava raste iz sata u sat, među stradalima ima i stranaca, ali do utorka po podne nije potvrđeno da su među njima i građani Srbije.

Dok više od 4000 pripadnika spasilačkih ekipa, uz pomoć teške mašinerije i treniranih pasa, pokušava da pronađe i spase povređene i da iz ruševina izvuku nastradale, mnogi stanovnici Akvile napuštaju grad u strahu od novih potresa.

Posle najsmrtonosnije elementarne nepogode koja je u poslednjih 29 godina pogodila Italiju (u zemljotresu na jugu Italije 1980. godine poginulo je 3000 ljudi), italijanski premijer Silvio Berluskoni je proglasio vanredno stanje i najavio dodatna novčana sredstva iz federalnih rezervi, uz obećanje da nikoga neće zaboraviti.

Vlada Italije je na vanrednoj sednici odlučila da još određuje koliki će biti fond pomoći, i da će to biti definisano za nekoliko dana kada se bude preciznije znalo kolike su potrebe zemlje. Premijer Berluskoni uverava građane da novca ima dovoljno, da država odmah ima na raspolaganju 30 miliona evra, kao i da su tu i sredstva iz evropskog fonda za elementarne katastrofe od nekoliko stotina miliona evra. Pomoć je ponudilo 35 zemalja, uključujući i Srbiju. Italija se zahvalila na ponudi, ali je ipak odbila.

J. L.

REUTERS

SLUČAJ KOVAČEVIĆ

ZADATAK REŠEN

Državni tužilac okruga Brum u SAD Džerald Molen prošle srede nije napravio prvoaprilsku šalu kada je objavio da će tužilaštvu u Srbiji ustupiti predmet protiv Miladina Kovačevića, koji je u maju prošle godine brutalno pretukao američkog studenta Brajana Štajnhauera i uspeo da izazove medijski i diplomatski skandal ogromnih razmera. Džerald Molen se, doduše, nije odrekao suđenja Kovačeviću (ako ovaj ikada kroči na teritoriju SAD), ali je zato srpskom pravosuđu, osim dokaza, ponudio svoju svesrdnu pomoć u vođenju procesa u Srbiji.

Sutradan, 2. aprila, Vlada je ispunila obećanje i skinula oznaku tajnosti sa "slučaja od milion dolara". Za početak, saznali smo da nije reč o milion, nego o 900.000 dolara, da je Vlada još 11. marta taj iznos uplatila na račun porodice oštećenog Brajana Štajnhauera i da te pare ipak neće biti isterane iz naših, već iz džepova onih kriminalaca čiju je (nelegalno stečenu) imovinu zaplenila država. Onih 100.000 dolara na ime Kovačevićeve kaucije se ne pominju.

Saznali smo i da su Vlada i Ministarstvo pravde napravili dobar pregovarački posao: uspeli su da izbegnu Kovačevićevo izručenje SAD (što nije prihvatljivo po našem zakonu), uspeli su da izbegnu da Miladin Kovačević prizna krivicu i dobije zatvorsku kaznu od deset do dvanaest godina (što nije prihvatljivo za njegovu porodicu i advokata), a kada su SAD ponudile da Srbija obešteti Brajana Štajnhauera, uspeli su da se pošteno iscenjkaju i da prvobitno traženu sumu od 5,5 miliona spuste na (samo) 900.000 dolara.

Istoga dana kada je Vlada obelodanila detalje pregovaračkog procesa, sa svih strana su stigle pohvale na račun Ministarstva pravde i srpskog pravosuđa, državni zvaničnici su još jednom podsetili da država Srbija ne

A. ANĐIĆ

plaća bahatost Miladina Kovačevića, već sanira štetu svojih službenika, predsednik Tadić je odahnuo jer je sa odnosa između Beograda i Vašingtona konačno skinuto breme tog slučaja, a američki ambasador u Srbiji Kameron Manter (koji se u nekim novinama svojevremeno pominjao kao "Borbino duboko grlo") rekao je da mu je drago zbog raspleta događaja i da su SAD zadovoljne što će Kovačević izaći pred lice pravde.

Postupak koji se protiv Miladina Kovačevića vodi u Drugom opštinskom sudu u Beogradu je trenutno prekinut. Biće nastavljen čim se sudu dostave spisi predmeta iz Amerike. Ukoliko se dokaže da je kriv, Kovačeviću preti blaža kazna od one koju su mu ponudile Sjedinjene Države. Amerikanci su mu, naime, odmah ponudili 12 godina zatvora, od 25 koliko je zaprećeno. U tu kaznu je uračunato deset godina za nanošenje teških telesnih povreda Štajnhaueru, i još dve godine zbog izbegavanja suđenja. Prema našem krivičnom zakoniku, s obzirom na okolnosti pod kojima je počinjeno krivično delo, Kovačeviću preti osam godina zatvora. Pored nanošenja teških telesnih povreda, Miladinu Kovačeviću se stavlja na teret i da je podstrekavao službenike srpske ambasade da zloupotrebe službeni položaj, za šta mu preti kazna od šest meseci do pet godina zatvora, i da je falsifikovao ispravu, za šta bi mogao da dobije između tri meseca i pet godina zatvora. Međutim, srpski zakon kaže da njegova kazna, ukoliko bude proglašen krivim, mora da bude manja od zbira svih zajedničkih kazni, a veća od najveće pojedinačne.

Na pitanje da li će postupak protiv Kovačevića nadgledati predstavnici američkog pravosuđa, ministarka pravde Snežana Malović je odgovorila da oni to nisu tražili, ali da nema razloga da im se to ne omogući. U postupku za ubistvo (američkih građana) braće Bitići, predstavnici američkog pravosuđa su iskoristili tu mogućnost. Ministarka pravde Snežana Malović o slučaju Miladina Kovačevića više govori u intervjuu na 22. strani.

J. Lazić

KRIMINAL

UHAPŠEN JEZDIMIR VASILJEVIĆ

VOJO SEKULIĆ

Vlasnik propale banke Jugoskandik Jezdimir Vasiljević, poznat i kao "gazda Jezda", uhapšen je 4. aprila u Holandiji i smešten u ekstradicioni pritvor. Vasiljević je, sa saradnicima iz Jugoskandika Ljubivojem Šundićem, Draganom Antonijevićem i advokatom Stevanom Protićem, u Srbiji optužen za zloupotrebe službenog položaja, prevaru i utaju. Sa njima je optužen i Milorad Vukotić, direktor Banke privatne privrede Crne Gore, dok je protiv Milana Bulatovića, Vasiljevićevog saradnika, postupak razdvojen. Optužnica ih tereti da su proneverili oko 29 miliona evra i oštetili štediše za 190 miliona nemačkih maraka.

GORANKA MATIĆ

GODIŠNJICA

U subotu 4. aprila navršilo se sedam godina otkad je preminuo Uroš Komlenović, novinar nedeljnika "Vreme". Izbor njegovih tekstova možete pročitati na sajtu www.vreme.com

SKUPŠTINA

EKOLOŠKI PAKET

MILAN DUDVARSKI

Na ivici izumiranja u Evropi je danas oko 1000 biljnih vrsta i više od 150 različitih vrsta ptica i njihovo očuvanje spada u prioritete. U Srbiji, gde je ekološka svest potisnuta dugom krizom, nepažljivom urbanizacijom, zbog njenog položaja na razvođu tri rečna sliva, raznovrsnost faune je visoka u poređenju sa stanjem u Evropi. Registrovano je oko 110 vrsta riba (od sedam endemičnih vrsta Dunavskog basena, na teritoriji Srbije živi pet vrsta), oko 20 vrsta vodozemaca, najmanje 45 vrsta gmizavaca, oko 260 vrsta ptica gnezdarica, 94 vrste sisara (iz reda bubojeda 10, slepih miševa 25, mesoždera 19, papkara sedam, glodara 32). Ukupan broj sisara, ptica gnezdarica, gmizavaca i vodozemaca čini oko 43,3 odsto ukupnog broja ovih grupa životinja u Evropi. Prema broju vrsta u odnosu na veličinu teritorije, diverzitet biljnih vrsta je među najvećim u Evropi (Srbija 0,718, Grčka 0,733, Bugarska 0,722, Rumunija 0,657, Bosna i Hercegovina 0,759, Mađarska 0,673, Italija 0,684, Francuska 0,638, Britanija 0,601). To kaže zakonodavac da bi kazao da ovde još ima šta da se štiti.

Možda su ipak i za naše prilike primerenije reči koje izgovara Mihail Ljvovič Astrov, vrač, lekar u Čehovljevom *Ujka Vanji*, kojima opisuje kako šume trešte pod sekirama, kako ginu milijarde drveća, kako postaju pusta prebivališta zveri i ptica, kako plićaju i presušuju reke i kako iščezavaju divni pejzaži...

Predstoji mukotrpan posao na očuvanju migratornih vrsta ptica, staništa, regulisanje načina njihovog korišćenja, ponovnog naseljavanja iščezlih vrsta, branja, sakupljanja, zabrana uništavanja, seče ili iskopavanja strogo zaštićenih vrsta biljaka i gljiva, zabrana namernog hvatanja, držanja ili ubijanja; namernog oštećivanja ili uništavanje razvojnih oblika, gnezda ili legla, uzimanja jaja iz prirode ili držanje praznih jaja; prikrivanja, držanja, uzgajanja, trgovine, uvoza, izvoza, prevoza i otuđivanja ili prepariranja...

To je samo deo onoga što proizlazi iz paketa od devet ekoloških zakona koje Skupština Srbije upravo usvaja (u ponedeljak 6. aprila završena načelna rasprava). To su propisi o zaštiti životne sredine, o zaštiti vazduha, o zaštiti prirode, o zaštiti od buke u životnoj sredini, o zaštiti i održivom korišćenju ribljeg fonda, o zaštiti od jonizujućih zračenja i o nuklearnoj sigurnosti, o zaštiti od nejonizujućih zračenja, o hemikalijama, o biocidnim proizvodima...

Pažnju privlače i zakoni o upravljanju otpadom, o ambalaži i ambalažnom otpadu, pošto iz brojnih analiza stanja životne sredine na teritoriji Republike Srbije koje su urađene u poslednjih nekoliko godina, proizlazi da neadekvatno postupanje sa otpadom predstavlja jedan od najvećih ekoloških problema u Republici Srbiji. Usvajanje zakona iz oblasti ekologije je jedan od uslova za približavanje Srbije EU, a računa se da se oko 30 odsto obaveza iz "paketa pridruživanja" odnosi na ekologiju. Usvajanjem pomenutih zakona usaglašava se pravni sistem Srbije sa direktivama, uredbama i preporukama EU, među kojima je i direktiva koja se odnosi na kontrolu velikih industrijskih udesa koji uključuju opasne materije.

Primena je merljiva i skupa – u tom pogledu i napredna Slovenija će ekološki biti integrisana u Evropu tek 2017. godine, čulo se u skupštinskoj raspravi. Srbija za zaštitu životne sredine izdvaja samo 0,2 odsto društvenog bruto proizvoda, a za ekologiju su potrebni vreme i novac. Za izgradnju Vrbaskog kanala u pretprošlom veku trebalo je sedam godina, a čišćenje njegovog zagađenog korita trajaće duže.

Moguće je da deo javnosti na zaštitu prirode gleda očima Kočićevog Davida Štrpca iz Striičića koji je doveo jazavca pred sud, da bi ćoravoj vladi rekao kako ga je oslobodila svega, njive, krave i sina, a štiti jazavca, kako je šuma "za turskog suda bila svačija, ničija šuma, a danas "carska šuma", a da njivica koju jazavac pljačka nije "ni Davidova, ni carska, ni spahijska". Očito je, ipak, da ovde raste svest o vitalnom značaju ekologije. To se videlo kada su pominjani Bor, Obrenovac, cementni gradovi poput Kosjerića, opasni otpad u Loznici, ili kad je radikalska poslanica iznela procenu da štete od zagađenja u Srbiji dostižu i četiri milijarde evra godišnje.

M. Milošević

KONKURS

PR I ZNANJE

Društvo Srbije za odnose s javnošću (DSOJ), nacionalna strukovna organizacija profesionalaca koji se bave odnosima s javnošću, raspisuje dvanaesti konkurs za godišnje nagrade "PRiZNANJE". Konkurs za najvažniju domaću nagradu u oblasti odnosa s javnošću otvoren je do 15. aprila 2009. godine.

Ova nagrada dodeljuje se pojedincima, organizacijama, kompanijama, institucijama i agencijama za najkvalitetnije i najbolje komunikacijske aktivnosti u prethodnoj godini. Za učešće na konkursu neophodno je prijaviti rad, kampanju ili aktivnost, a nagrade se dodeljuju u 12 kategorija, uz specijalnu nagradu za akademski rad – "Dr Dragutin Vračar".

O tome ko će dobiti ovogodišnje nagrade odlučuje, kao i svake godine, stručni žiri u kojem su stručnjaci u oblasti odnosa sa javnošću, ali oni koji su se već istakli i potvrdili u ovoj oblasti i sami dobitnici "PRiZNANJA". Nagrade će biti dodeljene na tradicionalnom godišnjem "PRijemu", stručnom skupu koji Društvo organizuje, a koji će biti održan 14. maja 2009. Uslove konkursa, propozicije, kategorije, prijavni formular i pravilnik o radu žirija zainteresovani mogu naći na internet prezentaciji DSOJ *www.pr.org.rs*.

Društvo Srbije za odnose s javnošću osnovano je 2004. godine i tako nastavilo tradiciju PR Društva Jugoslavije – najstarije strukovne organizacije u ovoj oblasti na teritoriji bivše SFRJ. Osnivači društva su predstavnici Univerziteta, agencija za odnose s javnošću, državnih institucija i organizacija i velikih privatnih kompanija.

KONFERENCIJA

ZDRAVLJE U DOBA KRIZE

U Oslu je 1. i 2. aprila održana Konferencija Regionalnog komiteta Svetske zdravstvene organizacije za Evropu, koja je za temu imala "Zdravlje u doba ekonomske krize". Pored predstavnika SZO-a, na konferenciji su učestvovala i ministarstva iz više zemalja. Ministar zdravlja Srbije Tomica Milosavljević je na skupu govorio o izazovima u upravljanju zdravstvenim sistemom Srbije u uslovima ekonomske i finansijske krize i poručio da na početku ove godine ipak ima razloga za oprezan optimizam. Prema njegovim rečima, zdravstveni sistem u Srbiji svetsku ekonomsku krizu ne dočekuje nespremno – na eventualne loše situacije reagovaće se preraspodelom budžeta, otpuštanja zaposlenih u zdravstvenom sektoru ipak neće biti, kao što neće biti ni smanjivanja obima pružanja zdravstvenih usluga. "Kriza će samo neke stvari zaoštriti i potencirati, a mogla bi na neki način da deluje i stimulativno u smislu otrežnjenja, odnosno tako da će svaka zdravstvena ustanova morati da analizira sebe i svoju efikasnost", rekao je ministar zdravlja. Kao prioritete zaštite u vreme krize u Srbiji Milosavljević je istakao zaštitu varijabilnih grupa i očuvanje budućih investicija u zdravstvu i dodao da su kao odgovor na svetsku ekonomsku krizu početkom godine povećane participacije u zdravstvu određenim kategorijama stanovništva, a da će efekti te mere biti vidljivi za nekoliko meseci.

IZLOŽBA

SVETLOSTI I SENKE BALKANA

IMRE SABO

Helenski Fond za Kulturu u dvorani svog centra u Beogradu priređuje veliku izložbu na kojoj učestvuje osam fotografa iz osam balkanskih zemalja u cilju unapređenja međukulturnog dijaloga, mirnog suživota i saradnje naroda Jugoistočne Evrope. Na izložbi koja se zove "Svetlost i senke na Balkanu" učestvuju: Steljos Efstatopulos (Grčka), Nina Nikolova (Bugarska), Bevis Fuša (Albanija), Stanko Abadžić (Hrvatska), Imre Sabo (Srbija), Virđil Mlešnica (Rumunija), Timurtaš Onan (Turska) i Milomir Kovačević (Bosna i Hercegovina). Svaki od njih će sa po deset svojih fotografija dočarati savremeno umetničko stvaralaštvo, život i istorijski razvoj u regionu.

piše: Zoran Stanojević

BLOG REVOLUCIJA

Ako ni zbog čega drugog samit G20 u Londonu ući će u svetsku istoriju kao prvi veliki događaj na kome su blogeri imali ravnopravan status sa novinarima. Mogli su da se prijave za praćenje samita, dobili su istovetne uslove za rad, čak i malo privilegovane, i pravo da na konferencijama za medije postavljaju pitanja.

Naravno, to nije bilo tako spontano, cela akcija *inkluzije* blogera trajala je nekoliko meseci. Nekoliko blogera došlo je na ideju da bloguje sa samita i obratili su se britanskom ministarstvu spoljnih poslova. Pregovori su trajali tri, četiri meseca i ideja je konačno prihvaćena. Razlog je verovatno taj što većina britanskih političara bloguje, a jedan od blogera na samitu je bio britanski ministar Tom Votson, zadužen za elektronsku administraciju i transformaciju vlade uopšte.

Nakon što su organizatori dali pristanak, blogeri su raspisali mali konkurs kako bi došli do pedeset ljudi koji su dobili akreditacije. Bilo je tu vrlo atraktivnih imena, budući da danas nema ozbiljnog aktiviste u svetu koji ne piše blog. Blogeri su dobili veliki sto, sa pedeset mesta, na najboljem mestu u sali (hali, zapravo), stavili svoju zastavu i krenuli. Veći deo vremena proveli su pišući, imao sam prilike u to da se uverim svojim očima, a kako je to izgledali možete pogledati na sajtu www.g20voice.org. Skup G20 okupio je gotovo dve i po hiljade novinara, prilično zaposlenih jer se sve događalo u tek nekoliko sati. Ipak, malo ko od nas nije bio zbunjen ovim stolom i svako se raspitao o čemu se radi. Blogeri kažu da su ih novinari gledali sa radoznalošću, ali i sa strahom. Nije ni čudo, ekonomska kriza sahranila je već desetine štampanih medija samo u SAD, mnogi prisutni novinari brinu da li će do kraja godine ostati bez posla, a sada se još pojavljuju blogeri koji sa samita izveštavaju iz pukog zadovoljstva ili vere u neki viši cilj. Uz besplatan sendvič i pivo.

Blogeri sebe ne vide kao novinare, barem su to meni rekli. Oni smatraju da su njihova viđenja samita lična i da ih treba posmatrati u kontekstu njihovih uobičajenih blogova. Oni ne izveštavaju već posmatraju, ostavljajući plasiranje informacija novinarima.

Ali, revolucija se zaista dogodila na glavnoj pres konferenciji, koju je držao premijer Gordon Braun. U jednom trenutku, birajući novinare po sali koji bi mu postavili naredno pitanje, reč je dao Ričardu Marfiju. Ovaj se predstavio kao bloger (inače piše ekonomski blog) i postavio pitanje vezano za "poreske rajeve". Čuvši da je u pitanju bloger, Gordon Braun se samo malo osmehnuo, a zatim odgovorio na pitanje. Marfi je kasnije izjavio da je bio prilično zadovoljan dobijenim odgovorom, kao i činjenicom da je ušao u istoriju kao prvi bloger kome je omogućeno da nešto javno pita na važnom skupu.

Od sada računajte na nas, poručili su blogeri očekujući da posle ovog pozitivnog iskustva budu prisutni na svakom značajnijem skupu.

CPU ICT Consulting • Services • Education
Milentija Popovića 9, Sava Centar, tel: 3111-527, 3111-824: www.cpu.co.yu

09/04/09 – 15/04/09

METEOROLOŠKA PROGNOZA

07/04/09
http://www.meteos.co.yu

min°C max°C	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDELJA	PONEDELJAK	UTORAK	SREDA
BEOGRAD	12 24	12 24	12 22	10 19	9 17	8 20	8 23
VOJVODINA	8 24	9 24	10 22	9 20	7 18	6 20	7 22
CENTRALNA I JUŽNA SRBIJA	6 25	7 24	9 21	7 19	5 18	5 21	6 23

BROJ NEDELJE:

50

Na području Nišavskog i Topličkog okruga prošle godine je zabeleženo 50 smrtnih slučajeva od zaraznih bolesti, među kojima osam od tuberkuloze, saopštio je epidemiolog prof. dr Branislav Tiodorović. Inače, na teritoriji ta dva okruga prošle godine je registrovano 12.347 slučajeva oboljenja, od čega je bilo 19 epidemija.

ČAJ ZA UŽIVANJE I PREVENTIVU PROTIV VIRUSA I BAKTERIJA:
AMER
BRUSNICA, ŠUMSKO VOĆE, BOROVNICA, JAGODA, NANA, KAMILICA, HIBISKUS, RTANJSKI, ZELENI
SADRŽI 40% AMER ČAJA I 60% VOĆA ILI LEKOVITOG BILJA
ČUVAR VAŠEG ZDRAVLJA
027 63-481

lgbt SOS
(011)
3290 846
utorkom i četvrtkom 19-22h

VALJEVO

TADIĆ U TADIĆA MLINU

Već nekoliko godina, vele šestu, Društvo za očuvanje srpskog folklora, te Kulturno-umetničko društvo "Gradac", u kojima upravlja Tijosav Ninović, organizuju Sabor folklornih ansambala Srbije pod lepim imenom Zlatni opanak. I ove godine, pred početak manifestacije, koja najavljena panoima na kojima pisalo da je Boris Tadić pokrovitelj, Tijosav podneo zahtev gradu Valjevu da pomogne manifestaciju, oni što odlučuju rekli, kakav Tijosav, kakav folklor, nema para. Ali Tijosav doneo 'artiju iz Kabineta predsednika Srbije, na kojoj pisalo da je predsednik pokrovitelj, i oni što daju pare odrešili kesu, povukli nalaz i mišljenje da je folklor prevaziđena stvar i da to Tijosav radi iz lični interes.

I ne bilo samo to, lično predsednik Tadić, kao pokrovitelj, doš'o da podrži Sabor. To što niko u tu gradsku upravu nije verov'o da će se desi, desilo se u nedelju 5. aprila. Dakle, nedelja, skoro podne, u Tadića mlinu – nacionalizovanom objektu koji po svi zakoni dat na upravljanje Društvu za negovanje folklora, da se ne kaže Tijosavu – gde Tijosav privređuje, upravlja i rukovodi, sve folklor do folklora. Lično Tijosav dočekuje goste, predsednik samo što nije stig'o, pristiglu Borku Vučić, sa obaveznu punđu i obavezni bijeli biseri, sprovedoše u baštu objekta. U baštu stupi dosta i mnogo tog folklora sa instrumenti i zastave, grupa pevača iza vrata viknu, *Volim crne, smeđe, riđe/ i sve što naiđe,* pojavi se i protokol Predsednika, pristiže i DS gradonačelnik Valjeva Zoran Jakovljević, sa specijalno pristiglim DS novim direktorom Železnica Srbije Mićom Markovićem, DS Mića uloži oštru i usmenu notu lično Tijosavu i lično kod Tadićevog protokola, zašto rukovodstvo Grada i partije nije obavešteno o poseti predsednika, nego on to saznaje putem SMS poruke. Za dalju SMS diskusiju nije bilo mesta ni vremena, folklorni ansambli se spontano postrojiše, jedan viknu, Ajmo, idemo, igramo, pevamo, svi, udri bilo šta. Svi udariše bilo šta, krenu bećarac, grčki ansambl stade nešto da se mačuje, predsednika Tadića – koji beše takoreći folklorno obučen, grao sako, još graorastije farmerke, na noge lagane baš folklorno braon i antilop cipele – lično i prvi dočeka sami Tijosav. Predsednik Tadić se lagano i lično rukova sa svakim članom folklora koji beše spontano istupio pred njega, nastavi sa tim predsedničkim aktivnostima, upade u violine, uslika se sa violinistima, upade u Grke, uslika se sa Grcima, uvedoše ga u objekat imena Tadića mlin, tog folklora da odustaneš, ali predsednik je za svako čeljade im'o lepu reč i predsednički osmeh. Stigoše tako u dno, ili čelo, velike prostorije na kome po ceo zid bila *slika* da to Zlatni opanak, da je Pokrovitelj Sabora Boris Tadić, predsednik Srbije.

Predsednik sede sa žiri, samo za predsednika javiše se violonisti, nastaviše se sa neki čardaš, Tijosav stade pokazuje da prestanu, sve 'vako rukom i odsečno, ima još programa, umilostiviše se violinisti, nastupiše dve *Stani vodo ne žubori/ pusti pesmu nek' se ori* u srmu i kadifu devojke, nastupi još toga, tome bi kraj, krenuše dalje, pravo u baštu restorana, iza oni' vrata javi se muška grupa pevača, *Znadeš mala da ja nemam ništa/ nego starog mačka kraj ognjišta...* Predsednik se i tome predsednički obradova, nastavi kuda treba, javi se svom DS Mići koji mu se spontano nađe na putu, staviše ga u folklor da se izjavi kamerama. Jedna stade pita, Da li ste igrali u nekom ansamblu, a predsednik da odgovara, Nisam,

DRAGAN TODOROVIĆ

nažalost, ali jesu moji prijatelji, siromašan sam za takvo iskustvo, ali učio sam narodne pesme, i mnoge od pesama dobro poznajem. Onda predsednik nastavi da hoće uputi poruku mladim ljudima, Folklor, naša muzika je ključni sadržaj našeg identiteta... Reče još o našem identitetu, Ona iz protokola reče da nema više pitanja, ali predsednik reče da ima još nešto važno da kaže, i reče, Ovo mi je vrlo važno, ovo da se prenese, to je fundament politike koju vodim, nije politika samo oko ekonomije, evropskih integracija, partijskog prepucavanja, ovo su fundamenti politike, kultura koja se čuva unutar ekonomije za koju država treba da obezbedi najbolje uslove, i ne treba vlastite granice definisati samo državnim granicama, tamo gde se dešava naša kultura, gde se pevaju naše pesme, gde se govori našim jezikom, gde se još uvek doživljava naš identitet kao živući, tamo su naše granice, a onda će lako tamo doći i naše prodavnice, i naši proizvodi, i onda ćemo na dobar način zaokružiti našu sveukupnu politiku, to je politika. Gotovo, jok, predsednik hoće kaže još nešto važno, posebno mu zadovoljstvo što je pokrovitelj manifestacije koja se događa u Tadića mlinu, jer valjevski Tadići imaju poreklo kao i njegovi Tadići, i to je mali doprinos njegove porodice našem identitetu.

Kraj, jok, predsednik se uslika sa jedan folklor, sa drugi, sa bele marame, sa žute marame, sa violinisti, sa jedni civili, sa drugi civili, sa dvije komplet mome od Novoga Sada, koje su već upisale slikanje sa Borkom, stiže i do Borke Vučić, koja po drugarski ustade da mu uzvrati pozdrave, nastavi još da stiže, staviše ga da sedne, turiše pred njega jedan gipsani u žutu bronzu opanak koji se dodeljuje pobednicima, dodeliše mu pravi opanak, pravu šajkaču, predsednik predsednički nastavi o tom identitetu, svi uzeše pažljivo slušaju, a najbolje onaj DS direktor Železnice Mića, koji mu se, sve lepo klimajući glavom, spontano nađe baš preko puta.

Dragan Todorović

M. MILENKOVIĆ

Nije osnovno pitanje da li je Vlada "našla" nedostajuću milijardu, nego ima li Srbija rešenje za krizu

VLADIN PAKET I

Premijer Mirko Cvetković objavio je u utorak 7. aprila, kako kaže, milijardu evra vredan antikrizni plan. Praktično plate u državnoj administraciji iznad 40.000 dinara biće smanjene za deset odsto, a plate iznad 100.000 dinara za 15 odsto, povećavaju se akcize na benzin i dizel, i na mobilnu telefoniju. Vlada smanjuje rashode i broj zaposlenih u javnoj administraciji. Sledi povećanje (realnije procene) poreza i akciza, oporezivanje prihoda od kapitala, autorskih honorara. Naravno, premijer Cvetković kaže da je to plan za ekonomsku stabilnost Srbije, da je to milijardu evra vredan plan, da je to najveće prilagođavanje koje je ikada obavljeno u javnim finansijama. Glavni principi plana su jedinstvo, solidarnost i kontinuitet... Dugoročni ciljevi su smanjenje administracije i kontrola rada javnih preduzeća...

RAČUNSKE OPERACIJE: Ranije je pominjano nekoliko mera koje nisu prihvaćene u javnosti. Na nagoveštaj da će oporezovati plate i penzije uznemirili su se sindikati, a i PUPS je držao čvrst gard. Na ideju da se smanji broj ministara, uzmuvali su se koalicioni partneri, a opozicija je meru opisala kao nedovoljno simboličnu i demagošku. U Srbiji je, inače, broj ministara isti kao u Kini (25) i njihovo smanjenje bi zadovoljilo javni ukus, imalo bi jak simbolični efekat, ali teško da to donosi baš tako značajnu uštedu. Za smanjenje broja zaposlenih u administraciji, koja broji 28.000 činovnika, neki kažu da je to proces čije efekte treba čekati bar pola godine, a rezultat je potreban odmah.

I ustavno osetljiva rasprava o Statutu Vojvodine i donošenju zakona o prenosu nadležnosti s Republike na Pokrajinu ima svoju materijalnu stranu. Predsednici opština i gradova Srbije jedan za drugim izjavljuju da je teret ekonomske krize neravnomerno raspoređen na njihovu štetu, nezadovoljni su najavljenim smanjenjem prenosa sredstava iz budžeta i tvrde da im je ugrožen rad. Predsednik opštine Paraćin Saša Paunović izjavljuje za RTS da će nedostatak novca značiti manje asfaltiranih ulica, manje radova na kanalizacionoj i vodovodnoj mreži, manje radova vezanih za zdravstvo, školstvo. I kod narodnih poslanika je proradio lokalpatriotski motiv, što se videlo, na primer, tokom rasprave o paketu ekoloških zakona. Kad se govorilo o poskupljenju benzina zbog povećanja akciza na gorivo i mobilnog telefonskog saobraćaja, svako je zakukao. Ministarka za telekomunikacije Jasna Matić kazala je da bi oporezivanje razgovora mobilnim telefonima bilo loše za taj sektor.

Dinkić najavljuje partijsko kroćenje lokalnih funkcionera. Objasniće im se kakva je

POPUNJAVANJE BUDŽETSKE RUPE POSKUPLJENJEM BENZINA I OPOREZIVANJEM MOBILNIH TELEFONA: Dragan Marković Palma, Vuk Jeremić, Mirko Cvetković, Diana Dragutinović

A. ANĐIĆ

SOCIJALNI PAKT

situacija, a ko se suprotstavi, nema mu mesta u vladajućim partijama. Partijska država tako zamenjuje socijalni pakt... Cvetković kaže da su mere usaglašene u vladajućoj koaliciji.

To diktiranje štednje odozgo nije usamljen slučaj. I ruski premijer Putin je ovih dana krotio razne ambicije kada je šestog aprila deputate Dume podsetio da je dobrim namerama popločan put u pakao. Svi bi, kaže, želeli da se pokažu "dobrim". Odbio je zahtev komunista da smeni ministra finansija, rekavši da svako mora da prođe svoj put.

DEBATUJE: Rok za to da srpska vlada dostavi svoj novi predlog antikriznih mera, ističe formalno prema MMF-u, a u suštini prema društvu "u čekanju". Pored teške računske operacije na vladinu glavu padalo je sve više kritika i zbog toga što se ne oglašava nekim "nju dilom". Jedan novinski naslov je glasio: "Kriza napreduje, a Vlada debatuje" (Slobodan Vučetić).

Kritičke strelice su letele prema vladi zbog toga što su u jesen 2008. njeni ministri prognozirali da će svetska kriza čak biti stimulativna, jer će jedan broj, pre svega evropskih firmi preusmeriti svoje investicije u Srbiju zbog nižih troškova proizvodnje. To se, naravno, nije dogodilo, već se, naprotiv, deo novca stranih banaka sa sedištem u Srbiji odlio u fondove njihovih matičnih banaka. Pretpostavke da će realizacija posla s Fijatom *in vivo* pokazati prednosti Srbije zbog njenog trgovinskog ugovora s Rusijom istopio je ruski ministar za vanredne situacije Šojgu rekavši da taj izgovor ne može predstavljati "tunel" za izvoz zapadane robe preko Srbije i da ugovor može obuhvatiti samo robu s visokim stepenom prerade u samoj Srbiji.

Da li će se ta serija pogrešnih očekivanja pretvoriti u političku oluju nije samo srpsko pitanje.

Od 20 šefova država 17 je u London došlo pošto je kod kuće preduzelo neke podsticajne ili protekcionističke mere. Mnogo njih je imalo političke probleme kod kuće i oni su govoreći o spasavanju svetske ekonomije zapravo mislili na to kako da spasu sebe. Izbore očekuju Indonezija, Indija, Južna Afrika, Meksiko, Nemačka, Japan, i Argentina, a Britanac Gordon Braun naročito pažljivo gleda na "zadnji uski prozor". Ove godine tri premijera – u Litvaniji, na Islandu, i u Mađarskoj – platili su cenu. Lideri u Češkoj i Bugarskoj peku se kao rakovi na žaru. Na bugarskoj političkoj sceni ultranacionalistička stranka Ataka (Napad) okuplja gubitnike tranzicije i usmerava ih protiv Turaka i Roma. Kohezija Evropske unije je dovedena u pitanje zbog neslaganja kako oko fiskalnih antikriznih planova tako i oko s energijom povezane „ostpolitike". Evropski parlamentarni izbori će u junu možda doneti iznenađenja.

>>

Evropski eksperti predviđaju nove izborne šokove kasnije tokom godine, s tim što su u istočnoj Evropi obnovljeni izborni rizici. Oni očekuju više populizma i više demonstracija, ali su uzdržani oko prognoze da li kriza donosi i političku kaznu. Neke agencije predviđaju u mnogim zemljama talase socijalnih nemira.

ALIBI: Kriza je još uvek alibi za srpsku vladu, kojoj objektivno manja opasnost preti od opozicije, a veća iz sopstvenih redova, odnosno iz redova onih koji imaju ili vlast ili moć. Istraživanja javnog mnjenja ne pokazuju neko značajnije pomeranje javnog raspoloženja.

Nekoliko meseci traje napetost niskog intenziteta između vlade, poslodavaca i sindikata. Na sednici Socijalno-ekonomskog saveta, koji čine predstavnici države, poslodavaca i sindikata, prošle jeseni izbio je sukob oko primene Opšteg kolektivnog ugovora, koji su proletos (29. aprila) potpisali predstavnici Vlade, Unije poslodavaca i sindikata. Socijalno-ekonomski savet, zvanično formiran 28. marta 2005. godine, trebalo je, inače, da bude ključno mesto socijalnog dijaloga, ali on je do sada bio samo formalan. Čini ga po šest predstavnika Vlade, šest predstavnika sindikata i šest predstavnika poslodavaca. Unija poslodavaca je napustila dogovor pošto sindikati nisu pristali da Kolektivni ugovor bude zamrznut. Reagovali su zapravo na poskupljenja 1. januara 2009. godine, grejanja za 36, telefoniranja za 33, mesa i prerađevina od mesa za deset odsto. Vlada (Ljajić) daje na znanje da se u Srbiji 255.000 ljudi suočava sa siromaštvom i da će im pružiti pomoć.

Vladi je zamerano da od Sindikata traži da se odrekne finansijskih zahteva sadržanih u Opštem kolektivnom ugovoru, pravdajući to smanjenjem inflacije, a da istovremeno ne reaguje na poskupljenja. Neke partije (naprednjaci) su predlagale i staru meru – "zamrzavanje". Tema je kratko bila predmet partijskih nadgornjavanja, a onda se prešlo na nešto drugo. Na primer, gde će ko da sedi u Domu Narodne skupštine.

Čule su se i za našu tranziciju karakteristične osude radnika i sindikata za nespremnost za "stezanje kaiša" u uslovima rastuće krize, kada se od njih očekuje da se odreknu dela plate koja je mizerna (ili je uopšte nema).

Kad su tripartitni pregovori u pitanju, najaktivniji su zapravo sindikati zaposlenih kod države, sindikati zdravstvenih radnika, učitelja itd. Mediji su i prethodnih dana najavljivali da bi mere trebalo da obuhvate smanjenje plata u državnoj upravi, kao i povećanje pojedinih akciza, što je u jednoj od svojih izjava pre objavljivanja delimično potvrdio i ministar rada i socijalne politike Rasim Ljajić. Jedan susret ministarke Dragutinović sa sindikalcima iz državne uprave pokazuje kako su oni škrgutali zubima. Ona je stanje opisivala kao stalno promenljivu oluju.

Kod privatnika sindikati zapravo pokazuju slabe znake života. Četrdeset radnika fabrike kože Partizan prekinulo je u petak štrajk glađu započet u ponedeljak. Ovu odluku doneli su nakon posete i razgovora sa ministrom za rad i socijalnu politiku Rasimom Ljajićem, koji je radnicima obećao da će inicirati ubrzanje pregovora sa većinskim vlasnikom i predložio prekid štrajka što su oni u petak i prihvatili. Pre toga iznervirao ih je novi vlasnik, koji je, kad su zapretili da neće da uzimaju ni vodu, ponudio da pregovori počnu sledećeg utorka...

Predstavnici Saveza Samostalnih sindikata Srbije, Udruženih sindikata Nezavisnost i Asocijacije nezavisnih i samostalnih sindikata su čak pripretili da bi mogli da organizuju i ge-

>> PITANJE JE DA LI SRBIJA IMA REŠENJE ZA IZLAZ IZ KRIZE I DA LI SE ON MOŽE NAĆI NA OSNOVU VLADAJUĆIH PRETPOSTAVKI O "KRAJU ISTORIJE"

neralni štrajk ako vlada ne reaguje na krizu na pravi način i ne prestane da luta. Za kraj meseca oni su najavili da će održati protest, ali teško da će to biti nešto ozbiljno.

Kako je u "Republici" nedavno pisao sociolog Nebojša Popov, koji godinama proučava društvene sukobe, u sadašnjim okolnostima su krajnje skučene mogućnosti da "zaživi" dijalog vlasti, poslodavaca i sindikata. Nekadašnji snishodljiv odnos prema moćnicima kompartije, zamenila je poslušnost prema novim partijskim vođama, a naročito prema novim "gazdama", a figura "strateškog partnera" nalikuje magijskom čarobnjaku ili verskom čudotvorcu. Popov konstatuje kako su, na primer, zakonitost privatizacione procedure i ugovore najviše štitili oštećeni radnici, u prvom redu radnici akcionari. Ali, oni nisu nailazili na razumevanje, ne samo kod vlasti i novih vlasnika, nego ni kod sindikalnih vođa i drugih grupa radnika, već prema staroj poslovici "neka svako kuka na svom grobu".

ARBITRAŽA: Moglo bi se reći da je do sada u suštini negovano svojevrsno neevropsko ponašanje naših Evropejaca. Ovde se zaboravlja koliko je sindikalno delovanje u Evropi snažno. To se prošlih nedelja moglo videti, na primer, u Parizu. Zajedničku ekonomsku snagu zemalja Evropske unije čine i neka zajednička socijalna pravila koja se primenjuju na sve Evropljane. Pozicija sindikata u Evropi je, inače, mnogo snažnija nego na drugim kontinentima zbog jedinstva evropske ekonomije i zbog nasleđa.

Država je potrebna da sačini neka pravila igre, zakon o radu, o zdravstvenoj zaštiti, penzionom sistemu i sl. Država je ovde ideološki stajala na strani biznismena i više priželjkivanih strateških partnera, a manje na strani zaposlenih koji su malo, malo pa "višak tranzicije".

Odnos između poslodavca i sindikata ne bi trebalo da se svede samo na zaključivanje kolektivnog ugovora jednom godišnje, na primer, nego treba da postoji struktura odnosa između sindikata i poslodavca na bazi zajedničkih interesa. Po toj, možda utopističkoj formuli, poslodavac ima interes da radnik bude zadovoljan jer će u tom slučaju bolje i više raditi što će kao posledicu imati veću produktivnost i veći profit što je njegov glavni cilj, a radnik ima interes da ostvari dobre zarade. Radnik bi trebalo da bude zainteresovan za to da poslodavac ostvaruje veći profit jer će u tom slučaju i on više zarađivati.

Ponekad je uz solidarnost zaposlenih lakše spasti firmu. "Prinudni odmori" (kako se verovalo naš krizni apsurdni pronalazak pod sankcijama) za automobilske radnike tokom prošle godine pojavljivali su se često u vestima. Ovih dana iz Nemačke dolazi vest o jednom vlasniku srednjeg preduzeća koji poziva zaposlene da se dogovore o tome ko će kada pauzirati dve nedelje. Kod nas su se pojavljivale ideje o eventualnom skraćivanju radne nedelje, i slično.

Nekakvog ubeđivanja i odobrovoljavanja je bilo kad je na početku godine iz ponašanja nekih privatnika moglo da se nasluti da će iskoristiti krizu da otpuste zaposlene.

Nešto kasnije, kad je bilo reči o oporezivanju zarada, glas javnosti se pomerio ka odbrani sadašnjeg nivoa zarada. Javnost je postala jako osetljiva na visoke plate direktora javnih preduzeća, pa je vlada na svom sajtu dan pre obznanjivanja mera objavila plate direktora javnih preduzeća, kako bi izvršila moralni pritisak da se one smanje, što svakako spada u mere za stvaranje povoljne političke klime. Javnost na te plate reaguje slično kao javnost u Americi na bonuse koje su dobili menadžeri posrnulih banaka.

TUMARANJE: Rasprava o antikriznim merama, povezuje se sa aranžmanom sa MMF-om i Vlada Srbije je prethodnih nedelja intenzivno tumarala tražeći gde bi uštedela sto milijardi

Najznačajniji problemi Srbije koji u ovom trenutku lično zabrinjavaju građane

	2008.										2009.		
	feb.	mart	maj	jun	jul	avg.	sept.	okt.	nov.	dec.	jan.	feb.	mart
Nezaposlenost	42	46	50	45	48	48	47	56	58	59	51	50	57
Korupcija	12	14	17	15	16	16	19	23	21	24	18	23	23
Nizak životni standard	31	41	38	35	38	40	35	45	45	35	32	32	31
Kriminal	10	11	15	13	19	20	16	13	9	17	14	18	18
KiM	56	43	24	21	22	12	18	20	15	12	9	4	10
Ekonomija	14	8	12	14	13	12	16	13	13	20	21	23	30

Caricatours VLADIMIR STANKOVSKI

dinara kako bi odobrovoljila MMF da pusti Srbiji odobren stend baj aranžman od tri milijarde dolara. Simbioza "divljeg kapitalizma" i "haotičnog pluralizma" (Nebojša Popov) tako je dobila još jedan čin.

Vlada je razgovarala s ekonomistima, malo sa sindikatima, malo s preduzetnicima (Kopaonik), a valjda je bilo i nekih sadržajnijih kontakata, jer slom velikih može da proizvede veliki haos. Obamina administracija nije tek tako pribegla trošenju hiljada milijardi za spas posrnulih džinova. U Kremlju se, kako piše štampa, mogu sresti oligarsi kako prose po koju milijardu.

Bilo je špekulacija da će vlada na kraju povećati porez na dodatu vrednost, mada su iz vlade dolazile tvrdnje da će se ona za to odlučiti samo ako mora, dok su privrednici kukali na skupu državu. Vlada tvrdi da je žrtvovala interese administracije. Naglašava se da je povećan stimulativni kreditni privredni paket (da država finansira polovinu kamata). Dinkić je precizirao da je planom predviđeno da država godinu dana finansira plate i doprinose za 10.000 pripravnika, koji bi se zaposlili u privatnim firmama, i da izdvoji 1,2 milijarde dinara za javne radove. Na pretpostavku da bi vlada mogla da odustane od jedne velike investicije, kao što je deo Koridora 10, guverner Jelašić je ocenio da ako Srbija ne investira u infrastrukturne projekte, pad bruto domaćeg proizvoda od dva odsto bi mogao „izgledati jako optimistično". S druge strane, čula su se upozorenja da je zaustavljanje investicija najgora opcija, jer kad se radi autoput, to pokreće bar 13 industrijskih grana.

Mada je predsednik Republike najavljivao objediniteljsku ulogu i preuzimanje odgovornosti, pozivao na jedinstvo, u Srbiji nije došlo do dovoljno konkretnog i dovoljno širokog socijalnog dijaloga koji bi svakoga motivisao i svakoga moralno obavezao. Da bi se to ostvarilo Ruzvelt je prve nedelje svog mandata posvetio mobilisanju javnosti. To je pogrešno povezano s marketingom.

Jedan od principa savremenog novinarstva je Lipmanovo pravilo da se javni poslovi ne mogu voditi pomoću štampe, jer je suština štampe preuveličavanje i dramatizacija, već javni poslovi moraju da budu vođeni na osnovu racija i moralnog načela. Američki predsednik Obama proučavao je to iskustvo. Nije jasno da li je uočio osnovu stvar, da je Ruzvelt u rukama imao "nju dil", a da je ostalo farsa. Naši Ruzvelti? Da li je dovoljna uteha što ni kompromis G20 ne izgleda kao spas sveta?

Zapravo, osnovno pitanje nije da li je Vlada tom operacijom stvarno "našla" nedostajuću milijardu dolara ili će to naći pri lansiranju sledećeg antikriznog paketa. Osnovno pitanje je da li Srbija ima rešenje za izlaz iz krize i da li se on može naći na osnovu vladajućih pretpostavki o "kraju istorije".

Sve u svemu, ovde se ne naslućuje da će kriza proizvesti socijalne konfrontacije, pa da zbog toga vlada mora da isposluje socijalni pakt da bi kupila socijalni mir. Ne očekuje se ni izborni šok. Srbiji, čini se, preti veća neizvesnost – da se nastavi s flegmatičnim gledanjem na krizu, da ne počne da ozbiljnije traži upotrebljive resurse, da se elita oslanja na fraze o ciljevima koje će u budućnosti realizovati treća, četvrta, naredna vlada, da ne mobiliše unutrašnje rezerve, da se izlaz iz krize traži pomoću improvizacija i marketinga čemu je sklona naša politička elita, za koju bi trebalo sumnjati da li je dorasla težini trenutka. ×

MILAN MILOŠEVIĆ

Autonomija i drugi interesi

Status Vojvodine biće definisan kada se o tome postigne politički dogovor, ali ne samo između stranaka nego i između njihovih centrala i pokrajinskih odbora

Prekršeni su i ustavni, i obećani rokovi, ali korak ka usvajanju Statuta Vojvodine ipak je učinjen: vladina radna grupa pripremila je Nacrt zakona o utvrđivanju nadležnosti AP Vojvodine, neophodni prateći akt Statuta Vojvodine. Pokrajinska vlast je taj tekst pročitala i odgovorila spiskom primedbi, za koje tvrdi da nisu suštinske. Petnaestak primedbi trebalo bi da ponovo razmotri i usaglasi ista ona tročlana komisija koja je pisala Nacrt zakona (ministarka pravde Snežana Malović, ministarka za NIP Verica Kalanović i ministar prosvete Žarko Obradović). Usaglašeni dokument, potom, trebalo bi da usvoji Vlada, nakon čega bi i Statut i Nacrt zakona dospeli pred poslanike u Skupštini Srbije na usvajanje.

Sve to, ipak, ne znači da će proces promene položaja Vojvodine biti odmah i nastavljen. I to ne samo što sa nadležnih adresa stižu različite procene – dok Dušan Elezović, šef vojvođanskih demokrata, procenjuje da će i Statut Vojvodine i Nacrt zakona o utvrđivanju nadležnosti AP Vojvodine biti usvojeni na Skupštini Srbije do kraja aprila, predsednica parlamenta Slavica Đukić Dejanović veruje da to nije realno, ali da "je dobro da to bude u ovom zasedanju, pre leta".

ROKOVI I PROCEDURA: Skupština Srbije trebalo je da potvrdi Statut Vojvodine do 31. decembra 2008, ali se to nije desilo, a zvanično objašnjenje kaže da razlog za to leži u opstrukciji kojoj je parlament bio izložen krajem prošle godine.

S obzirom na to da iste stranke čine pokrajinsku i republičku vlast, logično je delovala pretpostavka da će i u Skupštini Srbije lako biti obezbeđena većina za usvajanje Statuta Vojvodine. Ipak, sumnja da logika nije uvek preporučljiv metod za donošenje zaključaka u Srbiji pokazala se opravdanom kada je Sinod Srpske pravoslavne crkve (SPC) četiri meseca nakon usvajanja Statuta Vojvodine u pokrajinskom parlamentu podigao uzbunu zbog navodnog "narušavanja suvereniteta i integriteta Srbije". Uznemireni Sinod je na adrese šefa države, predsednika Vlade i predsednice Skupštine uputio pismo kojim se zahteva da Statut Vojvodine ne bude usvojen. Pismo, koje je potpisao mitropolit crnogorsko-primorski Amfilohije Radović u javnosti je podiglo silnu prašinu, kroz koju se ipak videlo da vladajuća koalicija nije baš homogena po pitanju verifikacije odluke već donete u pokrajinskom parlamentu. Još gore od toga – uprkos stalnim demantijima, pojavilo se mnogo razloga za verovanje da postoje bitne razlike u stavovima pokrajinskih odbora stranaka članica vladajuće koalicije i njihovih beogradskih centrala. Za javnost je, naravno, sve vreme najzanimljivije bilo prepričavanje detalja vezanih za neusaglašenost stavova u stožernoj stranci vladajuće koalicije – Demokratskoj stranci (DS) predsednika Srbije Borisa Tadića (iako je bilo i razlika u nastupima socijalista Petra Škundrića i Dušana Bajatovića).

LINIJE PODELE: Priča o navodnom sukobu između centrale DS-a (Boris Tadić) i pokrajinskog odbora (Bojan Pajtić) dobro se "primila" u javnosti jer nije nova – navodno poremećeni odnosi između prvog čoveka demokrata i ključnog demokrate u Vojvodini bili su važna medijska tema još prošle godine, u vreme formiranja vlade Srbije i Tadićevog odlučivanja koga će od pominjanih kandidata predložiti za novog premijera Srbije. Medijske spekulacije o neslaganju u DS-u dodatno su svojim izjavama potkrepili koalicioni partneri te stranke ("Ne znam ko iz vrha DS-a daje sugestije vojvođanskom krilu šta da misli, ali sam siguran da se pokrajinske demokrate nisu same predomislile četiri meseca posle usvajanja statuta", ocenio je, recimo, zamenik predsednika Lige socijaldemokrata Vojvodine Bojan Kostreš).

Prema nekim izvorima, čak, neslaganja, ili bar "razlike u pogledima" ne dele demokrate samo po teritorijalnoj liniji Vojvodina/Beograd (odnosno Pajtić/Tadić), već i u samom vrhu pokrajinskog odbora demokrata nema potpune saglasnosti po pitanju buduće definicije autonomije pokrajine. Ključni ljudi koji imaju različite stavove, prema tim izvorima su već pomenuti Elezović (za koga se obično tvrdi da je "Tadićev čovek" u pokrajinskom odboru DS-a) i Dragoslav Petrović, pokrajinski sekretar za nauku i šef poslaničke grupe Za evropsku Vojvodinu u pokrajinskoj skupštini. Argument za te tvrdnje anonimnih izvora trebalo bi da budu brojne Petrovićeve izjave da mu nije jasno zbog čega se odugovlači sa okončanjem rada na Nacrtu zakona o nadležnostima i da nije upoznat sa izmenama njegovog sadržaja. Elezović, s druge strane, nije imao takvih nastupa.

Koliko god da se funkcioneri DS-a trude da demantuju takve spekulacije, priča o neslaganju u DS-u po pitanju Vojvodine stalno dobija nove nastavke. Ništa čudno – Vojvodina je, čisto stranački posmatrano, izuzetno važna za demokrate, koji ključnu biračku bazu, pored Beograda, imaju baš u severnoj pokrajini. Još od 1991. godine, u vreme dok je većina tadašnjih opozicionih stranaka tek radila na stvaranju infrastrukture, demokrate su imale pokrajinski odbor, a od četiri potpredsednika stranke jedan je obavezno morao biti iz Vojvodine.

RASTEGLJIVOST: Ključna nezgoda je u tome što se još od tog vremena DS zalaže za punu autonomiju Vojvodine. Kako god da se rastegljivo definiše pojam autonomije, međutim, u aktuelnom trenutku postaje teško pomiriti taj zahtev sa potrebom da se održi široka biračka baza u celoj Srbiji – naročito nakon kampanje koju je pokrenuo SPC.

Da priča bude komplikovanija, neki izvori iz DS-a tvrde da potraga za definicijom autonomije koja odgovara željama različitih interesnih grupa, nije jedini problem koji otežava proces usvajanja Statuta Vojvodine. Prema tim izvorima, deo DS-a smatra da predsednik vojvođanske vlade u poslednje vreme ne stoji baš najbolje u sopstvenoj stranci, čiji deo smatra da Pajtić "ima previše vlasti". Pajtić, sa svoje strane, prati zvanični stranački trend demantovanja svake ocene o neslaganju u DS-u. U intervjuu dnevniku "Blic" od ponedeljka, tako, kaže da je to "isforsirana tema i to ne od strane stranke, već od onih kojima smeta velika podrška birača DS-u". Slučajno, ili namerno, međutim, "omakla" mu se i rečenica koja bi se mogla sasvim drugačije tumačiti. Upitan kada se može očekivati

usvajanje zakona o nadležnostima i usaglašavanje Statuta (već usvojeni Statut, prema najavama, trebalo bi u pokrajinskoj skupštini da doživi "jezičko-tehnička usaglašavanja") Pajtić je višeznačno odgovorio: "ne bih da licitiram datumima i ranije smo se pozivali na izjave predsednika Republike, pa baš i nismo pogodili termin"?!

Zanimljiva je, u kontekstu priče o neslaganjima u DS-u, informacija koja se pojavila u medijima, o načinu na koji je tročlana radna grupa Vlade Srbije pripremala Nacrt zakona o utvrđivanju nadležnosti AP Vojvodine, čija je radna verzija nekoliko meseci ranije pripremljena u saradnji sa pokrajinskim vlastima. Prema toj informaciji, radna grupa je o tekstu Nacrta zakona konsultovala nadležne ministre, a najviše intervencija na radnu verziju zakona dostavljenu iz Novog Sada imali su upravo ministri iz DS-a.

DNEVNIK NS

POSTOJI LI PODELA U DS-u IZMEĐU CENTRALE I POKRAJINSKOG ODBORA: Bojan Pajtić i Boris Tadić

Uprkos svemu, zvanična verzija (Pajtić) kaže da je Vlada "izrazila spremnost da izvrši korekcije" Nacrta zakona na osnovu primedbi koje su stigle iz Novog Sada. Najvažnija korekcija, prema Pajtićevim rečima, tiče se osnivanja statističkog zavoda Pokrajine. Taj zavod je, objasnio je pokrajinski premijer, Vojvodini neophodan, kako bi mogla da sprovodi razvojne mere, odnosno kako bi se znalo "u kom trenutku, u koju oblast je neophodno uložiti da bi se sanirale posledice krize".

Osnivanje statističkog zavoda nije jedini vojvođanski zahtev o kome bi tek trebalo da se raspravlja. Među petnaestak amandmana na Nacrt zakona koji su u Beograd stigli iz Novog Sada, prema izjavama vojvođanskih zvaničnika, ima nekoliko primedbi isključivo tehničke prirode, ali ima i onih suštinskih. Dragoslav Petrović je tako, u izjavama medijima, objasnio da pokrajinska vlast smatra da "treba jasno definisati član 88 Nacrta zakona koji se odnosi na preduzimanje svih mera uključujući i obezbeđivanje finansijskih sredstava za preuzimanje novih nadležnosti Vojvodine i to tako da se jasno razgraniči šta su obaveze Republike, a šta Pokrajine". U dokumentu koji je upućen Vladi Srbije, na ukupno četiri strane, prema navodima medija i izjavama predstavnika vojvođanske vlasti, nalaze se primedbe iz oblasti prosvete, kulture, zaštite životne sredine, poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, privrede, javnog informisanja i energetike.

I dok iz DS-a stižu optimističke najave da će proces definisanja autonomije Vojvodine biti uspešno nastavljen, dva manja koaliciona partnera te stranke u pokrajinskoj vlasti daleko su kritičnija prema Nacrtu zakona pripremljenom u Beogradu – ali i prema odgovoru pokrajinske vlade na beogradsku ponudu. Tako je Liga socijaldemokrata Vojvodine (LSV) Nenada Čanka ocenila da izmene koje je tražilo pokrajinsko izvršno veće nisu dovoljne, "jer su tehničke, a ne suštinske". "Zakon pre svega mora da definiše koja su to pitanja od pokrajinskog značaja, jer se samo ta pitanja mogu smatrati izvornim nadležnostima Pokrajine. U protivnom, sve nadležnosti su poverene, a to onda znači da ih onim zakonom možemo dobiti, a da nam ih drugi zakon oduzme", objasnila je stav svoje stranke portparol LSV-a Aleksandra Jerkov.

IMOVINA: Za ligaše nije prihvatljivo ni to što nema garancija da će za poverene nadležnosti biti obezbeđen novac iz republičkog budžeta, kao i to što zakon ne definiše imovinu Pokrajine, jer "bez imovine i prihoda nema stvarne autonomije". Prema najavi koju je medijima prenela Aleksandra Jerkov, ipak, LSV bi mogao u Skupštini Srbije da podrži predloženi zakon ukoliko u njega bude dodata odredba kojom se definišu pitanja od pokrajinskog značaja.

Daleko pomirljiviji su u Savezu vojvođanskih Mađara (SVM), čiji je poslanik Balint Pastor najavio podršku Nacrtu zakona, ukoliko vlada Srbije prihvati sugestije iz Novog Sada. Ni Pastoru se ne dopada činjenica da je dokumentom predviđen značajan broj odredbi u kojima se kaže da će se nešto naknadno regulisati drugim zakonom. On se, ipak, nada da bi najbolnija oblast – imovina – mogla biti regulisana, jer je zakon o javnoj svojini već odavno na javnoj raspravi, pa bi, prema njegovoj proceni, moglo da se desi čak i da bi on mogao da bude usvojen istovremeno sa pokrajinskim statutom i zakonom o nadležnostima.

Čak i ako se sve završi baš tako kako očekuje Pastor, "drama" koja prati usvajanje Statuta Vojvodine neće biti gotova: reč je o idealnoj temi za nacionalno orijentisane stranke, koje svakako neće propustiti priliku da svoj "patriotizam" dokazuju najavama planiranog otcepljenja severne pokrajine. Bivši radikal, koji je u međuvremenu postao napredan, Aleksandar Vučić, tako je već najavio da će Srpska napredna stranka (SNS) od aprila organizovati protestne skupove širom Vojvodine, kako bi iskazala nezadovoljstvo ekonomskom krizom, ali i predloženim statutom Vojvodine kojim se "dodatno ugrožava teritorijalni integritet Srbije". SNS će u predstojećem periodu tražiti prethodnu ocenu ustavnosti Predloga statuta Vojvodine pred Ustavnim sudom Srbije, a ukoliko vladajuća većina u republičkom parlamentu, ipak, "ne daj bože usvoji ovakav statut", naprednjaci će tada zatražiti ocenu ustavnosti tako usvojenog akta, objasnio je Vučić. U tako zamišljenoj "odbrani teritorijalnog integriteta zemlje" naprednjaci će se verovatno nadmetati sa drugim desničarskim strankama, koje o Predlogu statuta Vojvodine takođe misle sve najgore (Demokratska stranka Srbije, Šešeljevi radikali). S obzirom na zamerke koje su pratile predloženi statut od njegovog prvog objavljivanja, za očekivati je i nakon njegovog usvajanja (kad god se taj čin desi) i neke reakcije sasvim suprotne prirode – od strane partija nezadovoljnih dostignutim stepenom autonomije. ×

VERA DIDANOVIĆ

LINIJA PODELE

FOTOGRAFIJE: M. MILENKOVIĆ

TANJUG

GLAVNO POLITIČKO PITANJE U PRESTONICI: Delimično porušeno divlje romsko naselje u blizini kompleksa Belvil u Novom Beogradu; kontejneri koje je gradska vlast ponudila Romima u Boljevcima i protesti meštana zbog njihovog doseljavanja; Romi na ledini

Svi pominju trajna sistemska rešenja, od kojih je jedno i Nacionalna strategija za integraciju Roma čiji je nacrt usvojen još pre pet godina, a čije je "veoma brzo usvajanje" najavio pomoćnik ministra za ljudska i manjinska prava Petar Antić. Strategija i akcionih planova nije nam manjkalo ni do sada, ali problem je što se malo šta od napisanog realizovalo

FELIKS SEBEN MAJER

U divljem romskom naselju u blizini kompleksa Belvil u Novom Beogradu, u petak 3. aprila u sedam sati ujutru pojavili su se buldožeri i počeli da ruše kućice sklepane od svih mogućih materijala. Unezvereni stanovnici naselja tvrdili su da su rešenje o rušenju dobili prethodnog dana, da je tamo pisalo da imaju rok od 15 dana da se isele, da su im pod ruševinama ostale zatrpane sve stvari. Uklanjanje ovog naselja počelo je na osnovu rešenja gradskog Sekretarijata za inspekcijske poslove, kako bi se uredio prostor za izgradnju saobraćajnice zbog predstojeće Univerzijade.

Nekoliko stotina Roma blokiralo je potom Ulicu Jurija Gagarina, tražeći da im se nadoknadi sva imovina koja im je uništena u rušenju i da im se obezbedi privremeni smeštaj, a nastavili su protest i po podne ispred Skupštine Beograda.

Gradonačelnik Beograda Dragan Đilas je izjavio da će se gradska vlast truditi da obezbedi privremeni smeštaj svima koji su socijalno ugroženi, a imaju prijavljen boravak u Beogradu. "Kuće u tom nelegalnom naselju koje ne ugrožavaju razvoj grada, to jest izgradnju saobraćajnice, neće za sada biti srušene, i nastojaće se da u dogovoru sa njihovim stanovnicima bude pronađeno rešenje", rekao je između ostalog Đilas. On je naveo i da nema veze da li su u pitanju Romi ili građani druge nacionalnosti. "Svako ko je nelegalno zaposeo deo gradskog zemljišta na mestima gde treba da prođu infrastrukturni objekti tu ne može da ostane."

Većina Roma koji su ostali bez domova provela je prvu noć kod svojih komšija, u barakama koje još nisu porušene, a predstavnici Visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za izbeglice u Srbiji uručili su im oko 100 ćebadi i dušeka.

OSUDE: Postupak vlasti osudili su mnogi. Zaštitnik građana Saša Janković je izjavio da se bagerima i policijom ne rešava problem romskih sirotinjskih naselja i da je, uprkos postojanju formalnih uslova za rušenje, "bilo potrebno i nužno prethodno pripremiti takve mere, identifikovati one koji imaju prava na adekvatan nužni smeštaj, pripremiti taj smeštaj, izbeći primenu sile i situaciju da građani i deca romske nacionalnosti budu na ulici".

Mnogobrojne romske organizacije i udruženja saopštili su da su zaprepašćeni rušenjem kuća u Novom Beogradu i iznenađeni izjavama gradonačelnika. Šefica Svetske zdravstvene organizacije u Srbiji Dorit Nisom je rekla da je veoma ponosna na Srbiju zbog odnosa prema Romima u prethodnom periodu, ali i navela da je rušenje kuća stvorilo loš utisak o državi koja predsedava Dekadom Roma i organizuje Univerzijadu.

Prvi dogovor o privremenom smeštaju postignut je u petak na sastanku u Skupštini grada, na kome su učestvovali i predstavnici UNHCR-a i OEBS-a. Po tom dogovoru, smeštaj je trebalo da bude organizovan u kontejnerima u selu Boljevci, u opštini Surčin. Gradske vlasti su navele da su uz kontejnere obezbeđeni i mobilni toaleti, cisterna sa vodom, struja i kamioni za prenos imovine stanovnika nehigijenskog naselja.

Tri kontejnera su postavljena u toku noći, ali su se ubrzo pojavili meštani Boljevaca, njih oko 50-60, koji su se usprotivili toj ideji. Blokirali su put prema susednom selu Jakovu i Surčinu, tokom noći su razlupana vrata i prozori na kontejnerima, a vesti su preplavile slike unutrašnjosti jednog kontejnera sa vidljivim tragovima dima od pokušaja paljenja. Sledećeg jutra se atmosfera smirila, ali nekolicina meštana i dalje je dežurala pored kontejnera. Policija je saopštila da nije intervenisala i da niko od meštana nije priveden. Dragan Đilas je zatražio sprovođenje istrage >>

protiv osoba koje su zapalile kontejner i izjavio da će raseljenima biti ponuđeni prihvatni centri uz fizičku zaštitu.

I OEBS i Svetska zdravstvena organizacija osudili su ponašanje građana Boljevaca. Državni sekretar u Ministarstvu za ljudska i manjinska prva Marko Karadžić ocenio je ponašanje stanovnika Boljevaca kao rasističko. "Išlo je do toga da su pretili da će zapaliti kontejnere, pa čak i ljude ako ih dovedemo."

BOLJEVCI: U Boljevcima se dežuralo i u ponedeljak. Na ulasku u selo, na praznoj livadi pored puta na kojoj su postavljeni kontejneri, stajalo je desetak meštana, a pored kontejnera je bilo i nekoliko policajaca. Pojedini meštani su bili žestoko ljuti na medije. "Pola su isekli na televiziji što smo rekli, naružili nas i nazvali rasistima i fašistima. Što ne dođu gospoda iz Beograda da vide kako je ovde, da li smo rasisti. Svi smo ovde mešani, Slovaci, Srbi, Romi, sa njima živimo bez problema. Onaj Karadžić šta je rekao, neka ga je sramota. Nismo pričali da ćemo ih ubijati."

"Oni ih potcenjuju, ne mi, doteraće ih ko marvu u kontejnerima. Je li ovo humano, da žive ovde na livadi, po suncu u ovim metalnim kontejnerima? Gde će da vrše nuždu nego po livadi, ispred naših kuća, lažu da su im postavili WC."

Meštani tvrde da ne misle da su krivi Romi koji je trebalo da dođu kod njih, nego vlast. "Hoće li im dati i pare od kojih mogu da žive? Šta će da rade ovde osim da kradu po našim baštama, možemo tri dana da ih hranimo i šta onda? Što ih ne rasporede po svim mestima. Samo hoće da ih gurnu što dalje od grada. Njima u Beogradu je to leglo zaraze i ruglo, a nama nije."

Kažu i da su ogorčeni zato što im niko ništa nije najavio. "Što prvo nisu došli da pričamo, nego noću doterali kontejnere, a zna se ko noću radi."

"Nas niko ne pita kako živimo. Penzija mi 4000 dinara, ali ne žalim se i ne tražim ništa ni od koga. Komšija živi u onoj straćari pa niko nije došao da mu pomogne. Nisu nam godinama uradili sijalice da mogu deca ulicom da šetaju, a sada napravili osvetljenje za noć."

Meštani na straži kažu da celo selo stoji iza njih, kao i susedno Jakovo, i da su svi spremni da dođu ukoliko se pronese glas da stižu neželjene komšije. Dok je iz parkiranog automobila odjekivao glas Džonija Štulića: "Mi smo ljudi Cigani sudbinom prokleti, uvek neko oko nas dođe pa nam preti...", zvonio je telefon i pronela se vest da "oni stižu", ali se brzo ispostavilo da je uzbuna bila lažna. Meštani su se povukli u hladovinu, a pored kontejnera su ostali samo policajci.

OSPORAVANJA I PODRŠKA: Dragan Đilas
TANJUG

NOVA REŠENJA: Posle vesti iz Boljevaca, stanovnici nehigijenskog naselja u Novom Beogradu odbili su da se tamo presele, a gradska Služba za informisanje je u svom saopštenju navela da je to odbijanje bilo uz obrazloženje Roma da žele da ostanu u centru grada, i da su neke od porodica to i pismeno potvrdile.

Mada niko nije zvanično saopštio da se od smeštaja u Boljevcima odustaje, krenulo se u potragu za novim rešenjem. U nedelju je najavljeno da će Romima iz Bloka 67 biti ponuđeno da deca, stara i bolesna lica budu privremeno smešteni u prihvatilišta u različitim delovima Beograda.

"Ponudićemo im da pređu u te centre, s tim što se oni koji nemaju prebivalište u Beogradu moraju vratiti u one sredine iz kojih su došli u Beograd", rekao je gradonačelnik Đilas i dodao da će grad platiti njihov povratak u te sredine. On je naveo i da nije tačno da su Romi odbili da pređu u Boljevce iz razloga bezbednosti, već zato što kažu da tamo nemaju od čega da žive, a ne žele da se bave poljoprivredom. On je rekao i da je nedopustivo da neko bude ugrožen zbog boje kože, ali i da romska naselja moraju biti raseljena i da o tome nema pregovora ni sa domaćim ni sa stranim institucijama i organizacijama.

Đilas je naveo i da je u naselju u Novom Beogradu srušeno 28 privremenih objekata, i da je samo u 12 bilo stanovnika. "Prema našim informacijama, prvi čovek tog naselja iznajmljuje kućice za po 50 evra. Osim dva mobilna telefona i kombija, ima stan na Čukarici, a sve vreme živi ovde i priča da je predstavnik tih ljudi", kazao je Đilas.

ORGANIZACIJE: "Prvi čovek naselja" Enver Kovači demantovao je Đilasove reči, ali su koplja u naselju počela da se lome i po liniji ko je za Kovačija a ko ne. Doduše, to nije i jedina linija podele, ljudi se dele i na one sa i bez stalne adrese, na one sa juga i one sa Kosova, na one koji tu žive i one koji povremeno dolaze...

Sve te podele bile su i te kako vidljive u ponedeljak 6. aprila, kada je bilo najavljeno da će u podne doći predstavnici gradske vlasti da ponude alternativni smeštaj onima koji su ostali bez krova nad glavom. Ispred naselja je u to vreme bilo prisutno daleko više novinara, predstavnika vlasti, policije i aktivista raznoraznih organizacija nego samih stanovnika.

Dok je tenzija rasla, predstavnici gradske vlasti popisivali su one sa beogradskim adresama, predstavnici partija i organizacija davali izjave medijima, u grupicama su se rasplamsavale diskusije. "Da se napravi spisak ljudi prijavljenih u Beogradu i raseljenih sa Kosova!" "A mi sa juga? Svi mora da se obezbede, ili svi ili nijedan." "Ti si izbeglica, ja sam odavde." "Više je nas iz Niša i Leskovca nego sa Kosova." "Ćuti, ženo, ne znaš o čemu se radi."

Prisutan je bio i impozantan broj predstavnika različitih romskih organizacija sa zvučnim titulama koordinatora, predsednika, zamenika, kao i pojedinaca koji su tvrdi-

KOMENTARI

Oštra linija podele nastala je i između onih koji podržavaju gradsku vlast i Boljevčane i onih koji su na strani Roma, što se najbolje vidi po mnogobrojnim komentarima koje ostavljaju čitaoci na vesti postavljene na sajtovima medijskih kuća.

Jedni počinju uglavnom sa "nisam nacionalista i rasista ali...", da bi nastavili sa pričama o nehigijeni Roma, krađi struje "zbog koje EPS nama poštenima podiže cenu", sa pitanjima "da li mi koji nemamo stanove treba da postavimo kartonsku kućicu na ulici i ne pomeramo se dok nam država ne da stan", i zgražavanjem nad činjenicom da "oni neće iz centra".

Branitelji negoduju nad činjenicom da deca i žene provode noći na ledini, pitaju zašto se ne ruši svaka divlja gradnja koje ima na svakom koraku, konstatuju da je lako udariti na Rome jer ne mogu da se brane, pitaju kako to da se za Miladina Kovačevića našlo para, a za siromašne ih nema...

KAKO JE KOD DRUGIH

Poslanik u Evropskom parlamentu i izvestilac za Srbiju Jelko Kacin je na konferenciji za novinare posle sastanka sa ministrom unutrašnjih poslova Srbije Ivicom Dačićem rekao da pitanje raseljavanja nehigijenskih i nelegalnih romskih naselja nije rešeno ni u pojedinim zemljama Evropske unije. "To je veoma teško pitanje i u Slovačkoj i u Mađarskoj, posebno u Mađarskoj imamo ovih poslednjih dana nekoliko teških, tragičnih situacija, imamo ubijanja, ubacivanja bombi u stanove i slično." Kacin je naveo da je romsko pitanje izuzetno osetljivo i dodao da posebno u situaciji finansijske i privredne krize emocije izmiču kontroli i stvari se pogoršavaju.

NASTAJANJE NASELJA

Prema podacima iz istraživanja koje je 2002. godine sprovelo Društvo za unapređivanje romskih naselja, na teritoriji Beograda postoji ukupno 125 romskih naselja, od toga su 44 nehigijenska, a 29 su slamovi sa kućercima sklepanim od svih zamislivih materijala – lima, najlona, kartona, starih železničkih vagona... U većini nehigijenskih naselja u Beogradu, kao i u onom kod Belvila, izmešani su starosedeoci, izbeglice iz Hrvatske, Bosne i sa Kosova, oni koji su vraćeni iz zemalja zapadne Evrope, pečalbari koji iz drugih mesta hrle ka glavnom gradu...

Po rečima arhitekte Zlate Vuksanović-Macure, koja radi u beogradskoj kancelariji organizacije UN-a Habitat kao koordinator za stanovanje, osnovni uslovi za nastajanje divljih romskih naselja poput onog pored Belvila jesu da na zemljištu na kome ih Romi podižu ništa nije izgrađeno, da vlasnik ne vodi računa o tom zemljištu i da ih niko na tom mestu ne dira, da su relativno nevidljivi, da je u blizini izvor prihoda (najčešće je u pitanju sakupljanje sekundarnih sirovina). Naselje pored Belvila je zadovoljavalo te kriterijume sve do početaka gradnje Delta sitija, kada se nekih desetak kuća koje su se tu nalazile raselilo jer su, po pričama, dobili nekakav novac, ali su se pomerili samo u sadašnje naselje jer se takva naselja pod pritiskom grupišu u veće naseobine.

Inače, akcionim planom Republike Srbije za stambenu oblast iz 2005. godine predviđena su rešenja za uređenje romskih naselja. Taj plan je deo realizacije projekta kojim se Srbija i Crna Gora uključila u međunarodni projekat "Dekada Roma", koji traje od 2005. do 2015. godine, a predviđa uključivanje Roma u redovne tokove društva. Tim planom bi neka nehigijenska naselja u Beogradu u kojima su kuće boljeg kvaliteta bila legalizovana i u njima bi se uradila nedostajuća infrastruktura (kanalizaciona i vodovodna mreža), a naselja koja ne zadovoljavaju osnovne uslove za život bila bi raseljena. Generalnim urbanističkim planom Beograda iz 2003. godine predviđene su lokacije za izgradnju stanova za socijalno ugrožene kategorije građana, u koje su ubrojani i Romi.

li da su došli samo da pomognu. Većina stanovnika naselja je odbijala i samu pomisao da se porodice razdvoje. "Da dam decu u taj smeštaj kao u dom, ne pada mi na pamet."

Unutar samog naselja bilo je nestvarno tiho i pusto. Jedan čovek i dvoje dece prebirali su po razbacanim stvarima. "Nije mi ni do slikanja ni do pričanja, prijatelju. Gde spavamo? Gde stignemo, pod mostom, na buvljaku tamo gde prodajemo. Naiđu mladići iz grada pa nas gađaju flašama, jure nas da nas biju, pobegnemo u žbunje dok ne prođu pa se vratimo. Neće nas ljudi ni tamo u selu, šta da radimo?"

I Romi koji žive u divljem naselju ispod mosta Gazela sa pažnjom i strepnjom prate vesti o onome što se dešava kod Belvila, a komentari su različi. "Pale im kontejnere, sutra će i nas da pale." "Ima i nas svakakvih, ima ko školuje decu i normalan je, ima ih da im se samo sa puta ukloniš. Zbog onih loših nas sve osuđuju." "Kad se pravio onaj Delta, dali im debele pare da se odsele, a oni se samo pomerili, mislili da će im opet dati. Dolazili i ovde neki da pitaju ko će tamo kuću da pravi. Neki su napravili, a ne žive tamo, otišli su samo da uzmu pomoć."

PRESELJENJE I NASILJE: Povodom događaja u Novom Beogradu, mnogi su se setili i ranijih sličnih slučajeva. U julu 2005. godine protestovali su stanovnici novobeogradskog naselja Dr Ivan Ribar zbog odluka Skupštine grada da u Bloku 45 postave kontejnere za stanovanje, namenjene Romima koji žive u kartonskom naselju ispod mosta Gazela. Istim povodom su protestovali i stanovnici Ovče prošle jeseni, a preseljenje nije uspelo ni u jednom slučaju. Ono čega bi se trebalo setiti je i intenziviranje napada na Rome uvek kada se pokrenu priče o raseljavanju. U vreme protesta u Novom Beogradu je za dva meseca bilo četiri pokušaja spaljivanja romskih naselja, na Bežanijskoj kosi je na jednu od romskih kuća bačen Molotovljev koktel, a žitelji su više od nedelju dana bili na meti nepoznatih napadača. Priča da Romi neće van centra ponavljala se u svakoj od tih prilika, mada je ogroman broj Roma i tada tvrdio da bi pristao na bilo kakav smeštaj van njihovih naselja.

Većina Roma iz nelegalnog naselja pored Belvila odbila je ponudu gradskih vlasti da se deca, stare i nemoćne osobe smeste u beogradska prihvatilišta dok pitanje njihovog stanovanja ne bude rešeno. Za razliku od njih, tri majke sa petoro dece iz susednog romskog naselja koje je takođe >>

Grad u gradu

Knjiga *Beograd Gazela* jedinstveni je turistički vodič kroz sirotinjsko kartonsko naselje koje se nalazi ispod beogradskog mosta Gazela, napravljeno s namerom da Beograđane upozna sa delom njihovog grada pored koga svakodnevno prolaze, ali ga ne primećuju

Prošle nedelje je, srušeno 50 romskih domova u novobeogradskom bloku 67 zato što se nalaze na trasi Univerzitetskog sela sazidanog za učesnike Univerzijade. Gradska vlast je pokušala da te ljude privremeno naseli na teritoriji Boljevca, ali ih Boljevčani nisu hteli. U vreme pisanja ovog teksta nije odlučeno kako će se rešiti ovaj problem. Gotovo istovremeno, samo u Nišu, stanovnici Južnog bulevara su se peticijom pobunili protiv inicijative grada da njihova ulica dobije ime Šabana Bajramovića, kralja romske muzike. I jedni i drugi neće Rome samo zato što su Romi. Kakvi su Romi kao ljudi, kako žive, šta vole, kao da nikog ne interesuje. I to je tako, još ko zna otkad.

U takvoj atmosferi, "Rende" je objavio knjigu *Beograd Gazela*, moguće jedinstveni turistički vodič kroz sirotinjsko naselje, s namerom da Beograđane upozna sa delom njihovog gra-

HAJDRUN HENKE

da pored koga svakodnevno prolaze, ali ga ne primećuju. Knjiga je rezultat projekta trojice Austrijanaca – Lorenca Agermana, Eduarda Frojdmana i Đana Gildija – koji su hteli da na primeru, inače jednog od najvećih sirotinjskih naselja u Evropi, upoznaju svet (knjiga je objavljena i u Beču) sa životom Roma u gradskom naselju. Turistički vodič kroz tzv. naselje Gazela je koncipiran kao i turistički vodič Londona, Tokija, ili bilo kog drugog grada na svetu

OPŠTE INFORMACIJE: Romsko naselje Gazela, ili Karton siti (nazivi nisu zvanični, naselje nema zvaničan naziv) na trasi je koja povezuje Beograd sa svim delovima Evrope. Nalazi se u novobeogradskom bloku 18a, u neposrednoj blizini hotela Hajat ridženси i Kontinental. Ograničeno je mostom Gazela preko koga prelazi autoput E-75, železničkim nasipom kojim prolazi internacionalni saobraćaj, i ulicama Brodarskom i Vladimira Popovića. Površina naselja, blizu pola kvadratnih kilometara, među najskupljim je lokacijama u gradu. Tu živi oko 820 Roma (tačan broj je nemoguće utvrditi). Nema nijednog podatka, čak ni novinskog članka na osnovu kog bi se moglo odrediti kada su se tu naselili. Pretpostavlja se da su prvi stanovnici Gazele bile dve porodice s juga Srbije koje su tu stigle u vreme ekonomske krize nakon Titove smrti, oko 1983. godine. Vegetaciju čine divlje trave i nekoliko samoniklih stabala drveća, a faunu veliki broj pasa i mačaka koji najčešće lutaju okolo i hrane se otpacima. Vazduh je veoma nezdrav, a buka je neprekidna.

OBILAZAK: U Gazeli je nemoguće zalutati: ima glavnu ulicu koja spaja ulaz u naselje iz ulice Vladimira Popovića, i ulaz ispod mosta. Svuda okolo je mreža zemljišnih puteva, ulica i staza. Kada je zemljište vlažno, kretanje je otežano. Iako sve kolibe i barake liče jedna na drugu, čovek se lako orijentiše pomoću okolnih repera. Znamenitosti i restorana nema. Na nekoliko prodajnih mesta moguće je kupiti životne namirnice. Postoji jedan frizer: u šupici šiša isključivo muške mušterije.

Od 173 naseobine (zbog stalnog rušenja i zidanja ne zna im se tačan broj) sedmina su kolibe, stabilnije građevine od baraka. Na ivici Brodarske je jedina više(dvo)spratnica, sazidana je od cigala, a ima i regularne priključke za dovod struje i vode. "Većina kuća ima drvena vrata koja se spolja zaključavaju katancem, a iznutra rezom. Pred ulazom se često nalazi veranda ispred koje se izuvaju cipele i koja služi kao ostava. Prozori kuća su najčešće mali, pa tokom leta temperatura u barakama može da bude izuzetno visoka. Zbog toga se šporet postavlja ispred kuće, te se stambeni prostor širi i na verandu. Ona je prekrivena tepisima i postaje neka vrsta terase. Na nju se ulazi bez cipela i pazi se na čistoću, jer služi kao barijera koja sprečava da prljavština prodre u unutrašnjost kuće." Skoro sve kuće imaju dvorište. Ono služi za parkiranje, skladištenje materijala za ogrev i starudije, u njemu se pere

HAJDRUN HENKE

veš, seku drva, obavljaju se sve ostale delatnosti. Samo neke kuće imaju sopstvene toalete, najčešće više porodica deli jedan zajednički. Tuševa, kade i lavaboa nema. U kućama sa više prostorija jedna se koristi za kuhinju, u njoj se zbog šporeta zimi odigrava glavni deo porodičnog života, a druga je za spavanje. "Veoma se vodi računa o čistoći prostorije, sofa, kreveta i dušeka. U osnovne elemente domaćinstva spadaju i televizor, muzički uređaj i razni ormani i regali u kojima se čuvaju odeća, sudovi i namirnice. Zidovi su ukrašeni posterima, kalendarima, zidnim satovima, porodičnim foto-

srušeno pristale su da pređu u Dom za nezbrinutu decu "Drinka Pavlović" na Senjaku. Gradonačelnik je najavio da će nastaviti da radi na rešavanju problema divljih naselja i da neće dozvoliti formiranje novih. On je dodao da se u naselju Kamendin upravo završava gradnja 65 socijalnih stanova namenjenih socijalno ugroženim Beograđanima.

U trenutku kada se ovaj tekst završava, u utorak uveče, rešenje problema nije na vidiku i četrdesetak ljudi će bar još jednu noć provesti na ledini, na kojoj će dočekati i 8. april, svetski dan Roma. Koalicija protiv diskriminacije i partnerske organizacije iz Srbije zatražile su od gradonačelnika Beograda Dragana Đilasa da "bez odlaganja podnese ostavku zbog grubog kršenja ljudskih prava stanovnika romskog naselja u Novom Beogradu". Predstavnici 43 nevladine organizacije zatražili su od gradskih i republičkih vlasti da se romskim porodicama koje su prinudno iseljene iz Novog Beograda obezbedi alternativni smeštaj, minimalni infrastrukturni uslovi na bilo kojoj lokaci-

grafijama i religijskim motivima, prostorije su često bogato dekorisane porcelanskim figurama, veštačkim cvećem, vazama, kao i mnogim drugim nađenim predmetima koji krase regale i komode."

Struja se dovlači iz trafo-stanice u Brodarskoj ulici pomoću pronađenih kablova, a oni se pričvršćuju za drveće, žbunje i kuće. U kućama koje za izvor struje koriste uličnu rasvetu, snabdevanje energijom je moguće samo dok gore svetiljke. U naselju postoji samo jedan izvor vode, zapravo crevo, položeno u udubljenju pored đubrišta. Pretpostavlja se da vodi od jedne vodovodne cevi ispod đubrišta. Priključenja na kanalizaciju nema, pa se voda iz domaćinstva prosipa. Đubre iz domaćinstva se odlaže iza kuća, a krupni otpad na đubrištu kod creva.

KLAUDIO BARETO

UREĐENJE I PRIVREDA: U Gazeli kažu da je među njima svako svoj vlastiti šef. Tu nema hijerarhije, a ni osećanja zajedništva, pa je zato i nemoguće donositi zajedničke odluke što postaje naročiti problem u slučajevima rešavanja konflikata. Društveno uređenje počiva na porodici, strogo je patrijarhalno, i podela posla je precizno određena. Deca su uvek i svuda prisutna, na njih se gleda kao na punopravne članove zajednice. Zato ona već u ranoj mladosti počnu da učestvuju u zarađivanju novca i vođenju domaćinstva, osnivaju svoje porodice, te tako iz detinjstva bez tinejdžerskog perioda ulaze u odraslo doba. Većina stanovnika zarađuje za život skupljajući stari materijal koje ostatak društva baca (otud i naziv Karton siti), i na taj način popunjavaju taj deo privredne delatnosti koji gradska uprava nije regulisala. Privilegovanim poslom se smatra skupljanje starog gvožđa, a najrasprostranjenije je skupljanje papira i kartona. Flaše mogu da prodaju po četiri dinara, kilogram aluminijuma za 55, mesinga – 65, a bakar po 130 dinara. Postoji i nekoliko muzičara, oni uživaju ugled među stanovnicima Gazele, i dobro žive.

KLAUDIO BARETO

OBRAZOVANJE: "Romi su siromašni jer nemaju poslove, nemaju poslove jer su neobrazovani, a neobrazovani su jer su siromašni. Ovaj pakleni krug bi se, prema uvreženom mišljenju, najefikasnije mogao prekinuti na jednom mestu: kod obrazovanja." Nivo obrazovanja stanovnika Gazele je izrazito nizak, mali je procenat dece koja idu u školu a i odraslih sa nekom diplomom. I ako imaju prijavu boravka bez koje ne mogu da upišu dete u školu, na njoj je neka lažna adresa u drugom delu grada, što znači da njihovom detetu škola neće biti blizu. S obzirom na to da u Gazeli žive socijalno ugrožene porodice, udžbenici i celo eventualno školovanje su im nedostupni.

HAJDRUN HENKE

ISHRANA: Najvažniji i najobimniji obrok je večera, kad se svi vrate kući s posla. Pripremaju se jela srpske kuhinje, s tim što dominiraju jeftine namirnice i povrće, a mesa gotovo da i nema. Jela su masna, uz svaki obrok se jede mnogo hleba, kako bi se nakupilo što više kalorija za naporan posao. Voda se malo pije, zato što je nema, gostima se nudi sok, a poseban značaj se pridaje kafi. Uveče se rado pije alkohol, pre svega pivo.

HAJDRUN HENKE

KULTURA: Televizijski program je osnovni i, može se reći, glavni oblik kulturnog života u Gazeli. U većini domaćinstava televizori su uključeni bez prestanka. Najomiljeniji su filmovi a naročito telenovele jer njihov sadržaj mogu da razumeju i nepismeni. Glavni junaci postaju uzori, pa se čak i deci daju njihova imena. Važan deo kulturnog života je muzika. Najomiljenija je novokomponovana, konkretno turbo-folk. Mladi se identifikuju sa hip-hopom i brejkdensom. Omiljeno je i zajedničko pevanje i igranje, dok je sviranje, zbog nemogućnosti nabavke instrumenata, ređe.

KLAUDIO BARETO

PREDRASUDE: "Romi u Srbiji važe za lenje, glupe, prljave, smrdljive, primitivne, ružne, varljive, podmukle, lažljive, animalne, kradljive i nekulturne ljude bez karaktera. Ova sveprisutna i višeslojna diskriminacija izaziva kod mnogih stanovnika Gazele nesigurnost, sumnju u sebe i rezignaciju. To ide toliko daleko da i sami poprimaju stavove većinskog društva i tako dolaze do zaključka da su necivilizovani i da su sami krivi za sopstvenu bedu. S druge strane, mnogi stanovnici krive većinsko društvo za uslove u kojima žive i ne nadaju se da će kao Romi ikada biti prihvaćeni i integrisani." ×

SONJA ĆIRIĆ

ji koja bude izabrana i da im se nadoknadi vrednost uništene imovine. U otvorenom pismu se traži i kažnjavanje svih otvorenih ili prikrivenih akata rasizma, raspirivanja etničke i nacionalne mržnje i netrpeljivosti i reagovanje policije na zaštiti građana romske nacionalnosti.

Svi pominju trajna sistemska rešenja, od kojih je jedno i Nacionalna strategija za integraciju Roma čiji je nacrt usvojen još pre pet godina, a čije je "veoma brzo usvajanje" najavio pomoćnik ministra za ljudska i manjinska prava Petar Antić. Strategija i akcionih planova nije nam manjkalo ni do sada, ali problem je što se malo šta od napisanog realizovalo, i u vreme kada svetska kriza nije bila ni na vidiku. Tek sada će biti teško gradskim vlastima da se nose sa problemom čiji je samo mali deo naselje pored Belvila, i pored odlučnih i optimističkih najava. Još teže je Romima koje niko ne želi pored sebe i koji sami ne mogu da izađu iz začaranog kruga bede u kome žive. ×

MOMIR TURUDIĆ

REFORMA PRA

"Kriminalcima uglavnom nije bitno koliko će provesti vremena u zatvoru, već da je imovina 'na sigurnom'. Zakonom o oduzimanju imovine stečene kriminalom to se upravo onemogućava, on razara suštinu organizovanog kriminala"

Snežana Malović, ministarka pravde, najmlađa je ministarka u aktualnoj vladi Srbije. Nasuprot toj činjenici, stoji činjenica da je zagrizla "kiselu jabuku" reforme pravosuđa, da je mjesec i pol sjedila u Skupštini Srbije obrazlažući set reformskih zakona i odgovarala na poslanička pitanja i primjedbe, zbog čega je dobila komplimente čak i onog dijela opozicije kojoj ne valja nijedan ministar i niti jedan predloženi zakon. Usvojeni set zakona, međutim, i dalje izaziva primjedbe i zamjerke, pogotovo kad je riječ novoj organizaciji sudova, te vrlo kratkim zakonskim rokovima za provedbu zakona, na što već mjesecima upozoravaju pravni stručnjaci.

"Korenita reforma pravosuđa stres je za svaku demokratsku državu, pa i za tranzicionu Srbiju sa krhkom demokratijom", kaže za "Vreme" Snežana Malović. "Normalno je da se ovako složen paket zakona preispituje i kritikuje. Većina primedbi koje su iznete u javnosti su posledica uglavnom nedovoljnog razumevanja nekih odredbi tih zakona. Potpuno sam uverena da će zakoni biti implementirani na vreme i svi na kraju zadovoljni. S druge strane, stručna javnost je uglavnom bila skeptična prema realizaciji ovako obimnog posla u kratkom vremenskom roku, ali mi se držimo rokova i sigurna sam da ćemo biti efikasni u potpunosti. Nakon konstituisanja Visokog saveta sudstva i Državnog veća tužilaca, ta dva tela će pristupiti definisanju neophodnog broja nosilaca pravosudnih funkcija u skladu sa potrebama novog sistema i izradi merila i kriterijuma za izbor nosioca pravosudnih funkcija, što bi trebalo da bude završeno do kraja maja. Posle toga biće raspisan konkurs, a izbor sudija i tužilaca biće završen do decembra ovo godine. Od tog trenutka najveći deo posla preći će na Visoki savet sudstva. Lično zastupam stav da u srpskom pravosuđu najveći broj nosilaca pravosudnih funkcija zaslužuje da to bude i u potpunosti opravdava i zadovoljava sve zahteve koje tako važna profesija traži. Ono što treba srpskom pravosuđu to je bolja organizacija, bolji zakonodavni ambijent i tek u manjoj meri novi ljudi. Paralelno s tim, odvijaće se organizacione pripreme za uspostavljanje nove mreže sudova, uključujući i one koji će biti prvi put formirani kao što su apelacioni sudovi i upravni sud. Suština ove reforme je da će se reorganizovati samo pravosuđe, a da će građani svoj pristup pravdi ostvarivati na istim mestima kao i do sada, i da će procesi koji se vode pred pravosudnim organima biti mnogo kraći nego do sada, te će se pravo na pravdu ostvarivati mnogo efikasnije.

"VREME": Na izbor Visokog saveta sudstva bilo je mnogo zamjerki. Kao prvo, da se ponovo radi o uplivu politike u pravosuđe, s obzirom na to da nije poštovano da se sami sudije izjasne u svojim "sudskim izborima" o kandidatima – a isto se odnosi i na tužioce – ali i ono drugo i važnije, da se konačna odluka o tim najvišim organima stavila u ruke Skupštine Srbije, koja se i dosad rukovodila političkim stavovima pri izboru i imenovanju nosilaca pravosudnih funkcija. Podsjećam tu na stav Društva sudija Srbije

VOSUĐA KAO STRES

FOTOGRAFIJE: A. ANĐIĆ

da o kandidatima za prvi izbor sudije-kandidata za prvi saziv Visokog saveta sudstva odlučuju oni koji nisu legitimni predstavnici sudstva – aktivni političar (ministar pravde) kao predstavnik izvršne vlasti, kao i druga lica koja nisu predstavnici sudstva – v.d. republičkog tužioca, čiji status suštinski zavisi od izvršne vlasti, predstavnik advokature i lice koje je izabrala Skupština.

SNEŽANA MALOVIĆ: Ne postoji idealan model koji bi bio efikasan. Mogli smo čekati još nekoliko godina i ponovo biti, sa neznatnim razlikama, na istoj poziciji. Naš cilj jeste da politizacija u pravosuđu nestane, da stvorimo nezavisno i efikasno sudstvo Srbije. Kandidati koje je Visoki savet pravosuđa predložio Skupštini Srbije su kandidati koji su izabrani na osnovu predloga opštih sednica sudija svih sudova u Srbiji, gde su sudije na sednicima predlagale kolege za koje smatraju da su najbolji i da zaslužuju mesto u ovako važnom telu, a potom je Visoki savet pravosuđa izabrao one koji su predloženi Skupštini Srbije. U Visokom savetu sudstva ima sedam sudija od ukupno 11 članova, što dovoljno govori u prilog nezavisnosti i stručnosti ovog tela. Što se tiče ostalih "nesudskih članova" Visokog saveta sudstva oni su utvrđeni članom 153 Ustava Srbije. Ministar pravde jeste po funkciji član Visokog saveta pravosuđa, a Zakon predviđa da član ovog tela bude i predsednik Odbora za pravosuđe koji je predstavnik zakonodavne vlasti. Tu su i predstavnici advokature i profesor Pravnog fakulteta, odnosno svi segmenti našeg pravnog sistema u širem smislu su na adekvatan način zastupljeni.

Da li je, kad govorimo o izboru sudija, koji se mora obaviti do kraja ove godine, ipak riječ o tihoj lustraciji sudija?

Smatram da je lustracija, nažalost, izostala neposredno posle 2000. godine. Iako sam zagovornik lustracije od samog početka, ovde se ne radi o promeni ljudi već o promeni sistema.

U novom sistemu želimo da budu najbolje sudije, stručne i dostojne sudijske funkcije. Upravo oni će izraditi merila i kriterijume i te dve komponente definisati na adekvatan način tako da niko ne može biti oštećen. Nama nije stalo da izvršna vlast postavlja i razrešava sudije, već da ljudi koji rade u pravosuđu rade efikasno i u interesu građana Srbije. Odgovorno sudstvo mora dati odgovore na mnoga otvorena pitanja koja postavljaju građani. Moja želja jeste da u pravosuđu imamo takve standarde prilikom izbora, sada i ubuduće da oni sa iznadprosečnim rezultatima i kvalitetima napreduju, oni koji su prosečni ostaju tamo gde jesu, a oni koji su ispod proseka treba da napuste pravosuđe i prepuste ga sposobnijima.

Visoki savet sudstva, po izboru, morao bi donijeti kriterije po kojima će biti birani budući sudije; tvrdi se da je Ministarstvo pravde te kriterije već donijelo, te da će Visoki savet sudstva – koji je po definiciji organ nezavisan od izvršne vlasti, time i Ministarstva pravde – preuzeti ono što im je već "servirano" od vašeg ministarstva.

Ministarstvo pravde i eksperti angažovani od strane EU na projektu EKO su uradili nacrt, odnosno predlog kriterijuma za izbor, napredovanje i razrešenje sudija i tužilaca, koji su poslati na mišljenje Venecijanskoj komisiji Saveta Evrope. Tek nakon odgovora koje dobijemo, uz poštovanje preporuka Venecijanske komisije, Visoki savet sudstva će odlučiti da li će te kriterijume prihvatiti, promeniti i doneti svoje. Dakle, to nije konačna stvar, poslednju reč ima Visoki savet sudstva. Da li mislite da Ministarstvo može nametnuti bilo šta kredibilnim nosiocima pravosudnih funkcija? Kriterijumi koji će biti ponuđeni Visokom savetu sudstva kao radni materijal su, po meni, dobra polazna osnova za budući rad Visokog saveta sudstva. Ministarstvo pravde je ovde svoj posao završilo. Naša želja je bila samo da stvorimo uslove i budući rad sudstva učinimo efikasnijim. >>

Sindikat pravosuđa također pita kad će se jasno znati svi kriteriji za izbor i napredovanje, pa da imamo stvarno najbolje kadrove na svim poslovima umjesto prisutnog nepotizma i stupnja poltronstva kao ključnog faktora?

Zakon o sudijama i tužiocima precizno definiše načine napredovanja sudija i tužilaca i tu nismo imali primedbi. Uskoro će biti urađeni predlozi za izbor i napredovanje ostalih lica zaposlenih u pravosuđu.

Što će se dogoditi s predmetima koji su već u toku u slučaju kad pojedini sudije ne budu izabrani, kako se preuzimaju i u kojem će roku biti riješeni? Može li to utjecati na pravo građana na suđenje u razumnom roku; zbog kršenja tog prava je država Srbija pred Međunarodnim sudom za ljudska prava već platila prilično "penala".

U slučaju kada se promeni predsednik veća iz bilo kojih razloga, pa i ovog koji pominjete, glavni pretres odnosno rasprava mora da počne od početka. Međutim, verujem da će iz tog razloga veoma mali broj predmeta biti započet iz početka. Novim zakonom je predviđeno da je u osnovnim sudovima ukoliko, na primer, postupak traje duže od godinu dana, sudija obavezan da o razlozima obavesti predsednika suda. Onda on dobija rok da u određenom vremenskom roku predmet okonča. Ovaj ili sličan princip važi za sve nivoe sudske vlasti, tako da bez zaista nekog legitimnog razloga sudski postupci neće moći da traju koliko su trajali do sada. Upravo je među prioritetnijim zadacima reforme efikasnije i stručnije pravosuđe, a tome su pretpostavke stručnije i vrednije sudije, kao i ostali zaposleni i bolji procesni zakoni koji će učiniti proceduru brzom, što podrazumeva i smanjivanje broja predmeta pred našim sudovima, a time i pred Sudom za ljudska prava u Strazburu.

Nedavno ste s kolegama u Italiji razgovarali i o oduzimanju mafijaške imovine. Odskora i mi imamo propise o tome, a našu javnost zanimaju konkretni primjeri: kako ćete i ima li zakonskog osnova da oduzmete imovinu pripadnicima kriminalnog "zemunskog klana" osuđenima za najteže zločine, poput Milorada Ulemeka Legije? Pojavila se, naime, opcija da je Legija, na primjer, svoju imovinu – ili članovi njegove porodice – stekao prije nego što su ovi propisi usvojeni, te njima ne podliježe. Hoće li neko drugo ministarstvo ili služba, na primjer porezna, ispitati kojim novcem su kupljene nekretnine i druga imovina koju oni posjeduju i koliko su prihoda prijavili i poreza platili u to vrijeme?

O bilo kom konkretnom slučaju ne mogu da govorim, pošto je to u domenu tužilaštva koje daje nalog da se postupa po ovom zakonu. Ministarstvo pravde će, kao i svi državni organi u okviru svojih ovlašćenja i nadležnosti, to sam sigurna, oduzimati svu imovinu u skladu sa ovim zakonom. Ministarstvo je taj zakon predložilo, Skupština ga usvojila i sigurna sam da on neće biti mrtvo slovo na papiru i niko neće biti iznad njega. Ostalo je posao javnog tužilaštva i finansijske jedinice MUP-a. Krajem prošle nedelje je i sam republički tužilac Slobodan Radovanović prosledio svim srpskim tužilaštvima uputstva za primenu ovog Zakona. Jedinica za finansijske istrage otkrivaće imovinu proisteklu iz krivičnog dela. U finansijskoj istrazi prikupljaju se dokazi o imovini, zakonitim prihodima i troškovima života okrivljenog, dokazi o imovini koju je nasledio pravni sledbenik, odnosno dokazi o imovini i naknadi za koju je imovina preneta na treće lice.

>>"KAO GRAĐANKA SRBIJE VOLELA BIH DA VIDIM JEDNO LEPO OBDANIŠTE ILI PRIHVATILIŠTE NA MESTU KUĆE MILORADA ULEMEKA LEGIJE"

U razgovorima sa kolegama u Palermu koje sam posetila upravo povodom početka primene našeg zakona je zaključeno, između ostalog, da kriminalcima uglavnom nije bitno koliko će provesti vremena u zatvoru, već da je imovina "na sigurnom", što se ovim zakonom upravo onemogućava. On razara suštinu organizovanog kriminala i to će biti u pravom smislu reči pobeda nad kriminalom. Neće im pomoći ni to što su svoju imovinu preneli na bračne drugove, kumove, roditelje ili prijatelje, već će sva imovina koju su nelegalno stekli doći pod udar zakona. Ovih dana imam dosta pitanja vezanih za potencijalne kupce kuće Milorada Ulemeka. Njegova nelegalno stečena imovina za koju ne može da dokaže poreklo može na osnovu zakona da bude oduzeta. U svakom slučaju, kao građanka Srbije volela bih da vidim jedno lepo obdanište ili prihvatilište na tom mestu.

Govoreći o nezavisnosti pravosuđa, ne može se zanemariti nedavna gruba intervencija Ministarstva ekonomije u sudske postupke, "uputstvo" da se obustave (ili odugovlače) radni sporovi radnika koji traže isplatu svojih neisplaćenih zarada. Vaše ministarstvo je dopis Ministarstva ekonomije proslijedilo Vrhovnom sudu, on nižim sudovima. Može li se to podvesti pod utjecaj izvršne vlasti na sudstvo?

I dalje sam mišljenja da je reč o nesmotrenim potezima na koje se nije obratila dužna pažnja. Dopis Ministarstva ekonomije se ne može smatrati uputstvom, pošto sadrži molbu da se nešto razmotri. Smatram da je on neadekvatan, ali da nije bio zlonameran u smislu vršenja uticaja na sudstvo. Ministarstvo pravde je to prosledilo VSS-u na nivou informacije, kao što čini i sa mnogim drugim dopisima koji nam stignu. Koliko je meni poznato, jedini razlog zašto je VSS to prosledio predsednicima sudova je da se oni upoznaju sa sadržajem dopisa na nivou informacije. Odgovor VSS-a je usledio u veoma kratkom roku i veoma je jasan: sudstvo je nezavisno, samostalno i nepristrasno i može na najbolji način da odgovori svim izazovima i da se odupre svim eventualnim pokušajima uticaja, kao što je ovakav dopis Ministarstva ekonomije i regionalnog razvoja. Treba uzeti u obzir i činjenicu da je ovo ministarstvo ili neki drugi organ mogao poslati dopis sličnog sadržaja Vrhovnom sudu Srbije i zato je važno da imamo upravo ovakvo sudstvo – nezavisno, samostalno i nepristrasno.

Ipak, imam razumevanja i za prigovore ovakve vrste i zato sam preduzela sve mere da se ubuduće takvim ili sličnim dopisima posveti više pažnje ili da se oni više uopšte ne dostavljaju pravosudnim organima. Vi mislite da je to uticaj izvršne na sudsku vlast, a ja bih pre rekla da je reč o "nepodobnom pokušaju uticaja".

Protiv vašeg suradnika Slobodana Homena, Odbor za rješavanje sukoba interesa upravo je zbog tog slučaja pokrenuo postupak.

Ni na koji način ne želim da utičem svojim izjavama na rad i buduće odluke Odbora. Homen je moj prvi saradnik i reč je o mladom, energičnom i visokostručnom čoveku. Vrlo dobro znam koliko vremena provodi na poslu i radi. Čak i da je reč o grešci ona je, sigurna sam, nehotična i posledica celokupne želje i cilja Ministarstva pravde da ubrza i poboljša rad sudova, a nikako da se na njih utiče. Republički odbor za sprečavanje sukoba interesa ima pravo da pokrene postupak protiv bilo kog nosioca javne funkcije i mi to poštujemo. Verujem da će, kada se u potpunosti budu upoznali s ovim predmetom,

doneti odgovarajuću odluku.

Koji je osnov isplate 900.000 dolara u slučaju Miladina Kovačevića, građanina Srbije optuženog za krivično djelo nasilnog ponašanja u SAD? Zbog čega građani Srbije moraju platiti neukost ili zlu i kriminalnu namjeru svojih predstavnika u drugim državama, u ovom slučaju u SAD?

Suština slučaja o kome govorite nije tuča u kojoj je učestvovao Miladin Kovačević; za to će on odgovarati pred našim organima. Srbija ne podstiče nasilničko ponašanje, već se zalaže da svako odgovara za delo koje se tereti, o čemu odlučuju sudski organi. Međutim, činjenica je da je on pobegao u našu zemlju usled propusta naših državnih službenika koji su mu izdali putni list. Srbija je mogla da novac isplati SAD, ali oni za to nisu bili zainteresovani, jer nas već finansijski pomažu i zato su predložili da pokrijemo troškove lečenja Brajana Štajnhauera, što smo mi i učinili. Svesni teške situacije u kojoj se nalazimo, predložili smo Vladi, što je i usvojeno, da se ovih 900.000 dolara u tekućoj budžetskoj rezervi nadoknadi sa računa Direkcije za upravljanje oduzetom imovinom, kako ovaj trošak ne bi snosili poreski obveznici, građani Srbije, već oni za koje se utvrdi da im je imovina proistekla iz krivičnog dela i shodno tome oduzeta.

Dakle, isplatom štete porodici Štajnhauera i ustupanjem krivičnog postupka, krivičnog gonjenja protiv Miladina Kovačevića srpskom pravosudnom sistemu, stavljena je tačka na ceo ovaj slučaj. Ovo je bilo političko i pravno rešenje. U Srbiji su postojala dva postupka – prvi postupak se odnosio na pregovore sa porodicom vezano za štetu koju je Štajnhauer pretrpeo usled događaja u samoj Americi, a druga faza se odnosila na pregovore koje je njihovo tužilaštvo imalo sa našim tužilaštvom što je, kako vidimo, rezultiralo ustupanjem krivičnog gonjenja Miladina Kovačevića našem sudu. Duboko sam uverena da će naš sud moći da efikasno postupi u tom predmetu. Ono što mene zaista čini ponosnom kao ministarku pravde izjava je državnog tužioca Džeralda Molena, koji je rekao da je bio zadivljen kvalitetom i stručnošću naših tužilaca, koji su početkom marta boravili u Americi i pregovarali sa njima.

Podsetiću vas koja je bila prva reakcija američke administracije: da će biti zabranjena dodela pomoći Srbiji, a došli smo do situacije da nam je ustupljen krivični postupak protiv Kovačevića. Ceo ovaj događaj mogao je da napravi veliku štetu državi Srbiji i to ne samo u odnosu na pomoć koju bi država Amerika pružala Republici, već bi to moglo da se reflektuje i na druge međunarodne finansijske organizacije, poput Svetske banke ili MMF-a. Sve korake koje je Vlada Republike Srbije preduzela odnosili su se na minimalizaciju štete i mislim da je ovaj slučaj rešen na najbolji mogući način, što je svojom izjavom da je najbolje da se Kovačeviću sudi u Srbiji potvrdio i američki tužilac Molen.

Inače, postupak protiv Miladina Kovačevića

za nanošenje teških telesnih povreda već je bio otpočeo u Srbiji. Podnet je zahtev za sprovođenje istrage, on se našao u pritvoru, ta istraga je još u toku, međutim, optužnica ne bi mogla da bude podignuta bez originalnih dokaza. Znači, u ovom slučaju, kao što sam već i naglasila, krivično gonjenje protiv Kovačevića je ustupljeno, što samim tim znači da su ustupljeni i originali dokaza i ja očekujem da su dokazi već na putu te da je pitanje dana kada ćemo ih dobiti.

Istraživanja javnog mnijenja, ali i ponašanje poslanika u parlamentu, pokazuju da ste među ministrima kojima se najviše vjeruje. Ipak, javnost se bavi time da ste – iako zakonito – uzimali novac i za članstvo u RIK-u, usprkos tome što ste prvi i vratili taj novac u budžet. Zašto to niste učinili odmah, čim ste postali ministarka i kako danas, nakon svega, objašnjavate u kojem ste trenutku postali svjesni svoje moralne dileme u toj stvari?

Kada sam postala član RIK-a, rukovodila sam stavovima nadležnog tela u sličnim slučajevima, u slučaju članstva Zorana Balinovca ili činjenice da članstvo još jednog ministra iz DSS-a nikada nije razmatrano u nadležnim telima ili se postavilo kao problem. Naknada koju smo primili za rad u RIK-u je zarađena, jer je samo u 2008. godini bilo nekoliko izbornih procesa u Srbiji koji su trajali više meseci. Ostavku u RIK-u sam podnela i pre nego što je Republički odbor doneo odluku, a uzimajući u obzir i poštujući taj stav vratila sam iznos naknada koje sam primila za vreme mog angažmana u RIK-u. Moralnu dilemu sam pominjala u kontekstu naše javnosti, koja je reagovala na visinu naknada za rad u ovom telu, posebno posmatrajući je na godišnjem nivou, kako je u javnosti isključivo predstavljana. Pristalica sam toga da se svaki naporan i odgovaran rad treba adekvatno platiti, ali je pitanje da li je visina naknada koja je ranije definisana trebalo da ostane tolika. S obzirom na to da Ministarstvo za državnu upravu i lokalnu samoupravu priprema novi predlog zakona koji će ovu materiju definisati na odgovarajući način, verujem da će svi elementi biti uzeti u obzir i da će se doći do rešenja koje je opšteprihvatljivo.

Ipak, posle svega, i sama uviđam da je bilo i vremena i mogućnosti da drugačije reagujem i da sebi ne dozvolim da se nađem u – za mene, moju porodicu, Ministarstvo koje predstavljam – neprijatnoj situaciji. Činjenica je da sam i pre nego što je Odbor za sprečavanje sukoba interesa izneo stav da je reč o sukobu interesa prepoznala mogući problem, podnela ostavku i vratila novac u celosti. Citiraću Konfučija: "Čovek koji napravi grešku i ne ispravi je, pravi drugu grešku."

U poslednje vrijeme se zbog čestih napada na suce – dvojica su, nažalost, ubijena u manje od godinu dana – sve više bavite i sigurnošću u pravosuđu.

Ministarstvo pravde je u prethodnom periodu učinilo dosta da bi bezbednost sudija unutar samih sudova bila bolja i ubuduće ćemo činiti sve kako bi se unapredio postojeći sistem bezbednosti. Postoji uzajamna saradnja sa MUP-om i BIA, koji imaju najznačajniju ulogu u brizi za bezbednost u sudovima. Nažalost, u pojedinim slučajevima ne postoje nikakve indicije da je bezbednost nekog od sudija ili članova njegove porodice ugrožena, što je bio slučaj i sa suprugom sudije Velibora Lukića. Nakon tog tragičnog slučaja dodatno apelujem na sudije u Srbiji da čak i najmanju pretnju, makar delovala i beznačajno, prijave svim nadležnim organima. ×

TATJANA TAGIROV

Poslovi i firme Laze Bombaša

Tek kad je, zbog ubistva Željka Đedovića, stigla policija iz Beograda i uhapsila vlasnika Polita, koji se bavio obezbeđenjem objekata, saznalo se zašto je u Valjevu, kriminala što se tiče, isto kao i u ostalim gradovima Srbije

FOTO TANJUG

D. TODOROVIĆ

Poslednjih godina, oli zbog raznih vlasti koje su zabavljene samo svojom *mukom,* Valjevo ne liči na sebe, što će reći da je grad koji je bio među najlepšim i najuređenijim u Srbiji dobio izgled periferije i obične male. Reklo bi se sve zbog ti' para, velika nezaposlenost, male plate. Ali slika besparice nije korespondirala sa narastajućim kriminalom, u privatne objekte se upadalo sa buldožerima, paljeni su ugostiteljski i pekarski objekti, dešavale su se pljačke u po bela dana. Počela i ubistva, sredinom januara, iza ponoći, u svom autu ubijen penzionisani oficir Miodrag Šakić (58), za koga se govorilo da daje novac pod kamatu, sredinom marta, opet iza ponoći, u svom velikom džipu, iz sačmare, ubijen Dragoslav Labović (32) koji isto bio neki biznismen.

Sve to ponukalo gradsku vlast da piše ministru policije Dačiću, da postavi načelnika policije, jerbo je Valjevska policija bila bez načelnika nakon što je početkom januara penzionisan Milenko Krstić. Sa postavljenjem se oklevalo, i još se okleva, vele da je direktor policije Milorad Veljović bio za to da dužnost preuzme Krstićev zamenik Milan Simić, ali, isto vele, prednost je dobio predlog valjevskih socijalista koji su za to mesto predložili svog člana, policajca Gorana Krstajića, koji je trenutno na dužnosti u Kazneno-popravnom zavodu Valjevo, a koji je, da se doda, po zanimanju agronom, bio telohranitelj Bakija Anđelkovića, u policiju zaposlen nakon NATO bombardovanja.

Sve to ponukalo i valjevski nedeljnik "Napred" da krajem marta uradi anketu sa temom Kriminal u Valjevu. Vršilac dužnosti načelnika policije Milan Simić u anketi rek'o – Početak ove godine karakteriše u osnovi zadovoljavajuće bezbedonosno stanje, koje je u nekim segmentima i aspektima i povoljnije, a u nekim lošije nego u ranijim godinama, dok je advokat Zoran Dujaković odgovorio – Svako društvo ima kriminal kakav zaslužuje. Valjevo je Srbija, i teško je očekivati da će naš grad zaobići kriminal koji je prisutan u svim većim gradovima. A onda se u petak, pred ponoć, 3. aprila, dogodilo ubistvo Željka Đedovića, i sve je počelo da se odmotava.

POLICAJAC MILIJANOVIĆ: Zato pođimo redom. U rečeni petak, oko 23. sata, u centru Valjeva, ispred Šah kluba, iza hotela "Narcis", dok je pokušavao da uđe u svoja kola, sa četiri hica, ubijen je Željko Đedović (30) iz Valjeva. Ubica je, po svedocima, nakon izvršenja dela, ušao u Šah klub, rekao prisutnima da zovu Hitnu pomoć, i izgubio se. Saznalo se da je Đedović, po odluci Vrhovnog suda Srbije, pušten iz zatvora pre mesec dana, te da je tamo, od novembra 2006, izdržavao kaznu od 5,5 godina zbog krivičnog dela podstrekavanja na ubistvo biznismena Milana Lazarevića. Đedović je pušten na slobodu zbog procesnih manjkavosti, a ranije je odslužio kaznu zatvora od 1,5 godina zbog dilovanja droge i nelegalnog posedovanja oružja. Iste noći policija je u Markovoj crkvi, tridesetak kilometara od Valjeva, zaustavila vozilo u kome je bio pripadnik Brigade policijske uprave Beograd Milan Milijanović (24) iz Lajkovca. Policajac Milijanović se dao u beg, auto mu se prevrće, sa teškim povredama biva prebačen u Valjevsku bolnicu. Već tokom noći u Valjevo stižu specijalna policija i žandarmerija, bolnica je blokirana.

Sledećeg dana, u subotu 4. aprila, do kasno u noć, policija pretražuje objekte agencije za obezbeđenje Polito, čiji je vlasnik Milan Lazarević, pleni dokumentaciju, pancire, pendreke, luksuzne automobile. U nedelju, 5. aprila, direktor policije Milorad Veljović saopštava da je u Valjevu uhapšeno devet ljudi za koje postoji sumnja da su povezani sa izvršenjem najtežih krivičnih

SERIJA UBISTAVA U VALJEVU: Ubistvo Željka Đedovića; čitulja posle ubistva Miodraga Šakića; firma Polita Milana Lazarevića, osumnjičenog za naručivanje ubistva Đedovića; policija ispred bolnice u kojoj je povređeni policajac Milan Milijanović, a koji je dao uniformu izvršiocu ubistva Đedovića

B. PUZOVIĆ

FOTO TANJUG

dela, da se njihova imena u interesu istrage ne saopštavaju, da će policija intenzivirati rad na rasvetljavanju svih događaja i kriminalnih aktivnosti koji su se događali poslednjih meseci u Valjevu, da će svi odgovorni, bez obzira na to o kome je reč, biti privedeni pred lice pravde, te da će biti promena u Policijskoj upravi Valjevo. Istog dana, boraveći na Saboru folklora u Valjevu, predsednik Srbije Boris Tadić je izjavio da će Valjevo biti bezbedan grad, a da se akcija borbe protiv organizovanog kriminala u Srbiji neće prekidati. Još rek'o da će kao predsednik Srbije dati ne samo najveću podršku tome, nego će svu svoju ličnu energiju ugraditi u konačno razvrgavanje veza između kriminala i države. Na tu temu rek'o i da ne postoji nijedna institucija koja nije inficirana primesom kriminala, pa uze nabroji, Nažalost, i prosveta, i sama država, političke strukture, pravosuđe, zdravstvo, i niko ne treba da pravi lažnu sliku da su neke zone u boljem stanju.

OBEZBEĐENJE I IZVRŠENJE: U ponedeljak 6. aprila, kako se to kaže, došlo do obrta i novih saznanja. Kako saopšteno, istragu je pomerio policajac Milijanović koji je pod obezbeđenjem ležao u Valjevskoj bolnici, priznao kolegama da je on dao svoju značku i policijsku uniformu Milanu Lazareviću, koga ceni kao svog idola, ali da nije znao za šta mu to treba. Na Nacionalnoj televiziji izašle slike onih devet uhapšenih, a direktor policije Veljović sve objasnio i izjavio da na čelu kriminalne grupe, uhapšene zbog ubistva Željka Đedovića, jeste Milan Lazarević zvani Laza Bombaš. Lazarević je već proveo sedam godina u zatvoru zbog izvršenja krivičnih dela. Policajac koji je uhapšen, i nalazi se u Valjevskoj bolnici, dao je svoju uniformu Lazareviću, a ovaj direktno izvršiocu krivičnog dela Zoranu Jeličiću iz Padinske Skele, koga je Lazarević angažovao da ubije Đedovića, i svojim kolima ga dovezao u Valjevo. Jeličić je u policijskoj uniformi ubio Đedovića. Veljović je saopštio i da Lazarević ima preduzeće za obezbeđenje Polito, a da, u suštini, uloga ove kriminalne grupe nije da se bavi obezbeđenjem, već izvršenjem najtežih krivičnih dela. On je još poručio građanima Valjeva da imaju poverenja u policiju, da njihova bezbednost neće biti ugrožena, i da će svaki građanin Valjeva i Srbije biti maksimalno zaštićen.

Iste večeri i noći, pod jakim obezbeđenjem, uz mnoštvo policijskih kola i džipova, osumnjičeni su, jedan po jedan, privođeni u Okružni sud Valjevo da daju iskaz istražnom sudiji. Saznaje se da Specijalno tužilaštvo za organizovani kriminal proučava predmet, da li postoje elementi organizovanog kriminala, ne bi li to tužilaštvo preuzelo slučaj.

Inače, upućeni za Milana Lazarevića, koga je direktor Veljović označio kao vođu kriminalne grupe uhapšenu za ubistvo Željka Đedovića, kažu da je ovaj nadimak Laza Bombaš dobio nakon što je, početkom devedesetih, bacio bombu u nekom obračunu sa crnogorskim klanom u Valjevu, da je, nedugo potom, opet bacio bombu na policiju u Beogradu, u Pionirskom parku, te da je tom prilikom teško povređen jedan policajac. Osuđen je na 12 godina robije, odležao 7, u Padinskoj Skeli, gde se dokazao kao lider, i gde je upoznao Zorana Jeličića, koji je, po policiji, ubio Đedovića. Po izlasku iz zatvoru, početkom ovog desetleća, pojavljuje se u Valjevu kao biznismen, kupuje firme Mašinoservis i Termovod. Osniva firmu za obezbeđenje imovine i lica Polito, koju smešta u zgradu Termovoda, u centru Valjeva. Na zgradi su metarska slova firme, ispred beli, k'o policijski "pežoi", na njima k'o policijska oznaka Polito, sve to pod prozorima okružnog javnog tužioca i predsednika okružnog suda. Takoreći nema firme i objekta u Valjevu na kome nema znaka firme Polito security, recimo, ima je i na svim ulaznim vratima Valjevskog muzeja. Firma se razvijala, bilo je sve više momaka u crnim sekjuriti uniformama, čak je, zbog novouposlenih, dobijala i sredstva od Nacionalnog zavoda za zapošljavanje, nedavno policiji podnet zahtev za odobrenje nabavke 47 dugih cevi. Pre neku godinu firma Polito je učestvovala i na Regionalnom sajmu privrede u Valjevu, imali i propagandni materijal, na kome bilo da sarađuju i obezbeđuju više javnih preduzeća, da sarađuju sa MUP-om. Poznavaoci kažu da je sistem rada bio pouzdan i proveren, na objekat se zalepi znak Polito security, a ako vlasnik neće plaća obezbeđenje, dešava se da u njega uđe buldožer, ili da izgori do jutra.

A kako je sve to moguće, i to, što narod kaže, u po bela dana, da čovek sa takvom kriminalnom prošlošću ima firmu za obezbeđenje, da koristi automobile i oznake koji asociraju na pravu policiju... da se dešavaju kriminalne radnje i ubistva, da policija tapka, i u interesu istrage ništa ne saopštava. Inspektor iz valjevske policije anonimno odgovara, zato što niko nije smeo da svedoči, da li samo zato. ×

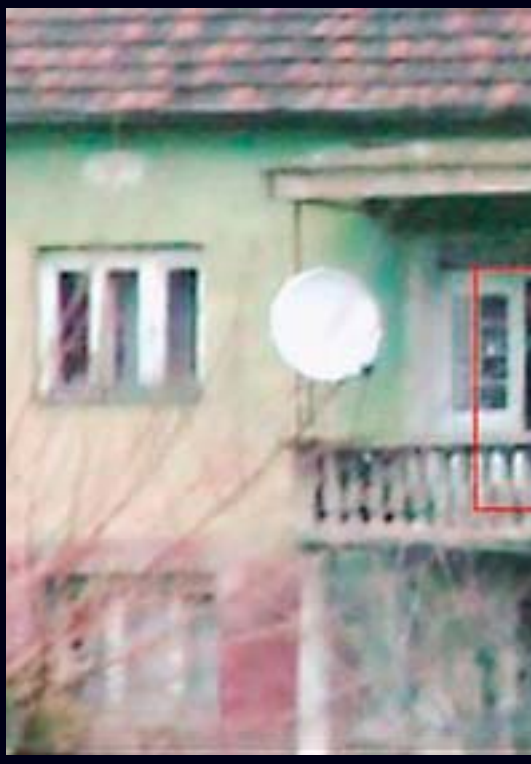
DRAGAN TODOROVIĆ

Pregovaranje o

ŽIVOTU I SMRTI

DRAMA U DESPOTOVCU: Opkoljavanje kuće sa taocima; neuspešni pregovori, snajperista i hici na kraju

Pregovarački tim Protivterorističke jedinice Žandarmerije MUP-a Srbije radi svoj posao diskretno i van medijske pažnje. Njihovi mnogi uspesi ne pominju se, ali zato retki neuspesi neizbežno stižu u javnost zbog tragičnih ishoda. Ljubaznošću PTJ-a i MUP-a "Vreme" je dobilo priliku da se upozna sa detaljima jednog takvog događaja

Počelo je tako što je 29. marta 2009. u 13.55 dežurna služba Policijske uprave jagodinske dobila na telefon 92 poziv uznemirene Suzane J. iz Despotovca. Rekla im je da je Slava Mitić (43 godine) silom upao u njihovu porodičnu kuću, da drži na nišanu pištolja njenog muža Slavišu i preti da će pobiti celu porodicu J. (njih petoro), ako se njihova kćer (19 godina) ne uda za njega i ako mu ne vrate pare koje je navodno davao porodici dok se sa ćerkom zabavljao. Tokom 2008. godine Slava i njihova ćerka zabavljali su se neko vreme; ćerka će kasnije reći da je na to bila primorana.

Pre nego što je poziv upućen, u kući su bile majka i najmlađa kćer (15 godina). Slava Mitić, naoružan pištoljem bereta 7,65 mm, seda u auto i odlazi do obližnjeg zaseoka Orašje da pronađe muža Slavišu i sina koji je bio s njim. Tada majka i zove policiju s mobilnog telefona; običnog telefona u kući nema, što će kasnije otežati posao policije. Mitić pronalazi Slavišu i njegovog starijeg sina u Orašju; naslanja pištolj na čelo dečku i pita Slavišu: "Hoćeš li da ti ubijem sina?" Mitićevim kolima sva trojica vraćaju se u kuću porodice J.

Po dolasku, u vozilu, Mitić opet preti da će ubiti sina ako Slaviša smesta ne nađe stariju kćer. Kaže da će dečku odseći glavu mačetom koju ima u vozilu. Nakon nekog vremena izlaze iz automobila da bi zvali stariju ćerku za koju je Mitić zainteresovan, a koja je negde u gradu. Majka u 14.05 ponovo zove dežurnu službu i kaže da se Mitić vratio sa njenim mužem i sinom, ali se veza tada naglo prekida.

O događaju koji je upravo u toku policija obaveštava istražnog sudiju Okružnog suda u Jagodini i zamenika okružnog javnog tužioca. Oni izdaju nalog policiji da preduzme sve potrebne mere. Patrole Policijske stanice Despotovac dolaze na lice mesta i u kući zatiču Mitića kako Slavišu levom rukom drži oko vrata, a desnom rukom drži pištolj na njegovoj slepoočnici. Pred policajcima je repetirao pištolj i naredio im da se udalje. Dok se to događalo, srednji sin je uspeo da pobegne iz kuće i da se sakrije negde; pojavio se tek kada je incident bio okončan. Policajci izlaze iz kuće i uklanjaju se na bezbednu udaljenost, a Mitić izlazi pred vrata držeći Slavišu i dalje s pištoljem prislonjenim na glavu; tako će i ostati sve do završetka incidenta u 19.10 te večeri. Patrola koja se povukla dovikuje se s njim, poziva ga da se preda i pokušava da ga smiri i uveri da to okončaju. Mitić, međutim, preti i dalje da će "sve pobiti" ako mu ne dovedu stariju kćer. Situacija je, očigledno, izvan mogućnosti lokalne policije i upućen je poziv Protivterorističkoj jedinici i njenom pregovaračkom timu.

>>"MENI JE VEOMA BITNA BEZBEDNOST MOJIH LJUDI; MOŽDA TO ZVUČI ČUDNO, ALI GRADACIJA PRIORITETA BEZBEDNOSTI IDE OVAKO: POLICAJAC, TALAC, OTMIČAR. POLICAJAC JE PRVI, JER JE U POZICIJI DA KONTROLIŠE, UTIČE I ODLUČUJE O SPASAVANJU ŽIVOTA TAOCA. TO JE KAO KADA U AVIONU ISPADNU MASKE ZA KISEONIK, A UPUTSTVO GLASI: PRVO STAVITE MASKU SEBI, PA TEK ONDA DETETU, JER ONO NEĆE MOĆI DA JE STAVI AKO VI IZGUBITE SVEST."

– Koordinatorka pregovaračkog tima MUP-a Srbije

Koordinatorka pregovaračkog tima MUP-a Srbije je smirena, artikulisana i precizna mlada žena; ono što bi se odmah, na prvi pogled, nazvalo "fina i pristojna"; psiholog po struci, uverljiva je i deluje pouzdano; to su, uostalom, preduslovi za taj posao. U 15.34 PTJ dobija poziv od Operativnog centra MUP-a Srbije; koordinatorka okuplja tim. Sastav se po pravilu formira *ad hoc*, u zavisnosti od prirode problema. Ovoga puta na teren odlaze tri psihologa (uključujući i koordinatorku) u pratnji redovne ekipe za podršku: tehnika, logistika, telekomunikacije i ekipa iz PTJ-a.

"Tamo smo zatekli pravi školski primer dobre organizacije lokalne policije", kaže za "Vreme" koordinatorka pregovaračkog tima. "Dva prstena obezbeđenja lica mesta, ekipe hitne pomoći, čista situacija. Lokalna policija već je imala sve potrebne podatke spremne za nas, a doveli su i tu spornu ćerku koja je ostala u našem pregovaračkom vozilu do kraja i pomogla nam oko procene karaktera i psihologije otmičara. Onda smo napravili uslovnu procenu problema i odredila sam pregovarača. Meni je veoma bitna bezbednost mojih ljudi; možda to zvuči čudno, ali gradacija prioriteta bezbednosti ide ovako: policajac, talac, otmičar. Policajac je prvi, jer je u poziciji da kontroliše, utiče i odlučuje o spasavanju života taoca. To je kao kada u avionu ispadnu maske za kiseonik, a uputstvo glasi: prvo stavite masku sebi, pa tek onda detetu, jer ono neće moći da je stavi ako vi izgubite svest. Tamo u kući nije bilo običnog telefona, već samo majčin mobilni, koji nismo smeli da zovemo da ne bismo nju ugrozili. Počeli smo sa megafonom, ali smo ubrzo bili u stanju da razgovaramo licem u lice, kako mi to kažemo, dakle glasom. Bio je tu neki zgodan zaklon za moje ljude, odakle su se dobro čuli s Mitićem. Imali su, naravno, zaštitne prsluke. Pregovarao je psiholog: pokušao je da smiri stvari i to je trajalo nekih pola sata do četrdeset minuta. Mitić je, međutim, pretio i dalje da će sve pobiti i u nekoliko navrata uperio je oružje na pregovarača; inače ga je stalno držao prislonjenog na glavu ili

vrat taoca Slaviše. Stalno je ponavljao da čim padne mrak, pobiće sve u kući: 'Imate još pet minuta kad padne mrak, onda pucam prvo u noge, pa u glavu!' Na primedbu pregovarača da time ne dobija ništa, Mitić kaže: 'Ali oni gube, a onda ću i sebe da ubijem!'"

Tu dolazimo na kritični i odlučujući trenutak: otmičar je po prvi put postavio rok, što je u ovim situacijama od ogromnog značaja. Sve okolnosti su protiv policije i pregovarača: kuća je smeštena tako da joj je nemoguće prići s bilo koje strane a da otmičar to ne primeti; nema šanse za postavljanje prislušnog uređaja ili kamere u unutrašnjost ako se on povuče s vrata sa taocem, kod drugih talaca; mrak samo što nije pao. Ekipa Protivterorističke jedinice je na licu mesta, razvijena i spremna po svojim pravilima i taktici; u stalnoj su radio-vezi sa pregovaračkim timom i ostalim učesnicima akcije. Vreme ističe, sumrak je. Šanse za uspešan upad u kuću i spasavanje talaca male su. Otmičar Mitić ima pritom i zabrinjavajuću istoriju za sobom: podaci koje je pregovarački tim dobio iz OKI-ja (operativni kriminalistički indeks; kriminalistička evidencija MUP-a) ukazuju na ponovljeno nasilničko ponašanje; nekoliko dana pre događaja (25. mart) bio je na sudu, na raspravi po optužnici za pokušaj ubistva te iste starije ćerke porodice J. (napao ju je nožem krajem 2008). Podaci kažu da je bio nasilan, manipulativan prema slabijima od sebe, da se nametao mladim devojkama silom. Psihološki profil, sastavljen uvidom u sve informacije koje su se mogle dobiti tog popodneva (od evidencije, preko svedoka pa do sporne ćerke) nije obećavao dobar ishod, tim pre što je Mitić uporno i sistematski odbijao da se pogađa i

>>"BAVIMO SE PSIHIČKIM BOLESNICIMA; PONEKI IMAJU I BOMBU. NAJLAKŠE JE SA OBIČNIM KRIMINALCIMA, JER SU RACIONALNI I SPREMNI NA CENJKANJE I POGODBU. TAKO JE BILO I SA ONIM ROBERTOM MATANIĆEM U NEGOTINU, KAD SE TEŠKO NAORUŽAN ZABARIKADIRAO U HOTELSKOJ SOBI; VEOMA LAKO SMO SE DOGOVORILI I IZBEGLI ORUŽANI OKRŠAJ."
– Koordinatorka pregovaračkog tima MUP-a Srbije

Danas CONFERENCE CENTER

Institucionalna podrška

Coca-Cola Hellenic Passion for Excellence Korporativna podrška

Korporativni partner Microsoft

Medijski partneri:

14. april 2009. godine

Šoping centri i poslovni prostor A klase - Uticaj globalne recesije

POTVRĐENI PANELISTI: Aleksandra Petrović Damnjanović, pomoćnik ministra za životnu sredinu i prostorno planiranje Vlade Srbije; **Željko Ožegović,** član Gradskog veća Grada Beograda; **Patrik Berthet**, Intermarše, Generalni direktor za Balkan; **Robert Švajcer**, izvršni direktor MPC Properties; **Krsta M. Sandić**, potpredsednik Verano Group i generalni direktor Robnih kuća Beograd; **Jovica Jovan Jakovac**, generalni direktor Colliers Srbija; **Goran Kuridža**, generalni direktor EFG Property Services; **Srđan Stošić**, direktor King Sturge d.o.o.; **Branislav Bugarski**, Generalni direktor VIP- Vojvodina Investment Promotion Fund; **Dragan Pejčić**, SIEPA

28. april 2009. godine

Duvan i troškovi zdravstvenog sistema u Srbiji

KEY NOTE PANELISTA:
Tomica Milosavljević Ministar zdravlja

Institucionalna podrška

Република Србија МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА

08. maj 2009. godine

Masovna primena reciklaže u Srbiji

SEKO PAK institucionalna podrška

По мери природе

KEY NOTE PANELISTA:
Oliver Dulić Ministar životne sredine i prostornog planiranja

28. maj 2008. godine

Energetska efikasnost

Institucionalna podrška

Nova konferencija

11. jun 2009. godine

Elektroenergetski sistem Srbije - Novi investicioni ciklus

Da li je elektroenergetski sistem Srbije osposobljen da po postojećim cenama električne energije i nadalje funkcioniše bez problema? Da li je cena struje socijalna kategorija, ali ujedno i glavna prepreka investicijama u elektroenergetski sistem Srbije? Koje potencijale ima Srbija u oblasti gradnje novih termoelektrana, i mogu li novoizgrađeni blokovi biti u skladu sa visokim ekološkim standardima EU? Koji su planovi države Srbije u oblasti investicija u gradnju hidrocentala i mini-hidrocentrala, i može li električna energija dobijena iz obnovljivih izvora, poput vetra, dobiti značajne finansijske stimulacije od države? Da li je elektroenergetskom sistemu Srbije neophodna gradnja nuklearnih elektrana, da bi podmirila narastajuće potrebe građana i privrede Srbije za električnom energijom, ili je ekološki i bezbednosni rizik preveliki? Hoće li nakon ozbiljnog rasta cena grejanja na prirodni gas, grejanje na električnu energiju u Srbiji postati povoljnije za građane i privredu? Kako će elektroenergetski sistem Srbije podneti rast potrošnje električne energije u letnjim mesecima, koji je povezan sa masovnim korišćenjem klima uređaja?

Prijavite se na www.danas.rs

da napravi bilo kakav kompromis. Dosledno je odbijao svaku ponudu pregovaračkog tima, stalno je pominjao sumrak kao rok i stalno je tražio da mu se dovede starija kćer. Bio je potpuno nedostupan za svaku ponudu ili ustupak. Imao je savršenu taktičku poziciju i potpunu kontrolu nad taocima. Moglo bi se pretpostaviti da bi se pregovori razvukli i preko noći, samo da nije uporno postavljao taj rok: kad padne mrak. Pregovarački tim došao je do zaključka da taj njegov postavljeni rok, strah od mraka i onoga šta noć nosi može biti okidač za nasilje. Rizik za taoce procenjen je kao prevelik u takvom sklopu okolnosti. Vreme je isticalo.

S obzirom na to da pregovori nisu makli dalje od početka, da je otmičar više puta pretio pregovaračima oružjem, da su njegovi zahtevi preterani i da dovode u opasnost dopunske živote, procenjeno je da je jedino rešenje lišiti ga života. Do takvih se odluka dolazi veoma teško, kaže koordinatorka pregovaračkog tima: "Od dva zla, izabrano je manje zlo." Oko 19.10, tog 29. marta 2009. dva elitna strelca PTJ-a usmrtila su Slavu Mitića sa dva precizna hica u glavu, dok je držao pištolj naslonjen na slepoočnicu taoca Slaviše J.

Koordinatorka pregovaračkog tima MUP-a Srbije kaže za "Vreme" da nije bilo drugog prihvatljivog izbora posle svih grozničavih analiza i konsultacija.

A šta je sa uspešnim akcijama, onima za koje se ne zna?

"Nas zovu uglavnom zbog pokušaja samoubistava: neko se popne na most ili se zatvori u kuću i preti da će se ubiti. Toga imamo najviše i u najvećem broju slučajeva smo uspešni. Od neuspeha se sećam onog nekog Miloševićevog telohranitelja u Ljigu pre par godina, ali nisam bila tamo; slučaj sličan ovome po tome što se tragično završio, a čovek je pritom još nekoga i ubio pre naše intervencije. Bavimo se psihičkim bolesnicima; poneki imaju i bombu. Najlakše je sa običnim kriminalcima, jer su racionalni i spremni na cenjkanje i pogodbu. Tako je bilo i sa onim Robertom Matanićem u Negotinu, kad se teško naoružan zabarikadirao u hotelskoj sobi; veoma lako smo se dogovorili i izbegli oružani okršaj." (Matanić je odležao kaznu u Srbiji i sada je u hrvatskom zatvoru zbog učešća u atentatu na Ivu Pukanića, novinskog izdavača iz Zagreba.) "Psihički bolesnici su teži slučaj, jer im je logika drugačija, napeti su i nervozni, ali i tu nekako izlazimo na kraj. Ja sam u ovom poslu od 2004. i sve sam uverenija da bi mediji trebalo da se zamisle oko toga kako izveštavaju o slučajevima gde smo mi angažovani. Svaki put kad imate neselektivnu, skoro uživo, priču o tome da neko hoće da se baci s mosta, sa snimcima i sve, broj potencijalnih samoubica poraste. Slično je sa dojavama o postavljenim bombama u školama, sudovima itd.: što se više o tome izveštava, više slučajeva ima." Uzgred, sa ovakvim koordinatorkinim procenama slažu se i svetski autoriteti iz te oblasti.

Zašto treba pregovarati u ovakvim situacijama? Da čujemo šta kažu klasici. Frensis Bolc, kapetan njujorške policije koji je osnovao njihov prvi i veoma uspešan pregovarački tim 1973, na osnovu iskustava iz debakla u Minhenu 1972, kada je tokom Olimpijade došlo do masakra izraelskih sportista u terorističkom napadu, kaže: "Blokiranje otmičara na licu mesta zaustaviće akciju. Takav zastoj sam po sebi pomaže. Pregovarače koristimo da dobijemo na vremenu kod otmičara, kako bi došlo do *transfera* između njih i talaca... Ljudi u krizi okreću se drugim ljudskim bićima da s njima podele tu krizu. (*To zbližavanje otmičara i talaca u produženoj blokadi kasnije će biti nazvano "stokholmskim sindromom"; M.V. Što više vremena prođe, veruje se s razlogom, manja je verovatnoća za krvoproliće.*) Transfer ili prilagođavanje krizi fenomen je koji održava u životu taoce, pregovarače i otmičare tokom takvih život-ili-smrt situacija. Što više vremena provedu zajedno, to je manja verovatnoća da će otmičar ubiti taoca. Pregovaranje u stvari leči te ljude u kriznim situacijama, uvlačeći ih u neku vrstu terapije koja olakšava zebnju i napetost kod otmičara." To je uglavnom tako i ima mnogo slučajeva u kojima je to uspevalo. Ima, međutim, i slučajeva u kojima i najveći napori i požrtvovanje pregovarača ne pomažu, kao što je ovaj u Despotovcu. Jedina – i ne mala! – uteha je, na kraju krajeva, da je više života spaseno nego izgubljeno. ×

MILOŠ VASIĆ

>>"SVAKI PUT KAD IMATE NESELEKTIVNU, SKORO UŽIVO, PRIČU O TOME DA NEKO HOĆE DA SE BACI S MOSTA, SA SNIMCIMA I SVE, BROJ POTENCIJALNIH SAMOUBICA PORASTE. SLIČNO JE SA DOJAVAMA O POSTAVLJENIM BOMBAMA U ŠKOLAMA, SUDOVIMA ITD.: ŠTO SE VIŠE O TOME IZVEŠTAVA, VIŠE SLUČAJEVA IMA."

– Koordinatorka pregovaračkog tima MUP-a Srbije

TANJUG

USPEŠNA AKCIJA PREGOVARAČKOG POLICIJSKOG TIMA: Odgovaranje osobe da skoči sa mosta

Friends & Family

Izaberi tri F&F broja iz mt:s mreže i u toku promotivnog perioda **cena SMS poruke i minuta razgovora sa najdražima je samo 9 para.**

Pozovi 778 i aktiviraj F&F uslugu!

Akcija traje do 31. maja. Važi samo u nacionalnom saobraćaju. Cena je sa PDV-om.

Ponuda važi za sve prepaid korisnike

imate prijatelje!

TIPI TOKI KUL

mt:s

Korisnički servis 064/789
www.mts.telekom.rs
Telekom Srbija

Talog i saveznici

Najzanimljiviji detalj u vezi sa stavom Dobrice Ćosića prema Albancima i krivičnoj prijavi dve nevladine organizacije tim povodom jeste mlak odjek koji je ova vest imala u javnosti. Da li to znači da osim Sonje Biserko i Biljane Kovačević-Vučo nikoga više nije briga šta uvaženi akademik, pisac, prvi predsednik Savezne Republike Jugoslavije ima da kaže

TUŽITELJKE I TUŽENI: Biljana Kovačević–Vučo, Sonja Biserko i Dobrica Ćosić

Jedna se vest prilično neopaženo provukla prošle nedelje, pa je tek nekoliko medija prenelo da se nešto uopšte i dogodilo. Ukratko prepričano, uvaženi pisac objavio je novu knjigu, dve nevladine organizacije podnele su protiv njega krivičnu prijavu zbog rečenice u toj knjizi a zatim su dvojica građana, široj javnosti poznatiji kao advokati, podneli krivične prijave protiv građanki koje stoje na čelu pomenutih nevladinih organizacija.

Šta se, zapravo, desilo? Komitet pravnika za ljudska prava (YUCOM) i Helsinški odbor za ljudska prava podneli su Okružnom javnom tužilaštvu u Beogradu krivičnu prijavu protiv Dobrice Ćosića, u kojoj kažu da je izvršio krivično delo izazivanja nacionalne, rasne i verske mržnje i netrpeljivosti i krivično delo rasne i druge diskriminacije. Krivična prijava protiv Ćosića podneta je zbog navoda u njegovoj knjizi *Vreme zmija, piščevi zapisi '99–2000*. U toj knjizi na strani 211 Ćosić je, misleći na Albance, napisao: "Taj socijalni politički i moralni talog tribalnog varvarskog Balkana uzima za saveznika Ameriku i Evropsku uniju protiv najdemokratskijeg, najcivilizovanijeg, najprosvećenijeg balkanskog naroda – srpskog naroda."

AKCIJA: YUCOM i Helsinški odbor za ljudska prava saopštili su da pre svega žele da javno tužilaštvo reaguje na konkretnu izjavu Dobrice Ćosića. Biljana Kovačević-Vučo, predsednica YUCOM-a, ocenila je da je sporna rečenica klasično raspirivanje mržnje među etnicitetima na Balkanu i dodala da je "kao tvorac te rečenice Dobrica Ćosić opasan, jer je on autoritet za mnoge Srbe i na njegovu reč niko ne sme da ima primedbu". U izjavi za dnevni list "Borba" ona je dodala da ove organizacije nemaju ništa protiv Ćosićevog ideološkog stava, ali da protiv jasnog krivičnog dela raspirivanja mržnje moraju da reaguju: "Dobrica Ćosić ima pravo da ne voli SAD i da bude antievropejac, ali je krivično delo iznositi ovakve rasističke ocene o nekom narodu", rekla je Vučo.

Povodom prijave koju su YUCOM i Helsinški odbor za ljudska prava podneli protiv Ćosića oglasio se i državni sekretar u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Marko Karadžić, koji je rekao da su ove dve nevladine organizacije iskoristile sva zakonom predviđena sredstva i da je sada na nadležnim organima da reaguju. On je pozitivno ocenio reakciju nevladinih organizacija jer "svaki pojedinac u cilju očuvanja demokratskih načela, tolerancije, poštovanja ljudskih prava mora da reaguje kada postoji osnovana sumnja da su ljudska prava ugrožena ili prekršena".

REAKCIJA: Dok se Dobrica Ćosić nijednog trenutka nije oglasio povodom prijave, advokati Svetozar Vujačić i Goran Petronijević, najpoznatiji po tome što su zastupali Radovana Karadžića u kratkom periodu između njegovog hapšenja u julu prošle godine i izručenja Haškom tribunalu, samoinicijativno su krenuli u kontraofanzivu protiv Biljane Kovačević-Vučo i predsednice Helsinškog odbora za ljudska prava Sonje Biserko. Vujačić i Petronijević najavili su da će protiv njih dve podneti krivične prijave za krivično delo lažnog prijavljivanja. Dvojica advokata kažu da je optužba za jedno od najvećih krivičnih dela protiv istaknutog pisca zapravo pokušaj da se u stranim medijima ukalja ugled Srba. Za takvo krivično delo predviđena je zatvorska kazna od 10 godina. Vujačić i Petronijević kažu da nisu punomoćnici pisca, da su prijavu podneli kao građani i tvrde da će tužilaštvo odbiti tužbu protiv Ćosića kao neosnovanu.

Krivičnu prijavu protiv Ćosića Svetozar Vujačić ocenio je kao skandaloznu i sramnu, te da je Ćosić izabran kao personifikacija srpskog političkog, kulturnog i društvenog života, a sve, naravno, pod ingerencijom stranih moćnika, sa ciljem da se svetu pokaže lažna slika o Srbiji. Ne propustivši priliku da pomene nezaobilaznog Džordža Sorosa, Vujačić je za "Večernje novosti" izjavio da su vest o prijavi protiv Ćosića podneli svi strani mediji. Najjednostavnija pretraga uz pomoć Gugla pokazuje da ova primedba ne

Iz dnevnika

"Mi, Srbi, konačno više nemamo razloge da verujemo u Evropu kao poredak duhovnih i moralnih vrednosti. U ovom veku Evropa je izazvala dva svetska rata; ona je postojbina militantnih ideologija i revolucija; Evropa je postojbina rasizma i nacionalizma. Evropa je, sa Britanijom, najveći i najduži kolonizator na planeti. Evropa je danas satrap američkog hegemonizma, policajstva i kontrole nad malim i nerazvijenim narodima."

"Kakav treba da bude stav srpskog naroda prema Evropi? Od njene agresije, potčinjavanja i eksploatacije, možemo se spasavati, ali ne i spasti, samo podređivanjem njenim ciljevima i njenim interesima. Moramo postati evropski vazali. Moramo kao Bugari, to jest kao vazali da preživimo ofanzivu Amerike na Balkan i satrapsku politiku Evrope."

"Ja mrzim Evropu jer je namerna da uništi moj narod. I mrzeću je sve dok ubija Srbiju i Crnu Goru. Evropa nije na raskršću, kako misli Istorijski institut SANU. Evropa ima svoj jasno postavljeni cilj: da satrapstvom Americi potčini Rusiju, a da bi potčinila Rusiju i osvojila njene sirovine i energente, mora da osvoji i potčini Balkan i Srbiju. Tom potčinjavanju suprotstavio se srpski narod uz snažnu moralnu podršku grčkog naroda i dela makedonskog. Ostali su se predali i ponudili se da pomažu agresiju na Srbiju."

"Srbofobija je nova globalna ideologija mržnje."

"Mi smo simbol zla; mi smo sotona sveta. Nas svet mrzi iz plemenitih pobuda; iz sažaljenja prema stradalnicima i paćenicima od našeg zločinjenja. Nas mrze oni 'obični ljudi' i oni koji nikome nisu učinili zlo. Mrze nas pravednici. Slobodoljupci. Istinoljupci. Mi smo, prosto, zemaljske sotone. Sličnih zabludnih mržnji bilo je oduvek, ali nikad u razmerama sadašnje srbofobije."

stoji. Vest, naime, nisu preneli ni svi domaći mediji.

PROMOCIJA: *Vreme zmija*, knjiga koju je izdao Službeni glasnik, jeste šesti tom dela *Piščevi zapisi*, a "Vreme zmija – mali svetski rat protiv Srbije" je zapravo samo podnaslov, iako na prednjoj korici stoji samo taj naziv. Reč je o Ćosićevim dnevničkim beleškama nastalim u periodu od 21. marta 1999. do 1. januara 2000. godine. "Pisan britko, bez dlake na jeziku, ovo je surov, bolno istinit dokument o najstrašnijim vremenima koje je Srbija proživela krajem proteklog veka – sve zbog političkog slepila", stoji na internet stranici Službenog glasnika.

Na promociji knjige 24. marta, na godišnjicu početka NATO bombardovanja Srbije, u maloj sali Kolarčeve zadužbine u Beogradu osim Dobrice Ćosića govorili su Gojko Tešić, urednik Službenog glasnika, politički analitičar Slobodan Antonić, sociolog Zoran Vidojević i istoričar Momčilo Pavlović. Svojevrstan paradoks, s obzirom na rečenicu na 211. strani knjige, predstavlja ono što je Ćosić rekao na samoj promociji, da samo dogovor između Srba i Albanaca može da dovede do saradnje dva naroda u budućnosti. "Srbija treba da nastupi sa realističnim predlozima za sporazum sa Albancima", rekao je Ćosić založivši se za podelu Kosova i Metohije.

Možda najzanimljiviji detalj u vezi sa Ćosićevim stavom prema Albancima i krivičnoj prijavi dve nevladine organizacije tim povodom jeste upravo mlak odjek koji je ova vest imala u javnosti. Osim "Borbe" koja je od čitave priče napravila sprdnju raspisavši konkurs za novog oca nacije, na kom su između ostalih predloženi i glumac Robert de Niro i muzičar Rambo Amadeus, nijedan štampani medij ovome nije posvetio više od dva pasusa, a u elektronskim medijima slučaj jedva da je i pomenut. Možda bi to moglo da znači da gotovo nikoga više nije briga šta to uvaženi akademik, pisac, prvi predsednik Savezne Republike Jugoslavije ima da kaže. Čak i da je tako, upravo zbog svih svojih nabrojanih titula i epiteta Ćosićeva sporna rečenica ima mnogo veću težinu. Ne treba zanemariti ni činjenicu da se pisac Ćosić nije nepromišljeno izleteo na nekakvoj promociji ili u živom televizijskom programu i Albance okarakterisao kao moralni talog i još štošta, već je to napisao u knjizi. A pisac Ćosić, uz to, nije bilo kakav pisac, već je među retkima koji se mogu pohvaliti da im je u srednjoškolsku lektiru uvršćeno više od jednog dela. Osim njega time bi se mogli podičiti još samo Vilijem Šekspir, Ivo Andrić i Fjodor Dostojevski. Lepo društvo, moglo bi se reći, mnogo bolje od onih koji svoj istorijski bes iskaljuju uvredama na račun Albanaca ili bilo kog drugog naroda. ×

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

WWW.VREME.COM

NOV IZGLED, NOVE IDEJE.

piše: teofil pančić

ZAŠTITA BEZ NEVINOSTI

Poruka presude Prvog opštinskog suda podseća na ponašanje momka koji je "uživao bez zaštite", a sada mu ne pada na pamet da prizna posledicu u vidu deteta

U ono ratno doba su, legenda veli, junačni Crnogorci sa sprdnjom govorili o američkoj Šestoj floti – koja se vrzmala u blizini – da je se ič ne boje, jer da je to neka sila, ne bi bila Šesta no Prva! Sledeći tu pronicljivu analogiju, Prvi opštinski sud u prestonoj varoši Beogradu morao bi biti ono najbolje što srpska pravda ima da ponudi... A to najbolje je, eto, presudilo: porodice šesnaestoro pobijenih Bošnjaka iz Sjeverina, Republika Srbija, nemaju pravo na odštetu od ove države, jer se zločin nad njima (izvelo ih iz autobusa i pobilo, tek tako, zbog sira, vojne muzike i *pogrešnih* imena) odigrao na teritoriji druge države. Te je, u tom smislu, ova država bila sasvim nemoćna da ih zaštiti. A inače bi ih rado. Mislim, zaštitila.

Oh, gde li se zbio taj strašni-zločin-s-kojim-mi-nemamo-veze? U Mauritaniji, Kongu, Letoniji? U okolini Kandahara, u vrletima Pamira, u pesku Čada, u prašumskim predelima Mato Grosa? Pa ne baš, no nešto malčice bliže: u pograničnom selu Mioče, na teritoriji nečega što se kiti imenom Republika Srpska, a što se prostrlo preko pola teritorije Bosne i Hercegovine. Inače nama susedne, međunarodno priznate države, članice UN. U tom smislu, nije li Prvi Opštinski presudio tačno kako treba, držeći se zdravog razuma i slova zakona? Verovatno je tako. Nevolja je samo u tome što stvarnost ume da bude neznatno komplikovanija od suvoparnih fiškalskih činjenica.

Šta je to što se dogodilo 22. oktobra 1992? Grupa građana a/ Republike Srbije putovala je b/ iz jednog mesta u Republici Srbiji u c/drugo mesto u Republici Srbiji i to d/ javnim prevozom u društvenom vlasništvu Republike Srbije, a sve to kroz rubni deo teritorije susedne BiH/RS jerbo džada naprosto tako i tuda vrluda, pošto u vreme kad je građena niko nije mislio o tome da li je neki kilometar druma u ovoj ili onoj Zbratimljenoj Republici SFRJ; slučaj, dakle, identičan onome sa železničkom prugom Beograd–Bar, gde se stanica Štrpci nalazi u rubnom delu BiH, a što je takođe *kreativno* upotrebljeno u zlikovačke svrhe. E, na tom ih je mestu maskirna (ali ne i maskirana) "patriotska" fukara zaskočila, izvela iz autobusa i pogubila. Uzgred, počinioci ovog zločina gnusnog čak i za poremećene kriterijume građansko-etničkog rata nisu baš jako nepoznati, ali uglavnom nije baš da su jako pronađeni i jako osuđeni. To jest, neki jesu (Milan Lukić i još trojica), no većina nije. Možda čekaju sledeći autobus, šta li?

Šta je, dakle, perverzno u toj stvarnosti, mnogo komplikovanijoj od one koja (po)stoji u štreberski ispravnoj presudi Prvog opštinskog? U toj se stvarnosti ogleda sve ogavno, amoralno licemerje politike Srbije devedesetih. Ta je država sejala okolo klijentske, od Srbije u potpunosti zavisne etničke kvazidržave (prvobitne SAO) u kojima su najeksplicitnije važili banditski zakoni i "rasna" politika po kojoj oni koji su se tu zatekli, a nisu etnički Srbi, nemaju ama baš nikakva prava, čak ni pravo na život: sve što uspeju da sačuvaju, od glave na ramenima pa do nešto imovine, čist je ćar i poklon sudbine ili nekog "dobrog" Arijevca, koji bi u principu mogao i da ih pokoka, ali eto neće. Je li bilo tako? Bilo je. Ko tvrdi drugačije? Samo oni koji za to imaju predobre razloge, izmerive u decenijama robije. Republika Srpska bila je najveća i najorganizovanija od tih tvorevina, i jedina koja je nadživela ratno doba. Nije ni nepoznanica ni neka Velika Tajna da je Srbija osnovala, održavala, obučavala i finansirala vojsku i policiju Republike Srpske, da su njeni oficiri dobijali plate iz Beograda etc. Da i ne govorimo o tome da ima bezbroj nesumnjivih dokaza da su razne formacije vojske i MUP-a Republike Srbije (od famoznih "Crvenih beretki" pa nadalje) direktno, terenski, involvirane u ratne sukobe u Hrvatskoj i BiH. Drugim rečima, reći da država Srbija nije moralno, politički i pravno odgovorna za postupke Republike Srpske tokom rata, isto je kao da roditelj odbije da odgovara za kriminalne postupke svog, recimo, osmogodišnjeg klinca. Jasno je da je to nemoguće: jeste da nisi lično ništa učinio, ali trebalo je da paziš na svog mamlaza; sad ćeš da robijaš umesto njega. Sve do pred kraj devedesetih, RS (i RSK, dok je postojala) nije bila ama baš ništa drugo doli nezvanični appendix Republike Srbije, i to je apsolutno jasno svakome ko je tada makar nosa pomolio na onu stranu Drine i Dunava.

Šta je poruka presude Prvog opštinskog? Biću vulgaran: ona podseća na ponašanje momka koji je entuzijastički *uživao bez zaštite*, ali mu sada ne pada na pamet da prizna *posledicu* u vidu deteta. Pa će još i da dometne da je opšte poznato da se mlada majka kurvala sa svakim. Ne bi to bilo tako strašno da je sve ovo stvar jedne presude i jednog suda, ali nije, nego je to u potpunosti u skladu sa državnom politikom. Kojom državnom politikom? *Svakom* državnom politikom. Od one Slobodana Miloševića, koji je i u Hagu kao navijen ponavljao da on nema ništa s ratom jer je on, bože moj, bio predsednik Srbije, a Srbija nije bila u ratu, pa do svih postmiloševićevskih koje su se – s blažim izmenama retorike – organizovano pravile blesave glede nasleđa devedesetih i uloge Srbije u tome, suštinski podržavajući Miloševićevu verziju, uveravajući nas da je to sistematsko ponižavanje istine, pamćenja i zdravog razuma *patriotski akt*. Tako na koncu, zakonito i neumitno, dolazimo do presude koja kaže da su Sjeverinci ničiji ljudi, koji su stradali na ničijoj zemlji, a da država čija su dokumenta nosili, u čijoj su vojsci služili i kojoj su poreze plaćali sa njihovom užasnom, apsurdnom smrću nema ništa. Iako je ta država stvorila i hranila sve, baš sve što ih je pobilo. Iako bi, da država Srbija nije stvorila to što je stvorila, ti ljudi danas bili živi, kraj svojih najdražih. ×

BIZNIS

ZA 22 RADNA DANA U MARTU, U RTGS-u I KLIRING SISTEMU NARODNE BANKE SRBIJE REALIZOVANO JE 16,2 MILIONA PLAĆANJA U VREDNOSTI 2,3 MILIJARDE DINARA

IZVOZ

U Evropu preko Slovenije

Srpski brend Gorki list, koji u svojoj robnoj grupi na domaćem tržištu (prema zvaničnim podacima Poslovne zajednice Vrenje) ima učešće od 90,14 odsto, od 24. marta proizvodi i štajersko preduzeće Bio-Sad iz Jakobskog Dola. Proizvodnja Gorkog lista u Sloveniji vrši se u pogonima koji zadovoljavaju najviše standarde kvaliteta. Planirani obim proizvodnje do kraja 2009. je tri miliona litara a procene su da će u sledećih pet godina porasti na devet miliona litara godišnje. U Sloveniji je pored Gorkog lista dobro poznata i Voda Voda, koju je takođe sa svojim timom saradnika kreirao vlasnik oba brenda Vojin Đorđević. "Za proizvodnju Gorkog lista u Sloveniji smo se odlučili zbog nastupa na evropsko tržište, jer je iz države članice EU to lakše nego iz Srbije", rekao je Đorđević.

OVE GODINE TRI MILIONA LITARA: SRPSKI BREND

POSLOVANJE

Prvih sto dana prvog Peveca u Srbiji

U PONUDI PREKO 100.000 ARTIKALA: SA ODELJENJA TRŽNOG CENTRA

Kompanija Pevec d.o.o. obeležila je 29. marta sto dana od otvaranja svog prvog Pevec prodajnog objekta u Srbiji. Tokom ovog perioda tržni centar Pevec, koji se prostire na 40.000 kvadratnih metara, zabeležio je više od 750.000 posetilaca koji su došli da se upoznaju sa bogatom ponudom od preko 100.000 artikala razvrstanih u 32 kategorije. "Već sada možemo sa ponosom da kažemo da smo za kratko vreme stekli veliki broj zadovoljnih kupaca koji nas svakodnevno posećuju. Pošto je naša ideja bila da omogućimo potrošačima da sve nađu na jednom mestu, u centru se nalazi i 25 lokala (banka, menjačnica, galerija, knjižara, butici, parfimerija), uz hiljadu parking mesta, kao i igraonica za decu, restorani i kafići. Tu su odeljenja robe široke potrošnje, građevinskog materijala, keramike i sanitarija, odeljenje bele tehnike, TV i video uređaja i nameštaja, u ponudi imamo i odeljenja sa opremom za automobile, bicikle, sport i alate. Najveću posećenost imaju vrtni centar, prehrana, alati, tehnika, domaćinstvo i građevina", istakao je Dragan Malinović, koordinator prodajnog objekta Pevec u Beogradu. Inače, dugoročni plan ove kompanije je izgradnja jednog prodajnog objekta u Novom Beogradu, a potom i širenje trgovina po celoj Srbiji.

TURIZAM

Continetal, zvanični hotel Univerzijade

NOVE VREDNOSTI: ŽIVORAD VASIĆ

Continental Hotel Beograd potpisao je 2. marta ugovor sa Univerzijadom 2009. i tako postao zvanični hotel najveće sportske manifestacije u ovoj godini. U hotelu će boraviti čelni ljudi iz organizacije Univerzijade, članovi Međunarodne asocijacije za univerzitetski sport i važni gosti iz inostranstva. Continental Hotel Beograd ispunjava standarde sa "pet zvezdica" i već 30 godina je lider u turističkoj ponudi Srbije. Hotel od juna 2008. posluje u sastavu Delta Holdinga. Promena vlasnika donela je novu filozofiju poslovanja koja glasi "Vrednost za vaš novac". "Beogradski hoteli dosta su skuplji od onih u regionu. Mi smo znatno snizili cene noćenja, restoranskih usluga i pružili razne povoljnosti prilikom iznajmljivanja kongresnih i prijemnih sala", istakao je Živorad Vasić, direktor Continentala. Hotel raspolaže sa 415 soba i 30 apartmana, dok osam banket i konferencijskih sala predstavljaju idealno mesto za organizovanje skupova.

ANKETA VREMENA >> KO SU DOBITNICI A KO GUBITNICI U SRPSKOJ TRANZICIJI

Neki su kupili srce i dušu privrede

ALEKSANDAR TOKOVIĆ, DIREKTOR REPUBLIČKOG CENTRA ZA TALENTE

- **DOBITNICI** Najveći u tranziciji su oni koji su imali priliku da uz obezbeđenu finansijsku i političku podršku za male pare kupe srce i dušu srpske privrede, stvarane godinama i generacijama.
- **GUBITNICI** Najveći gubitnici u tranziciji su radnici koji su ostali bez fabrika, seljaci bez poljoprivrede i omladina bez budućnosti...

Najveći gubitnici su žene

- **DOBITNICI** Najveći dobitnici su srpski tajkuni koji su stekli kapital pod sumnjivim okolnostima. Na duži rok, dobitnici će biti mladi koji ulažu u znanje.
- **GUBITNICI** To su definitivno žene. Zbog retradicionalizacije društva žene su marginalizovane u svim sferama: na tržištu rada, u društvu, politici i javnosti. Otuda žene podnose i najveći teret tranzicije.

RUŽICA VAJDIĆ, MENADŽERKA RV COMMERCEA, NOVI SAD

JUBILEJI

Četvrt veka "Hemofarm pressa"

FABRIČKO GLASILO: IZDANJA HEMOFARMA

Interne novine Hemofarm koncerna, "Hemofarm press", obeležile su četvrt veka postojanja. Prvi fabrički "Informator" pojavio se 5. aprila 1984. Preduzeće je već tada vodio Miodrag Babić, koji je uposlene u početku iznenađivao i zbunjivao inovacijama, među kojima je bilo i osnivanje fabričkog glasila. Prvi redakcijski odbor sačinjavali su Mirjana Topalović, Atila Kiš i Gordana Lazić-Velovan, koja je, od prvog broja do danas, glavni i odgovorni urednik. Povodom 25 godina izlaženja, štampan je jubilarni broj. ×

PONUDA

Novi NAV Express

Sva mala i srednja preduzeća u Srbiji imaju priliku da po promotivnim cenama nabave Microsoft Dynamics NAV Express, poslovni informacioni sistem prilagođen njihovim potrebama, nastao kao derivat Microsoftovog ERP rešenja Dynamics NAV, koji koristi preko sto firmi u Srbiji. Promotivna ponuda za verziju 5.0 trajaće do 25. maja i podrazumeva cene paketa niže i za 25 procenata. Dynamics NAV Express omogućava efikasno vođenje poslovanja malih i srednjih preduzeća, kao i u odeljenjima velikih kompanija. Sadrži najvažnije module za upravljanje preduzećem i omogućava trenutni uvid u finansijske pokazatelje, stanje u magacinu i prodaji ili u rad zaposlenih. ×

BANKE

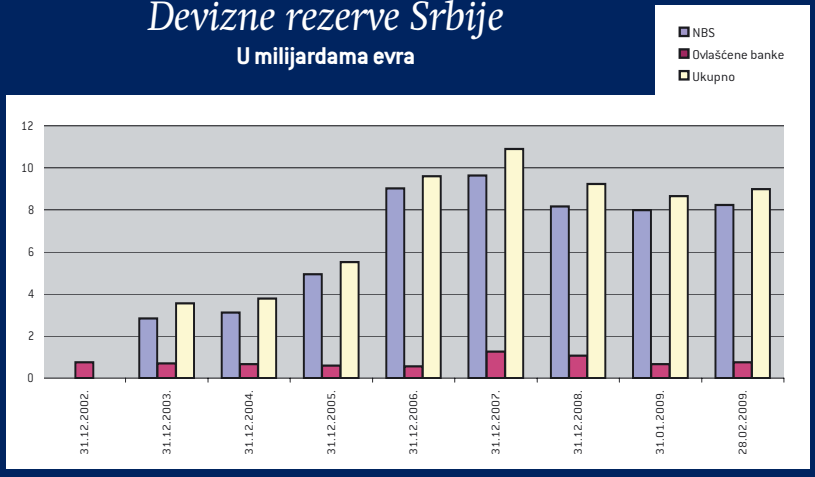
Značajan korak u pravcu stabilnosti

PIŠE: OLIVER REGL, PREDSEDNIK IZVRŠNOG ODBORA RAIFFEISEN BANKE

Krajem marta u Beču je uspešno okončan sastanak koji je od izuzetnog značaja za finansijsku stabilnost Srbije. Pod pokroviteljstvom MMF-a, zajedno sa predstavnicima NBS-a, Ministarstva finansija Vlade Srbije, evropskih finansijskih institucija i predstavnika komercijalnih banaka koje posluju u Srbiji i njihovih matica, postignuto je nekoliko važnih zaključaka. Najpre, još jednom je konstatovano da je bankarski sistem u Srbiji veoma stabilan, a da su se banke čije su matice u inostranstvu do sada ponašale odgovorno. Finansijski paket, koji je MMF odobrio Srbiji, predstavlja suštinski važan element za održavanje makroekonomske aktivnosti u zemlji, pogotovo u pogledu održavanja stabilnosti kursa dinara (po principima istovetnim dosadašnjim). Banke matice su na sastanku naglasile da će nastojati da nivo svojih plasmana u zemlji, bilo da je reč o lokalno plasiranim ili *cross border* kreditima, održe na nivou s kraja 2008. Ono što je posebno važno napomenuti je da komercijalne banke nisu ovim dogovorom preuzele obavezu da restrukturiraju finansijske obaveze svojih klijenata iz privrede ili stanovništva, nego da nivo izloženosti prema Srbiji ne bude smanjen. Naravno, banke mogu da razmatraju pojedinačna restrukturiranja svojih kredita, ali to nije deo usaglašenog paketa. Raiffeisen International i Raiffeisen banka, kao najveći kreditor u Srbiji, sa zadovoljstvom su prihvatili zaključke sastanka, iskazujući privrženost dugoročnom razvoju bankarskog sistema Srbije, kao i celokupne privrede. Takav razvoj biće moguć samo ukoliko svi akteri na ekonomskom i finansijskom polju odgovorno preuzmu svoj deo definisanih obaveza i realizuju ih u skladu sa dogovorom. ×

Devizne rezerve Srbije

U milijardama evra

IZVOR: NBS

PIŠE: IVANA VESELINOVIĆ, GENERALNA DIREKTORKA LUKE BEOGRAD

POSLOVNO GESLO

Upravljati događajima

Dugogodišnje lično i profesionalno iskustvo pokazali su mi da preduslovi uspeha jesu ideje, znanje i ambicije, ali nisu dovoljni. S obzirom na to da je put do realizacije uvek dug, sa puno izazova i prepreka, koje neretko mogu da pokolebaju i dovedu u pitanje započeto, mislim da su upornost i istrajnost od presudnog značaja za uspeh. Takođe, trudim se da projekat, tj. njegovu realizaciju, osmislim tako da predvidim i potencijalne probleme i da maksimalno upravljam događajima koji će uslediti. Na ovaj način spremna sam za neophodne promene, a poslovne poteze prilagođavam novonastalim uslovima bez velikog gubitka energije i vremena. ×

EXTREME

- **MANJE** Broj kreditnih kartica u Srbiji u prva dva meseca 2008. smanjen je za 14.232 ili na ukupno 1.169.528.
- **BANKROT** Stečajni sudija doneo je rešenje o bankrotstvu Hemijske industrije PKS Lateks HCL iz Čačka, čime je završena neuspešna privatizacija od strane Božidara Lakićevića iz Frankfurta, a oko 250 radnika ostalo je bez posla.
- **PROPALO** Industrija stakla Pančevo nikako ne može da nađe kupca jer su od 2003. propala tri tendera i dve aukcije za njenu prodaju, pa država stalno produžava rok za prijavu na najnoviji tender.
- **FABRIKA** Povodom pet decenija poslovanja, Metalac iz Gornjeg Milanovca otvara novu fabriku bojlera u koju je uložio pet miliona evra.
- **CENTAR** Izraelska kompanija Big CEE izgradiće u Novom Sadu tržni centar vredan 70 miliona evra.

EVROPSKI POSLOVNI SISTEMI: PORR GROUP, BEČ

Budućnost je naša tradicija

Pod ovim motom, austrijska građevinska kompanija radi u 16 zemalja Evrope i zapošljava oko 12.000 ljudi. U Srbiji je Porr vodeća u tročlanom konzorcijumu firmi koje grade most preko Save u Beogradu, a kao specijalista za infrastrukturu uskoro će početi deonicu puta E75 kroz Beograd

Austrijski Porr, jedan od najvećih građevinskih poslovnih sistema u ovoj zemlji, obeležio je Beč, mesto svog sedišta, izgradnjom i rekonstrukcijom mnogih znamenitih objekata. Među njima su Nacionalna opera, Muzej lepih umetnosti, Parlament, Prirodnjački muzej, Kvart muzeja, Gradska skupština, mnoge palate bivše dinastije i savremene poslovne zgrade. Poznat u svojoj zemlji, Porr je, čini se, lako dobio poslove na još 16 tržišta Evrope, a i u svetskoj ekonomskoj krizi pod motom "Nijedan projekat nije prevelik ni premali" namerava da poveća promet i zadrži svih oko 12.000 zaposlenih. Ova poslovna grupacija udružuje kompanije u pet sektora: niskogradnja i visokogradnja u kojima ima sto odsto vlasništva, putevi (52,21 odsto vlasništva), razvojni projekti (sto odsto vlasništva) i međunarodni projekti (41,27 odsto vlasništva). Ove godine Porr Group planira promet od tri milijarde evra. A sve je počelo davne 1869. godina, kada je građevinski inženjer Artur Por osnovao firmu. Pošto je kompanija odmah izašla sa deonicama na Bečku berzu i brzo ih prodala, danas nijedan član porodice Porr nema nijednu deonicu niti je zaposlen u ovoj multinacionalki.

PROJEKTI U SRBIJI: Porr trenutno radi 14 projekata u pet zemalja Centralnoistočne i Jugoistočne Evrope. "Vidimo se kao sposoban izvođač infrastrukturnih objekata širom Evrope, ali sada pretežno gradimo u regionima gde očekujemo veću stopu rasta nego u Zapadnoj Evropi", rekao je srpskim novinarima u sedištu Porr Groupa u Beču Valter Rekercugl, generalni direktor Porra u Srbiji i član glavne uprave zadužen za sektor niskogradnje. On podseća da je Porr izgradio Delta City i 16 objekata za Vip mobile, a trenutno najveći projekat u koji je ušao u konzorcijumu sa još dve strane firme (iz Nemačke i Slovenije) je most preko Save od Ade Ciganlije do Novog Beograda. U ovom konzorcijumu Porr je vodeća kompanija i, kako kaže Rekercugl, ove nedelje počela je izgradnja temelja

PUN KRUG GRAĐEVINSKE USLUGE: Sedište Porra u Beču

PORROV OBJEKAT: Most "Puhov" u Ptuju, Slovenija

RAIFFEISEN BANKA

Najbolja u Srbiji

Svetski finansijski časopis "Global Finance" proglasio je Raiffeisen banku za "Najbolju banku u Srbiji u 2008. godini" i to šesti put zaredom. Tim povodom je Oliver Regl, predsednik Izvršnog odbora, rekao: "Ova nagrada predstavlja još jednu potvrdu pozicije koju zauzimamo u srpskom bankarskom sistemu, kao i ispravnosti naše poslovne strategije. Ona je utoliko značajnija jer je postignuta u sve oštrijoj konkurenciji i izmenjenom poslovnom okruženju, koje će predstavljati izazov i u tekućoj godini." Nagradu istog časopisa u kategoriji "Najbolja banka u srednjoj i istočnoj Evropi" dobila je Raiffeisen Zentralbank Osterrreich zajedno sa Raiffeisen International Bank-Holding AG, treći put zaredom. Uspeh Raiffeisen grupacije upotpunjen je činjenicom da su i banke u Slovačkoj, Bugarskoj, Češkoj i BiH dobile priznanje za "Najbolju banku" na svojim tržištima. ×

PIRAEUS BANKA

Snižene stare kamate

Piraeus banka je od 8. aprila snizila kamate na stambene kredite indeksirane u evrima, sa i bez osiguranja kod Nacionalne korporacije. Ovo važi za sve klijente koji već imaju kredit, ali i za buduće. Kamata za nove klijente za kredite do 60.000 evra, osigurane kod NKOSK-a, smanjena je sa devet na 7,25 odsto, a za kredite preko 60.000 evra sa 9,5 na 7,75 odsto. Za kredit bez osiguranja kod NKOSK-a do 60.000 evra kamata je snižena sa 12,25 na 10,5 odsto, a za preko 60.000 evra sa 12,75 na 11 odsto. Piraeus banka je i za sve klijente koji već imaju stambeni kredit u evrima snizila kamate na osigurane kredite kod NKOSK-a do 60.000 evra sa 8,2 na 7,25 odsto, a za preko 60.000 evra sa 8,95 na 7,75 odsto. Kamata za postojeće klijente za kredite bez osiguranja kod NKOSK-a do 60.000 evra snižena je sa deset na 9,05 odsto, a za preko 60.000 evra sa 10,75 na 9,55 odsto. ×

PROCREDIT BANKA

Nagradni konkurs

ProCredit banka je objavila konkurs "ProAgro lider 2008." za izbor devet najuspešnijih poljoprivrednih proizvođača u prošloj godini. Reč je o nagradnom konkursu koji ova banka organizuje drugu godinu zaredom i u okviru koga će stručni žiri izabrati po tri najuspešnija poljoprivrednika u prošloj godini u kategorijama malog, srednjeg i velikog gazdinstva. Rok za prijavu na konkurs je do 16. aprila, pravo učešća imaju svi individualni poljoprivredni proizvođači sa registrovanim gazdinstvima, a imena dobitnika biće objavljena 12. maja na Sajmu poljoprivrede u Novom Sadu. Banka će svakom od devet izabranih poljoprivrednika, pored specijalnog priznanja, dodeliti i višednevno studijsko putovanje u Italiju – posetu najuglednijim gazdinstvima i farmama u toj zemlji, obilazak istraživačkog centra "Vittorio Tadini" i čuvenog sajma vina i sira nedaleko od Milana. ×

OBRT OD TRI MILIJARDE EVRA: Generalni direktor Porra u Srbiji Valter Rekercugl i član glavne uprave Johanes Doter

U IZGRADNJI: Tunel u Beču

za noseće stubove mosta. Sudeći po maketi, biće to velelepna građevina dugačka 929 metara, visoka 200 i široka 45 metara. Po rečima Rekercugla, još nisu izabrani svi podizvođači, ali namera je da se angažuju isključivo lokalne kompanije. Novi savski most koštaće 118 miliona evra a finansiraće ga EBRD i Beograd. Ovih dana Porr treba da počne i kompletnu rekonstrukciju (presvlačenje asfalta, bankine itd.) deonice autoputa E75 koja prolazi kroz Beograd (od Aerodroma do Bubanj potoka), duge 28 kilometara. Taj posao vredan 20 miliona evra finansiraće EBRD i EIB a treba da se završi za dve godine. Rad na rekonstrukciji železničke pruge Batajnica–Golubinci Porr je počeo pre mesec dana a posao vredan 19,5 miliona evra završiće ove godine. Porr je počeo i izgradnju deponija u Jagodini i Leskovcu, gde će biti i pogoni za reciklažu, a ta investicija vredi oko pet miliona evra. Kako je naveo Rekercugl, udeo Porra u ovim ulaganjima u Srbiji je oko 35 miliona evra i to se uglavnom odnosi na projektovanje, rukovođenje gradnjom i na *know-how*. Valter Rekercugl najavljuje izgradnju još nekoliko deponija u Srbiji i učešće Porra u novim tenderima za infrastrukturne objekte. Pošto je izvesno da su pregovori sa Vladom Srbije o tenderu za izgradnju dela autoputa na potezu od Horgoša do Novog Sada propali, Rekercugl nagoveštava da će Porr zatražiti međunarodnu arbitražu jer smatra da je izneo najbolju ponudu za taj posao. "Srbija je za nas među prioritetnim tržištima u regionu i boricemo se za svaki posao za koji smo sigurno da bismo ga odlično obavili", kaže direktor Porra u našoj zemlji.

ŠTEDNJA I RAST: Johanes Doter, član uprave Porr Groupa zadužen za sve operativne aktivnosti na svim Porrovim tržištima, najavio je da će 2008. biti godina štednje i rasta. "Poslednje tri godine beležili smo rast od 15 do 20 odsto, 2009. on će biti nešto manji ali ipak računamo na rast. Naša strategija je da obezbedimo pun krug usluga i da imamo pod kontrolom sve od dizajna do izgradnje strateških infrastrukturnih objekata", rekao je Doter. On je naglasio da, ma koliko da Porr razmišlja o investicijama u Kini, Indiji i na Srednjem istoku, u fokusu mu ostaju Centralnoistočna i Jugoistočna Evropa. "Od svih naših aktivnosti sada se 60 odsto odvija u Austriji a ostalo u drugim zemljama, a cilj nam je da do 2010. taj odnos bude pola-pola. Kao član Svetske banke, Porr će sigurno i ubuduće imati njenu finansijsku podršku za projekte u istočnim zemljama", izjavio je Johanes Doter. On je istakao nameru Porra da poveća partnerstvo sa javnim sektorom, naročito u izgradnji infrastrukturnih objekata, ali i škola, univerziteta i ostalih ustanova koje nemaju brz finansijski obrt ali su važne za lokalne zajednice. Sve u svemu, Porr očekuje da će, zbog velike tražnje za infrastrukturnim objektima, povećati aktivnost i u 2010, a sve pod motom "Budućnost je naša tradicija". ×

ZOJA JOVANOV

VISA INC. ZA SRBIJU

Istraživanje i kampanja

Visa, vodeći brend u oblasti platnih kartica, sprovela je istraživanje kako bi otkrila koje su omiljene proleće aktivnosti građana Srbije. Prema rezultatima istraživanja, čini se da ljudi više vole da se odaju kupovini nego da čiste stanove. Visino istraživanje otkriva da tek oko 22 odsto ispitanika smatra da je proleće najbolje doba za detaljno spremanje stana, dok je za gotovo 78 odsto ispitanika omiljena prolećna aktivnost odlaganje zimske i kupovina nove garderobe kao uvod u uzbudljivu letnju sezonu. Istraživanje je takođe pokazalo da se građanima Srbije obično u vreme proleća budi nagon da uvedu novine u svoj život, pa je tako 52 odsto ispitanika odgovorilo da ovog proleća planira značajnije investicije u sebe, što obuhvata kupovinu garderobe, ali i veća ulaganja. Visa je za korisnike svojih kartica u Srbiji pripremila i posebno prolećno iznenađenje u vidu "Shop Win Go" kampanje u kojoj svaka kupovina predstavlja novi izazov. Potrebno je samo obaviti kupovinu Visa ili Visa Electron karticama u vrednosti od hiljadu dinara ili više u periodu od 1. aprila do 31. maja i popuniti kupon. Time korisnici Visa kartica ulaze u konkurenciju za osvajanje atraktivnih novčanih nagrada, uključujući i glavnu – put u London za dvoje, uz džeparac od 90.000 dinara na Visa kartici. Vladimir Đorđević, kantri menadžer kompanije Visa Inc. za Srbiju, izjavio je povodom početka kampanje: "Izuzetno nam je drago što svim korisnicima Visa kartica možemo da ponudimo mogućnost da osvoje neku od nagrada i to baš kada je vreme za kupovinu i planiranje putovanja. S obzirom na to da je preko 34 odsto ispitanika odgovorilo da bi češće koristilo karticu kako bi bili u mogućnosti da osvoje glavnu nagradu, sigurni smo da je upravo ovo kampanja kakvu ljudi u Srbiji žele." ×

OPPORTUNITY BANKA

Podrška za mali biznis

Razvoj preduzetništva, mikro, malih i srednjih preduzeća i poljoprivrede u Srbiji uveliko zavisi od finansijske podrške koju obezbeđuju banke u vidu preduzetničkih kredita. Opportunity banka Srbija (OBS) je prvenstveno usmerena na preduzetnički sektor i jedina na teritoriji Srbije obezbeđuje *start-up* kredite početnicima u biznisu, odnosno klijentima bez prethodne poslovne istorije. "Mikro i mali biznisi predstavljaju vodeću snagu u ekonomskom razvoju svake zemlje i izuzetno su važni u borbi protiv nezaposlenosti, a naročito u momentu kada se već uveliko osećaju uticaji globalne finansijske krize i u Srbiji", izjavio je Rodžer Vorhiz, predsednik izvršnog odbora OBS-a. Ova banka je do sada u Srbiji otvorila oko 10.000 novih radnih mesta i pomogla održanje oko 40.000 postojećih sa preko 70 miliona evra kredita isplaćenim mikro, malim i srednjim preduzećima. ×

DISTRIBUCIJE: IGEPA CARTACELL D.O.O., BEOGRAD

Iskusni papiraši

Za dve godine poslovanja preduzeće je uvećalo promet za šest puta, a na tržištu finih papira prošle godine je imalo lidersku poziciju sa udelom od 50 odsto. Zbog strateške saradnje sa najvećim evropskim proizvođačima papira firma uvek ima dovoljne količine kvalitetnih grafičkih papira koje u istom danu može da isporuči kupcima

RAST PROMETA ZA 20 ODSTO: Radivoj Cvetić, direktor Igepa Cartacella

Nemačka multinacionalka Igepa Group posluje u 27 zemalja i ubraja se u vodeće distributere papira u Evropi. Grupacija je prošle godine ostvarila promet od 1,65 milijardi evra i prodala 1,62 miliona tona papira. Ti rezultati stavili su kompaniju na treće mesto po udelu na tržištu starog kontinenta. Igepa Group zapošljava 2350 ljudi i sarađuje sa preko 40.000 klijenata. Takođe, kompanija beleži najveći rast prometa u odnosu na konkurentske firme, 15 odsto u poslednje dve godine. Pre dve godine kompanija je stupila na naše tržište otkupivši većinski deo kapitala privatnog preduzeća Cartacell d.o.o. iz Sremske Mitrovice. "Igepa Group je širila svoje poslovanje prema tržištu istočne Evrope i razgovori su vođeni sa svim vlasnicima preduzeća koja trguju papirom. Iako je Cartacell bila najmanja firma, videli su u nama najveću perspektivu i potencijal", navodi u razgovoru za "Vreme" Radivoj Cvetić, suvlasnik i direktor Igepa Cartacell d.o.o. On je firmu Cartacell osnovao po napuštanju fabrike papira Matroz 1994. godine u kojoj je bio zamenik generalnog direktora. Pre pet godina, poslovanje tog preduzeća je iz Sremske Mitrovice prebačeno u Beograd.

PAMETNA ORGANIZACIJA: Firma Igepa Cartacell osnovana je po *joint-venture* principu 2007. godine. "Igepa Group ima praksu da se teritorijalno širi i otkupljuje deo vlasništva u već postojećim preduzećima. Nigde nije vlasnik sto odsto kapitala. Ta organizacija vlasništva je veoma pametna zato što se lokalni menadžment onda odnosi prema firmi kao prema svojoj kući i pruža mogućnost lokalnoj firmi da samostalno organizuje poslovanje prema specifičnostima tržišta. Na tržištu bivše Jugoslavije Igepa ima firme u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Plan grupacije je da u narednim godinama otvori preduzeća u Makedoniji i Albaniji", objašnjava direktor. On napominje da u regionu najbolje posluje hrvatska firma Igepa Plana Papiri, koja je i najbliži saradnik Igepa Cartacella u okviru Igepa Groupa. "Da bi se to razumelo, potrebno je znati da je Srbija po potrošnji papira na začelju Evrope. U Hrvatskoj se troši oko sto kilograma grafičkog papira po stanovniku godišnje, u Sloveniji preko 150, a u zapadnoj Evropi preko 200 kilograma. Kod nas je potrošnja prošle godine iznosila oko 30 kilograma po stanovniku", napominje Cvetić. On dodaje da je ta činjenica vezana za niske životne i poslovne standarde. "Kod nas je privreda i pre svetske krize bila u prilično lošem stanju. Tokom devedesetih godina propuštene su mnoge šanse za oživljavanje proizvodnje u mnogim delatnostima. U Srbiji ima dosta dobrih štamparija sa kojima sarađujemo, ali naše poslovanje dosta zavisi i od budžeta njihovih klijenata za marketing i propagandu", ističe Radivoj Cvetić. On nastavlja: "Postojale su prognoze da će sa razvojem interneta i informacionih tehnologija doći do pada potrošnje papira. Ipak, u Evropi je poslednjih godina zabeležen rast u prodaji grafičkih papira. Nažalost, globalna kriza je dovela krajem prošle i početkom ove godine do izvesnog pada tražnje za papirom u Evropi i Srbiji. Kada firme štede svoj budžet potrošnja papira je na prvom mestu."

BRZ RAST: Igepa Cartacell je za dve godine uvećala obim poslovanja za šest puta, a po visini prometa spada u grupu srednjih preduzeća u Srbiji. "Igepa Group ima centralu u Hamburgu i četiri puta godišnje održava se sastanak direktora iz 27 zemalja radi sumiranja rezultata, međusobnog informisanja i utvrđivanja poslovne strategije. U Centrali su veoma zadovoljni poslovanjem kod nas iako tržište nije veliko. Pošto im je poznato stanje srpske ekonomije nismo planirali nerealan enorman rast već smo kao prioritet, za početak, postavili pozitiv-

VELIKA PONUDA: Uzorci iz asortimana

OD FINIH PAPIRA: Promotivne ambalaže

VREDAN LAGER: Iz magacina Igepa Cartacell

no poslovanje koje obezbeđuje zdrav rast. Ne borimo se za tržišno učešće po svaku cenu, već ga osvajamo korak po korak", kaže direktor.

Preduzeće Igepa Cartacell se nalazi u Zemunu. Kancelarije i magacin zauzimaju zajedno oko hiljadu kvadrata. "Trenutno zakupljujemo poslovni prostor i skladište, ali planiramo da u toku godine započnemo izgradnju sopstvene poslovne zgrade. Objekat će se zajedno sa magacinom prostirati na 3000 kvadrata. Verujemo da ćemo za kreditiranje postići povoljan aranžman sa domaćim bankama. Ipak, ukoliko se pokaže povoljnije, nije isključeno da kredit uzmemo od banaka iz Austrije, Hrvatske ili Mađarske. Troškove za sva ulaganja će snositi srpsko preduzeće", navodi Radivoj Cvetić.

Igepa Cartacell trguje sa hiljadu artikala. To su bezdrvni ofset papiri i bezdrvni obostrano premazani papiri, fotokopirni i papiri za digitalnu štampu. Zatim razne folije i LFP (large format printing) materijali na kolima se štampaju baneri, posteri i bilbordi, svetleće reklame, autografika itd. Oko 200 artikala u ponudi su fini papiri. U tom segmentu je Igepa Cartacell lider kod nas sa preko 50 odsto tržišnog učešća u prošloj godini. "Fini papiri su skuplji, a neke vrste se još uvek proizvode ručno. Vrhunskog su kvaliteta i najviše klase. Papiri iz tog segmenta koji se proizvode mašinski mogu biti u svim mogućim bojama (od bele do srebrne, zlatne i metalize plave), raznih tekstura i gramatura. Zato se najčešće koriste za vizitkarte, luksuzne pozivnice i čestitke, skupe ambalaže, memorandume, fascikle, godišnje izveštaje i niz drugih proizvoda. Strane firme imaju izgrađen imidž i kada dođu kod nas tačno znaju koju vrstu papira i od kog proizvođača žele za svoje materijale. Domaće kompanije još nemaju izgrađenu tu praksu, pa fine papire kod nas najviše naručuju agencije koje se bave grafičkim dizajnom", napominje direktor Igepa Cartacell. Vrednost lagera u magacinu iznosi oko 500.000 evra, od čega je polovina vrednost finih hartija. "Imamo izuzetno dobru uslugu i sve kupce servisiramo direktno iz našeg magacina svojim vozilima. Moguće su tri vrste isporuka. Oko 60 odsto prodaje ide sa lagera. Zatim, uskladištena roba za unapred poznatog kupca i tranzitne isporuke direktno krajnjem potrošaču. Imamo kamion, kombi i dva pikapa", kaže Radivoj Cvetić.

STRATEŠKI PARTNERI: U Srbiji trenutno ne radi nijedna fabrika grafičkih papira. Tako Igepa Cartacell koristi isključivo stratešku mrežu dobavljača Igepa Groupa. "To je svuda u Evropi način njihovog poslovanja. Lokalne firme koriste stratešku mrežu dobavljača, a količine se dogovaraju u Centrali. Tako mi koristimo budžetirane količine, razne povoljnosti, rabate i popuste", kaže Cvetić. On napominje da Igepa Cartacell uvek ima dovoljne količine robe zato što matična kompanija ima dugoročne ugovore sa najvećim svetskim proizvođačima. Neke od tih kompanija su finska UPM, austrijsko-nemačka SAPPI, švedske Arctic Group i Iggesund, austrijska Mondi BP, portugalska Portucel i Arjo Wiggins iz Belgije. Takođe, za fine papire italijanskog proizvođača Gruppo Cordenons Igepa Cartacell ima ekskluzivno pravo uvoza i distribucije za tržišta Srbije, Makedonije, Crne Gore i BiH.

U Igepa Cartacell pre dve godine radilo je pet ljudi, a danas ima 13 zaposlenih. Po proceni direktora, do kraja 2010. u preduzeću će raditi bar još sedmoro ljudi. "Napravili smo optimalan odnos mladih i iskusnijih kadrova. Svi su izuzetno stimulisani i posvećeni svom poslu. Nastojimo da ih maksimalno nagradimo za trud. Njihova primanja nisu prevelika, ali su iznad proseka u Srbiji", ističe Cvetić. Kao prednosti u odnosu na konkurenciju direktor navodi: "To je pre svega organizacija i funkcionalnost Igepa Groupa, zatim naša unutrašnja organizacija, dobro servisiranje kupaca kao i izuzetno otvoren i prijateljski odnos sa poslovnim partnerima. Kada odem u penziju najdraže sećanje će mi biti na to da nikada nisam imao neprijatne situacije sa dobavljačima ili kupcima i da sam kroz posao sreo veliki broj divnih ljudi i stekao iskrene prijatelje."

Na pitanje kako vidi da će se odvijati poslovanje do kraja 2009. godine, Radivoj Cvetić odgovara: "Planirali smo da ove godine ostvarimo rast prometa od 20 odsto. Taj cilj je realan i nemamo potrebe da ga smanjujemo zbog ekonomske krize. Kao i mnogi trgovci danas, pooštrili smo uslove plaćanja zbog problema naplate potraživanja, ali i radi zaštite korektnih, solventnih firmi. Verujem da ćemo povećati tržišno učešće u mnogim segmentima i održati dobru saradnju sa kupcima." ×

ANA RADIĆ

OSIGURANJE

Finansijska sigurnost za budućnost

PIŠE: Franc Veiler, član Upravnog odbora i direktor tehnike osiguranja Uniqa

Najizraženija karakteristika životnog osiguranja, naročito mešovitog životnog osiguranja, jeste dugoročnost, te je poverenje u osiguravajuće kompanije i životno osiguranje kao vid štednje i obezbeđenja finansijske sigurnosti jedno od ključnih pitanja. Vi možete sebi da obezbedite plaćanje mesečne rente u trajanju do 25 godina. To je u današnjim nemirnim vremenima jedinstvena prednost životnog osiguranja. Građani Srbije su preživeli razne krize, od prevara u sistemu piramidalne štednje do problema sa starom deviznom štednjom, tako da su postali veoma osetljivi i na samo pominjanje krize u finansijskom sektoru, što opravdava njihovu sumnjičavost prema dugoročnoj štednji. Trenutno postoji veliki deo novčanih sredstava kod građana, koji je jednim delom rezultat povlačenja depozita iz poslovnih banaka. Ovakva situacija je povoljna za razvoj osiguranja života, jer upravo novac uložen u ovaj vid osiguranja je mnogo više od štednje, to je ulaganje u cilju obezbeđenja finansijske sigurnosti.

U tu svrhu Uniqa životno osiguranje svojim klijentima nudi više proizvoda osiguranja života. Prvi među njima je mešovito životno osiguranje sa tri paketa: Kompakt (mogućnost dugoročne i sigurne štednje uz obezbeđenje finansijske sigurnosti najbližih u nepredviđenim situacijama), Optimum (Kompakt plus obezbeđenje naknade u slučaju trajnog invaliditeta kao posledice nezgode), Premium (Optimum plus dnevna naknada u visini od 12 evra za boravak u bolnici).

Kada ste kao vlasnik firme duže vremena bolesni i nesposobni za rad, svi fiksni troškovi (zakupnina, troškovi rada itd.) nastavljaju da se gomilaju, a prihoda nema. Dnevna naknada za boravak u bolnici pomaže da se takva uska grla premoste, a kod duže bolesti preduzetnik može da se sačuva od propasti. Takođe imamo rešenje i za obezbeđenje dodatnih prihoda u "poznim godinama". Uniqa proizvodi rentog osiguranja omogućavaju klijentima da pored državne penzije u "trećoj životnoj dobi" imaju još jedan siguran i konstantan izvor prihoda.

Uniqa osiguranje je na ovom tržištu kako bi u saradnji sa građanima pronašli optimalno rešenje za njihove potrebe, dileme pretvorili u odluke, a želje u ciljeve. ×

Kvadrat za 1350 evra

Francusko-srpska firma je u Srbiju uvela izgradnju stanova na geotermalnu energiju od uvoznih materijala, uglavnom iz Austrije i Nemačke, a kvadratni metar znatno je jeftiniji nego kod klasične gradnje. Za zgradu Amadeo u Velikom Mokrom Lugu dobili su nagradu Aurea, koju su im dodelili ugledni profesori fakulteta, biznismeni i državna uprava

U Švedskoj se na geotermalnu energiju greje 50 odsto novogradnje. U Francuskoj se potrošnja električne energije sve više zamenjuje solarnim fotonaponskim panelima. Energetski efikasne zgrade su jako popularne i u Austriji. Uopšte, čitava Evropa je zahvaćena talasom štednje klasične energije. Kod nas taj posao tek kreće, a izgradnju niskoenergetskih stanova trebalo bi da podstakne i Zakon o energetskoj efikasnosti i energetskoj klasifikaciji zgrada, koji je u pripremi. To će uskoro postati standard u izgradnji i u Srbiji.

Pionir u ovom poslu kod nas je francusko-srpska investitorska firma Kuće Beodom d.o.o., koja je u Velikom Mokrom Lugu izgradila prvu energetski efikasnu zgradu Amadeo. Za ovaj objekat su dobili nagradu Aurea za društvenu korisnost. Priznanje su im dodelili ugledni profesori fakulteta, privrednici i državna uprava. Prema rečima vlasnice firme Milene Gojković-Mestre, posao su počeli tako što su kupili plac, uknjižili ga i sredili sve papire. Pošto su to bile njive, gde je trebalo ispraviti granice, bilo je problema sa imovinsko pravnim odnosima, pa im je za sređivanje papira trebalo skoro godinu dana. Uz to, objašnjava naša sagovornica, trebalo je vremena i za obuku ekipe građevinara da rade taj posao. Za arhitektonske radove angažovali su jedan italijanski studio iz Ravene, koji je uradio idejno rešenje za objekat. Posao su nastavili domaći arhitekti koji su, po domaćim standardima, izradili glavni projekat. Dosta vremena je utrošeno i da se nađu pravi partneri koji proizvode materijale potrebne za ovakvu gradnju. Izgradnja zgrade trajala je nepunih godinu dana. Objekat ima 600 kvadrata, u njemu je 11 stanova površine od 45 do 83 kvadrata. Svi stanovi, osim jednog, prodati su po ceni od 1350 evra za kvadrat.

DUGOROČAN BIZNIS: Vlasnica Kuće Beodom Milena Gojković-Mestre

UŠTEDA ENERGIJE–MAKSIMALNA: Kompletna zgrada Amadeo izgrađena je od uvoznih materijala, najviše iz Austrije i Nemačke, objašnjava vlasnica firme Kuće Beodom. To je, pre svega, široki opeka blok od 38 santimetara koji proizvodi Winerberger iz Austrije. Krov je urađen sa Decra-Octava pločama, uvezenim iz Danske. Za malterisanje je korišćen Baumitov termomalter. Solarni paneli i sve što je u vezi sa grejanjem proizveo je Rehau iz Nemačke. Dimnjaci su Schiedelovi, a ventilacija i prozori delo su firme Alpha Kana iz Italije. Ovde je prozore i unutrašnju stolariju radilo "Toplica drvo". Posebno je interesantno da su na PVC stolariju ugrađena niskoemisiona stakla punjena argonom, a profili su petokomorni. Osim toga, na svakom prozoru urađena je prirodna Duco ventilacija, koja je uvezena iz Belgije. Grejanje i hlađenje je na geotermalnu energiju, tako da je u svim stanovima uvedeno podno grejanje, na vodu niske temperature.

"To smo uradili tako što smo, uz pomoć toplotne pumpe, dubinskim sondama izvlačili toplotu iz zemljišta. Znači, nije reč o korišćenju geotermalne vode, već smo za ovu zgradu uradili pet bušotina po sto metara u koje smo spustili specijalne Rehau sonde, koje su napunjene nekom vrstom glikola. On cirkuliše na minus tri do pet stepeni u zemlji, iz nje uzima toplotu i dovodi je do toplotne pumpe. U njoj se, pod posebnim režimom, razmenjuje temperatura. Pumpa radi na bazi kompresora, koji povećava pritisak i toplotu vode, koja se naknadno ubacuje, pa je njena temperatura na izlasku iz kompresora 70 °C. Zato je mešamo sa hladnom, sanitarnom vodom, do nivoa od 35 stepeni i koristimo je za podno grejanje u stanovima", objašnjava Milena Gojković. Ona nastavlja: "Na zgradu Amadeo instalirali smo 12 solarnih panela za grejanje sanitarne tople vode. Tako se sunčanih dana voda zagreva iz solarnih kolektora, a zimi vodu greju Rehau bojleri povezani sa toplotnom pumpom, koja radi na geotermalnu energiju. Radi maksimalne uštede energije toplu vodu smo doveli do svake veš-mašine u stanovima."

Set rešenja koji je primenjen na zgradi Amadeo možda neće moći da se primeni u svim delovima Beograda. Da li će moći da se koristi geotermalna energija i da se solarna doda, kao i kolektori, zavisi od lokacije i ostalih uslova, kaže Milena Gojković-Mestre i dodaje da ipak svuda može da se izvede energetska efikasnost propisanom izolacijom, ventilacijom, zdravom klimom za stanovanje.

VAŽNA I MORALNA PODRŠKA: Edukacija stanovništva je jako bitna, ističe vlasnica firme Kuće Beodom. Potrebno je vreme da ljudi shvate zašto je važno graditi energetski efikasne stanove, živeti u takvom stanu, koju vrstu komfora im on donosi, da će im računi za energiju u takvim stanovima biti četiri, pet puta manji nego u klasičnim zgradama. Sam pojam niske energije znači da je reč o maloj potrošnji energije za grejanje, hlađenje, sanitarnu toplu vodu, ventilaciju, za osvetljenje.

"Primetili smo da ljudi u Srbiji traže kvalitet, ali ovde je ipak još presudna lokacija, pa će se stan na Vračaru, uprkos ceni, pre prodati nego stan u Velikom Mokrom Lugu. Međutim, ljudi koji dugoročno razmišljaju spremni su da dođu i u neko prigradsko naselje i kupe ovakav stan. Trend u svetu je da cene nekretnina padaju, zbog velike tražnje, nisam sigurna u kojoj meri će taj talas i nas zapljusnuti. U tome smo videli šansu za nas, jer smo drugačiji od ostalih. Nudimo kvalitet uz mnogo manje troškove za energiju. To nije nevažno, jer eksperti, posle finansijske krize, najavljuju energetsku krizu", smatra Milena Gojković-Mestre. Naša sagovornica još ističe: "Cena koštanja gradnje naših stanova je viša nego kod klasične gradnje, zato su naši profiti manji. Ali, mi smo počeli sa idejom da napravimo neki dugoročniji biznis. Poslednjih nedelja tražimo strateške partnere koji bi finansijski pomogli naš koncept i da razvijemo posao. Sada nije teško samo građanima da dobiju kredit, već je to teško i firmama. Izlaz se može tražiti u udruživanju investitora. U vremenu kada je teško, ovakva vrsta gradnje će uvek imati kupce."

I Kuće Beodom, kao i sve firme koje su kod nas ušle u građevinske poslove, žale se na visoke troškove uređenja gradskog građevinskog zemljišta. To je naročito problem u prigradskim naseljima gde je infrastruktura u lošijem stanju nego u samom Beogradu. Vlasnica Kuće Beodom smatra da bi ubuduće država trebalo da za ovu vrstu troškova i za neke poreze uvede olakšice za one koji grade niskoenergetske stanove.

"Zgrada Amadeo pripada opštini Zvezdara i mogu da kažem da su ljudi iz opštinske uprave prema nama

NAGRAĐEN PROJEKAT: Izgradnja Amadea

bili izuzetno korektni, a pogotovu njihov načelnik Aleksandar Planinšek, koji je mlad čovek, ali izuzetan profesionalac. U elektrodistribuciji je bio nadležan Milenko Vučaj. Ljudi iz ove firme su sve poslove vrhunski odradili i nisu nam otežavali posao. Drugačiji primer je Agencija za energetsku efikasnost. Mi smo im predstavili naš projekat i uradili prezentaciju za njih, ali oni nijednom nisu došli da vide šta mi to radimo, gde je taj objekat, kako izgleda. Možda je to zato što su njihovi fondovi prazni, ali investitorima, kao što smo mi, mnogo bi značila i moralna podrška", zaključuje vlasnica Kuće Beodom. ×

GORDANA BUNČIĆ

POSLOVANJE: TRIMO, ŠIMANOVCI

Period dokazivanja

U SRBIJU ULOŽENO 18 MILIONA EVRA: Zgrada Trima

Jedan od vodećih svetskih ponuđača kompletnih rešenja čeličnih montažnih objekata, Trimo iz Trebnja, ostvario je u 2008. prihod od 218,1 miliona evra. Ukupne investicije Trimo Grupe iznosile su 13,5 miliona evra, od čega je slovenačka kompanija u Srbiju direktno investirala šest miliona evra. Otvaranjem fabrike u Šimanovcima u kojoj se proizvode krovni i fasadni paneli vrhunske vatrootpornosti sa oznakom "Made in Serbia", Trimo je do sada u Srbiju investirao ukupno 18 miliona evra. U 2008. kompanija iz Trebnja je najviše uložila u opremu za proizvodnju novog proizvoda TrimoRaster što, zajedno sa fabrikom u Sloveniji, predstavlja ulaganje od oko sedam miliona evra. Druga investicija po veličini je kupovina zemljišta u Srbiji koje je koštalo 4,5 miliona evra, dok je Trimo dodatnih 1,5 miliona evra uložio kako bi uvećao kapital svoje kompanije kćerke – Trimo Inženjeringa iz Srbije. "Trimov moto za 2009. je 'Pokaži šta znaš!' Ulazimo u period u kome ćemo morati zaista da dokažemo svoje sposobnosti. Energiju i znanje usmerićemo na pronalaženje rešenja u ovoj novoj ekonomskoj situaciji", izjavila je Tatjana Fink, glavna direktorka Trima. ×

PROMOCIJE: HENKEL SRBIJA

Persil Gold Plus

ČISTI FLEKE I IZBELJUJE: Sa promocije

Neke fleke na odeći je skoro nemoguće oprati: od trave, mastila, soka od borovnice, kafe, čaja ili crnog vina, bez pomoći nekog skupog sredstva za uklanjanje mrlja. Henkel nudi pomoć u vidu Persil Gold Plusa, koncentrovanog deterdženta sa nemačkom tehnologijom. Svojom novom formulom za eliminisanje mrlja, koja sadrži nove enzime i efikasne agense za izbeljivanje, Persil Gold Plus sopstvenom snagom uklanja najtvrdokornije mrlje, i to količinom od 150 grama, bez upotrebe dodatnih sredstava. Ovaj deterdžent je dostupan na tržištu u praškastom obliku u mirisnim notama sa svežinom omekšivača Silan, kao i u dve varijante u tečnom obliku. ×

REZULTATI: VIP MOBILE

Milion korisnika

Kompanija Vip mobile prošle nedelje dostigla je milion aktivnih korisnika u Srbiji. To znači da je kompanija za 20 meseci od početka poslovanja na našem tržištu dostigla tržišno učešće od deset odsto. Milioniti broj kupila je Bojana Gvozdenović iz Kragujevca koja je već korisnik ovog operatera. Zadovoljna uslugom, novi Vip broj kupila je za člana svoje porodice. "Veoma smo ponosni na postignut uspeh. Građani su prepoznali Vip kao sigurnu i pravu alternativu. Od samog početka naš tim se trudio da zadovolji potrebe svojih korisnika. Milion korisnika potvrđuje da smo odlično obavili posao i velika je motivacija za dalji napredak", istakao je Aleksandar Šperl, predsednik Upravnog odbora kompanije Vip. U želji da obeleži uspeh, Vip je novim postpejd korisnicima ponudio raznovrsne pakete sa odličnim telefonskim aparatima za samo jedan dinar. Bez obzira na svetsku finansijsku krizu, menadžment je najavio da će Vip mobile nastaviti da ulaže u izgradnju sopstvene mreže u Srbiji i u poboljšavanje ponude i usluge. ×

PROIZVODNJA: MK GROUP

Počela setva

Na plodnim oranicama MK Groupa počela je ovogodišnja setva jarih useva na oko 17.000 hektara oranica u Srbiji. Zahvaljujući novim tehnologijama i svođenju uticaja vremenskih prilika na minimum, kao i savremenoj mehanizaciji, očekuje se da ovogodišnji prinosi budu iznad prosečnih. U toku je priprema zemljišta za setvu šećerne repe na oko 3500 hektara obradive površine u Vojvodini, što je deset odsto više u odnosu na prošlu godinu. Narednih mesec dana na plodnim poljima MK Groupa očekuje se i početak setve merkantilnog kukuruza na 4500 hektara, soje na oko 2000 hektara i suncokreta na oko hiljadu hektara. Prvi put MK Group počinje semensku proizvodnju soje, na površini od 600 hektara, u saradnji sa Institutom za ratarstvo iz Novog Sada. U kompaniji očekuju dobre rezultate setve, prevashodno zahvaljujući kontinuiranom oslanjanju na savremene tehnološke principe u primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji, dobrim agrotehničkim merama i modernoj poljoprivrednoj mehanizaciji, ali i povoljnim vremenskim uslovima. ×

“Mi imamo jednu ugodnu situaciju da od zemljotresa možemo da se odbranimo. Naši zemljotresi nisu tako snažni.”

SLAVICA RADOVANOVIĆ,
direktorka Republičkog seizmološkog zavoda (B92)

Duška Vučinić-Lučić,

šef Odseka za odnose s javnošću RTS-a, govori o aktivnostima naše delegacije i očekivanjima na “Evrosongu”: ”S obzirom na to da nemamo mnogo vremena na raspolaganju, Marka i Milana u narednom periodu očekuje kraća turneja. Veoma je važno da publika u Evropi zavoli ’Cipelu’, a ona zaista ima nešto specifično. Mislim da svi treba da shvate da je učešće Marka Kona i Milana Nikolića na ‘Evrosongu’ državna stvar, a zasad je najvažnije da uđemo u finale.”
(“Večernje novosti”)

Marijana Mateus,

“uspešna žena koja ima svoj biznis”, veoma aktivna u medijima, na pitanje zbog čega nije promenila prezime iako se “nedavno razvela od Lotara Mateusa”, kaže:
“Lepo ste rekli – nedavno. Prezime ne želim da menjam i neću ga menjati u skorije vreme. Sa Lotarom sam provela pet godina i danas sam u kontaktu sa njim. Ni posle prvog razvoda nisam vraćala prezime do udaje za Lotara, i ne vidim ni sada razlog za to.”
(“Stil”)

Da li je zadovoljna finansijskim ishodom razvoda:
“U vreme ekonomske krize ne volim da pričam o ciframa. Lotar je svakako ispoštovao naš dogovor od prošlog leta kojim sam veoma zadovoljna. Ja trčim svoju trku i ne osvrćem se na ostale trkače, što praktikujem u poslu i privatnom životu. Ne volim da razgovaram o novcu!”
(“Story”)

Gordana Pop-Lazić,

iz SRS-a, na pitanje da li je svesna da ponašanje poslanika njene stranke mnogo košta građane Srbije, kaže:
“To nije bila naša volja. I samo da znate da mnogo više Srbiju košta ukidanje demokratije. Pre ili kasnije to ćete shvatiti. Uostalom, ako ćemo o parama, poslanicima SRS-a su izreče kazne u vrednosti od skoro dva miliona dinara, a neće nas biti u Skupštini 20 dana. Tada nećemo uzimati novac za dnevnice, putne troškove, hotele. Skupština će uštedeti, a ja im preporučujem da od tih para poprave elektronski sistem. Ljudi hodaju po Mesecu, a Skupština Srbije se ručno prebrojava. Sramota!”
O bivšem stranačkom kolegi:
“Tomislav Nikolić je umni bolesnik. U psihologiji bi se njegov profil nazvao oceubicom! A uz to je, uz pomoć nekih, postao i monstrum. Politički monstrum.”
(“Press”)

Milan Nikolić,

harmonikaš, “mnogo veći optimista, očekuje da će ‘Cipela’ u Moskvi od Grčke dobiti maksimalnih 12 poena”:
“Deda moje majke Dobrile bio je pravi Grk, ali, nažalost, nemamo nikakve kontakte s tamošnjom rodbinom. Nisam se previše ni raspitivao o tome. Moja majka je rođena u Srbiji, međutim, godinama živi u Parizu.”
(“Večernje novosti”)

Marko Kon,

naš predstavnik na “Evrosongu” i autor ‘Cipele’, otkriva da mu je deda bio Mađar i zašto je to važno za sve nas:
“Moj deda Andor je iz mesta Čorna, ali je njegova porodica odavno otišla iz Mađarske. Dvadesetih godina prošlog veka doselili su se prvo u Zagreb, a kasnije su došli u Beograd. Ovde je živela i dedina sestra Katalin, koja je čuvala tatu, a kasnije i mene. Nažalost, ni deda ni baka Katalin više nisu živi. Ne volim da se bavim prognozama, ali računam na to da će nam Mađari biti naklonjeni prilikom žiriranja. Uostalom, komšije smo i u dobrim odnosima, a i verujem da će im se pesma dopasti. Zanimljivo je da je majka Igora Kneževića, jednog od naših pratećih vokala, Ukrajinka.”

Milorad Marković,

šef kuhinje restorana “Palilula”, koji je radio u skupštinskom restoranu, čuvenom po niskim cenama, otkriva neke detalje:
“Služi se sveža hrana, ujutru se spremaju jela, čija je količina unapred procenjena za broj od 250 poslanika, njihove goste, novinare, skupštinsko osoblje... Hrana u restoranima poslanicima se može spakovati. Iako neka jela mogu da se služe dva dana, često se višak baca...
Cene u skupštinskim restoranima su bagatelne, jer se ne plaćaju PDV i marža i radi se bez zarade. Kome da plaćaju?! Sami sebi?! Ipak, nikako mi nije jasno koja im je računica na kafi od četiri dinara! Mi spadamo u grupu jeftinijih restorana u gradu, ali jedan pristojan ručak je skoro tri puta skuplji, oko 1.200 dinara. Čorbe su 160, salate oko 140, hleb 50, pljeskavica ili ćevapi oko 500, a gde je još predjelo... Dok je u Skupštini biftek 280 dinara, kod nas je 820. Verujte da u većini drugih restorana u gradu biftek nije ispod 1100.”
(“Press”)

Boban Jovanović,

predsednik udruženja građana "Moravac" iz Ćuprije, traži promenu imena ovog mesta u Ravno, kako se Ćuprija zvala u doba Stefana Nemanje:

"Prikupljamo potpise građana, treba nam deset odsto biračkog tela da bi Skupština opštine raspisala referendum. Znamo da je potrebno promeniti mnogo toga i u Ćupriji i u Srbiji, ali mi smatramo da treba početi od tradicije.

U spisima iz 1189. godine spominje Ravno, gde je Stefan Nemanja dočekao krstaše Fridriha Barbarose, ali je Mehmed Paša Ćuprilić, 1666. godine ovom mestu dao ime Ćuprija, koje nosi i sada, pošto su Turci obnovili mesto i stari rimski most na Velikoj Moravi. Ovakva inicijativa bila je pokrenuta i pre osam godina, ali nije naišla na razumevanje tadašnje lokalne vlasti."

("Blic")

Željko Simić,

"profesor i pisac", sada vanredni profesor na Akademiji za bezbednost i diplomatiju, nekada potpredsednik savezne vlade, ministar kulture, u "NIN-ovom upitniku" odgovara:

"Za šta, ili kome morate svakako da se izvinite?

– Ja sam sebi tu privilegiju davno oduzeo.

Šta je vaša najdragocenija imovina?

– Bela tehnika. (Tu ne štedim.) I crne klevete. (Tu oni ne štede.)

Ko da održi govor nad vašim grobom?

– Profesionalac. Čisti zanatlija sa iskustvom i dobrim preporukama. Da živima bude žao što nisu umrli.

Kojoj rečenici se nadate u tom govoru?

– Iako predlažem proveru njegove smrti, mislim da možemo preći na meze.

("NIN")

Vanja Bulić,

novinar, "pred kojim su mnoge zvezdice otvorile dušu", priča o porocima svojih sagovornika:

"Većina poznatih ličnosti jednostavno ne zna pravu vrednost novca, brzo ga i lako zarađuju, pa ga isto tako brzo i potroše, recimo, u kockarnicama ili na drogu. Verovatno je i to razlog zašto poroka ima više među takozvanim javnim ličnostima. Većina njih smatra da im je dozvoljeno više nego drugima, a činjenica je da i običan svet veruje da je poznatima baš sve dozvoljeno. Štaviše, što veću ludost izazvali, ljudi ga više cene! Umesto da svojim primerom, samim tim što su na javnoj sceni, pošalju bolju poruku, oni rade upravo obrnuto. Činjenica je, međutim, da lošu poruku najpre šalju o sebi lično. U Americi, recimo, poroci se ističu u prvi plan upravo da bi se skrenula pažnja na njih. Ne snimaju za džabe porno-filmove, pa ih puštaju u javnost."

("Press")

Jovana Janković,

"popularna TV voditeljka sa RTS-a", govori o oblikovanju obrva:

"Mira je 'velemajstor, za oblikovanje obrva. Kako imam dobru prirodnu dlaku, nije bilo potrebe da mi radi trajnu šminku, ali ih jednom mesečno oblikujem voskom. Ona to čini sa čudesnom lakoćom – jednom velikom špatulom, ravnomerno koristeći i levu i desnu ruku, formira i izvlači najfinije linije i oblike. Pincetu uopšte ne koristi. U pogledu izbora oblika obrva Mira je nepogrešiva. Često kaže: 'Obrve su ambasador raspoloženja i karaktera. Ne samo za ženske nego i za muške obrve.' Kad neko insistira da mu uradi obrvu koja nije odgovarajuća licu, Mira ga pošalje u drugi salon, Kaže: 'Ja tako ne umem, verujte!' To veoma cenim, jer govori ne samo o profesionalnosti nego i o moralu."

("Estetska hirurgija&kozmetika")

Dragan Marković Palma,

gradonačelnik Jagodine, ponovo dokazao da nije homofobičan:

"Ne bi mi smetalo da homoseksualci Dolče i Gabana ulože pare u Jagodinu. Pare nisu obojene. Mogu da dođu ako će da otvore nova radna mesta, da budu ljubazni prema kupcima i da ne vode ljubav pred svima."

("Pravda")

Aca Lukas,

folk pevač, tvrdi da ga svetska ekonomska kriza uopšte ne pogađa:

"Imam zakazana gostovanja u Makedoniji, Hrvatskoj, po inostranstvu i posao mi cveta. Svetsku krizu ne osećam jer od kada sam se rodio živim u srpskoj ekonomskoj krizi. Kao i većini ljudi, kriza mi je normalno stanje. Svetska ekonomska kriza može slobodno da nas zaobiđe. Šta će ovde, kad ovde već vlada kriza. Za sada ne razmišljam da u svoj život uvedem bilo kakve restrikcije zbog teške situacije. Jedina restrikcija koju sam uveo je ona na priče o privatnom životu."

("Svet")

Branko Ružić,

šef poslaničke grupe SPS-a, govori na koji način se bori protiv krize i kaže da je "njegova porodica rešila da ređe ide u šoping":

"Potrošačku korpu i garderobu i dalje možemo sebi da priuštimo, samo na nižem nivou. To ne znači da kupujemo jeftiniju robu, nego da ređe odlazimo u kupovinu."

Tomislav Nikolić,

lider SNS-a, tvrdi da će se ovog leta će se prvi put odreći zajedničkog godišnjeg odmora za njegovu porodicu:

"Cenim da moja porodica još nije zahvaćena krizom koja drma Srbiju zato što imamo dovoljno hrane, kao i mnoge porodice koje žive na selu."

("Blic")

VREME

u štampanom izdanju
na ovoj stranici se nalazi reklama

piše: ljubomir živkov

BIĆE SKORO PROPAST SVETA

Zmije osećaju kataklizmu i penju se uz naše cevanice, ne ujedaju nas jer od nas kao evolutivno razvijenijih očekuju spas

Romi su razočarali Slobodana Homena, nomadsku prirodu (koju je g. Homen u "Utisku nedelje" cvijićevski analizirao) koriste da se domognu novca, koji nije basnoslovan, ali ipak... Državni sekretar, jer junak ovog pasusa jeste državni sekretar, upozorava na slučaj neimenovane društveno-političke zajednice koja je Romima davala simboličnu pomoć od dvadeset-trideset evra: "Nakon šest meseci duplirao se broj Roma koji žive u toj opštini, jer su iz susednih opština došli tu da žive!" Eh, Romi, Romi, kako ste tako pohlepni, a ravnodušni prema zavičaju i prema opštini u kojoj ste pre toga bivakovali?! Zašto se ne ugledate na političare?! Potonji uvek odlaze tamo gde je teže i tamo gde ima manje novaca! Državni sekretar (u daljem tekstu DS) je advokatsku kancelariju baštinjenu od dede svetosavski ostavio i zaredio se u Ministarstvu pravde ne bi li pomogao našem nacionu koji, eto, nema nomadske karakteristike nego trpi nepomično sve što ga snalazi.

Zašto nomadsku prirodu Roma ne okrenemo na našu domaćinsku vodenicu? Zašto neka beogradska opština koja je dovoljno udaljena od poprišta Svete Univerzijade ne obznani da će dati trideset pet evra svakoj romskoj porodici voljnoj da pod opštinskim šatorima živuje tu i tu, daleko od razuzdane sportske gomile? Da! Neka se sjate nomadi u što većem broju oko opštinskih milodara, preguraće tako par meseci, znaće da su svojim odlaskom sa Novog Beograda i oni potpomogli razvoj, a razvoj je (šta god se pod njim podrazumevalo) za gradonačelnika Đilasa i druga Homena kategorički imperativ.

Ah, došli bi Romi u koju bilo opštinu, ponovio bi se slučaj koji je Homen antropološki uočio, ali opštine, avaj, sve već imaju stanovništvo i nijedna nema gumno dovoljno prostrano da na njemu ugosti Rome, a da starosedeocima ne pokvari raspoloženje ili da im ne nagrdi vidik.

Rezervni primeri za slučaj potrebe

1. (used) Mi smo u avionu, zahvatila nas je orkanska oluja, mi za nju nismo odgovorni, oluja je veća od nas, većamo kako da se izbavimo, u jedan motor uletelo je jato selica, jato je brojnije od cilindara, cilindri za to nisu odgovorni, gubimo visinu, o orijentaciji da ne govorim, i neko usred te pometnje predlaže: hajde da zamenimo pilota!

2. Speleolozi smo, bili smo na pragu otkrića milenijuma, svod pećine, međutim, koji je tu stajao od pamtiveka stropoštao se i zatvorio nam izlaz, pećina je veća od nas, strop je niži od nas, mi za odron nismo krivi, premda je možda trebalo bolje da ispitamo teren, zmije osećaju kataklizmu i penju se unutrašnjom stranom naših nogavica, ne ujedaju nas jer od nas kao evolutivno razvijenijih očekuju spas, smišljamo kako i gde da probijemo rupu, da dođemo do kiseonika, a neko predlaže da izaberemo novog rukovodioca projekta koji će iskamčiti veći grant.

3. Prelazimo Dunav skelom: ranjenici, nejač i komanda odbrane koja se povlači pred nadmoćnijim neprijateljem. Oluja kida čeličnu sajlu, oluja je veća od nas i mi za nju nismo odgovorni, skeledžija se naprečac istreznio i drži nadljudskom snagom oba kraja sajle u rukama, ne pušta raščešljane čelične strune koje ga bodu sve više, sa Kalemegdana nas sustižu turska đulad, Kalemegdan je veći od nas, usred huke oluje i kršenja Ženevske konvencije koja će tek biti donesena neko više: hajde da otpustimo skeledžiju.

Kako su grobovi, ako se tako može reći, oborili plovak i skinuli, ako se tako može reći, kape pred pesmom o kojoj se govorilo da ne zna za granice a koja ih odnedavno pomera u srpski nedogled

Predsednicima republika, ili barem ove naše, trebalo bi zabraniti da prisustvuju kulturnim događajima od kojih ih podilaze žmarci. Koštunica je bio ushićen prošlim i mrtvim (ako nema moštiju dobre su i kosti kakvog rodoljubivog pesnika, znači, parastosi, godišnjice ustanaka protiv Turaka etc.), sad smo dobili žižnjeradostnogo prezidenta koji kad vidi srpsko kolo i čuje zvonke glasove kako veličaju žetve, kojekakve kladence i čuvanje ovaca domaće pasmine pada u domorodački trans (nag, na dnu neba, opivši se zavičajem).

Predsednik Tadić je pokrovitelj "Zlatnog opanka", festivala narodnog muzičkog stvaralaštva koje mami u kolo, gde je iznedrio slatke riči ove: "Tamo gde se dešava naša kultura, gde se pevaju naše pesme, tamo su naše granice. Ne treba nikad da dozvolimo da se skupljamo unutar postojećih granica. Moramo da budemo svesni da naši ljudi jesu sa Zrmanje, iz Like, okoline Karlovca, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Kosova i Metohije, Šumadije, istočne Srbije, pa i do Kumanova dosežu delovi naše kulture." Plačite grobovi, izgubili ste status geometarskih sinora i graničnih kamenova, pesma je preletela preko mahovine kojom ste obrasli i proširila ne slavu naše države, jer je slava njezina odavno planetarna i večita, nego je pomerila baš njene granice! Kao ministar odbrane Tadić je posetio mnogu karaulu čijim vojnicima i starešinama sada, zagledan u devojačke pletenice, poručuje da uludo na kojekakvim čukama i kotama provode svoje najbolje godine – pesma je zakon i granice Srbije zavise samo od glasovnih mogućnosti, od tehnike narodnih svirača i neiscrpne mašte naših koreografa, dočim je granični kamen kao i bilo koji krajputaš beleg ubogi minulih vremena...

Niko nema srca da predsednicima došapne: "Niste na čelu svih Srba sveta, nego ste predsednik Republike svih građana, od kojih neki nisu uopšte došli sa Zrmanje, Like, niti iz Karlovca, Virovitice i Karlobaga!"

Ako u svom ditirambu niste mislili samo na Srbe, zašto ne pomenuste i Indiju, iz koje su došli Romi?!

I njihova se pesma i te kako ori, pa ipak su njihove granice pomerene sa Novog Beograda, jer kartonskim barikadama stadoše na put napretku oličenom u sportu i kapitalu! ×

Iz predstave *Fabrika* Kristijana Lupe prikazane u Vroclavu

KRZYSZTOF BIELJSKI

EVROPSKI POZORIŠNI OSKAR: PREMIO EUROPA 2009

ZAVERENIČKI RITUALI

Ovogodišnji laureat pozorišnog Oskara je čuveni poljski reditelj Kristijan Lupa. Njegovo delo, pored ostalih, pruža opšti pravac u kome se može očekivati dalji razvoj "novih pozorišnih realnosti". Pozorište više ne inscenira dramske tekstove, već pripoveda i *inkarnira*, koristeći raznovrsna pozorišna sredstva uključujući i ona koja pružaju nove tehnologije

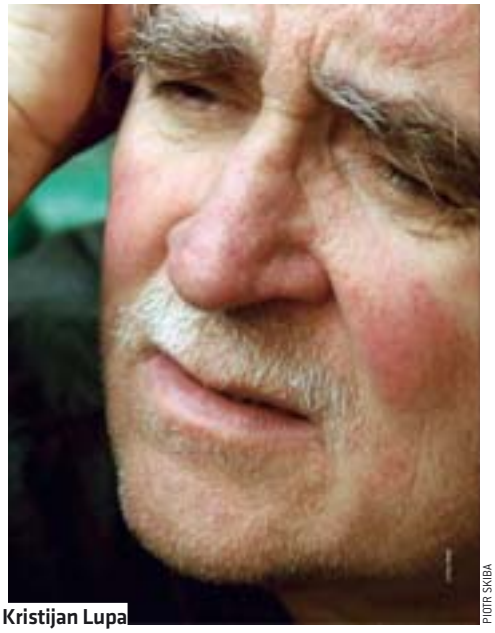
Za "Vreme" iz Vroclava

Poljska je trenutno središte evropskog i svetskog pozorišta. Odrednica "trenutno" odnosi se, pre svega, na celu 2009, koju je UNESCO proglasio godinom Grotovskog: obeležava se deset godina od smrti velikog poljskog pozorišnog *gurua* i pedeset od osnivanja njegovog čuvenog Teatra Laboratorium. Ona se istovremeno odnosi i na jedan uži vremenski period od 30. marta do 5. aprila 2009 – kad je u Vroclavu održana manifestacija dodele najveće evropske pozorišne nagrade, Premio Europa per il Teatro. Ovaj *panpoljski* teatarski trijumf i slavlje dostižu vrhunac u činjenici da je ovogodišnji laureat pozorišnog Oskara čuveni poljski reditelj Kristijan Lupa. Takva koncentracija priznanja može se shvatiti i kao vraćanje duga jednoj od nesumnjivo najvećih pozorišnih kultura sveta u drugoj polovini XX veka, onoj koja je iznedrila Grotovskog i Kantora, a koja u dve decenije dugoj istoriji Premio Europe nije imala, sve

do Krištofa Varlikovskog koji je prošle godine dobio nagradu Nove pozorišne realnosti, nijednog laureata.

Da ne bude sve melodramski patetično, već da ima pravi i uzbudljiv dramski sukob, za to se pobrinuo niko drugi do li sam Lupa koji je, u poljskim medijima, izneo određene rezerve prema nikom drugom do li samom – Grotovskom. Dupli obrt ovog zapleta, koji se dešavao iza kulisa zvanične manifestacije i nije bio dostupan nama koji ne znamo poljski, dobio je svojevrstan rasplet – kako se i valja u klasičnom teatru – na samom kraju Premio Europe kada se ispostavilo (ili potvrdilo) da, iako po mnogo čemu različiti, pristupi teatru Ježija Grotovskog i Kristijana Lupe imaju i nekih dodirnih tačaka.

KOEN BROOS

PIOTR SKIBA

NOVI TEATAR: Gi Kasirs i Kristijan Lupa

ŽIVOT DUŠE: Poslednjeg dana manifestacije, neprosedno pred svečanu ceremoniju zatvaranja i dodele nagrada, mnogobrojna međunarodna publika, sastavljena od novinara, kritičara, pozorišnih umetnika i menadžera, imala je ekskluzivnu priliku da vidi deo iz poslednjeg, još neizvedenog dela Kristijana Lupe *Persona: triptih*. Reč je o pravom triptihu, u kome je svaki deo posvećen po jednoj, manje ili više poznatoj osobi svetske visoke, popularne i *pseudo* kulture XX veka: američkoj filmskoj ikoni Merilin Monro, francuskoj spisateljici i filozofu Simon Vejl i ruskom mistiku jevrejsko-grčkog porekla Gurđajevu. Taj "kraći" izvod ponuđen međunarodnoj publici – u vidu veoma elaborirane "probe" (s retkim intervencijama šaptačice i reditelja) – bio je deo koji se odnosio na Merilin Monro i koji je trajao tri sata. Računica koja se momentalno sprovodi (da će cela predstava trajati oko devet sati) ne zbunjuje nikoga ko poznaje Lupin rad, te činjenicu da njegovi projekti traju, u proseku, pet do osam sati.

Kao što je i inače slučaj u Lupinom radu (o antologijskoj predstavi *Brisanje* izvedenoj pre nekoliko godina na Bitefu, pisao sam u "Vremenu"), i prikazani deo triptiha zasniva se na ogromnoj količini teksta, s tim što ovoga puta nije u pitanju adaptacija romana nekog od rediteljevih omiljenih pisaca, kao što su Dostojevski ili Bernhart, već o građi koju je on sam osmislio i napisao (mada, kao što će se odmah pokazati, postoji bitna kopča s Dostojevskim). Prati se, dakle, čuvena glumica u pauzi snimanja filma, na samom setu, pri čemu se, veoma promišljeno i pametno, referiše na *Braću Karamazove*, te se Merlinka, a na osnovu svoje seksualnosti i ženske fatalnosti (po muškarce i još više po samu sebe), koja je nadilazi i čini lutkom u igri viših sila, izjednačava s Grušenjkom. Zanimljivo je, recimo, da je odnos između Grušenjke i najmlađeg Karamazova, smernog i bogobojažljivog Aljoše, ovde pretočen u – a po kriterijumu izostanka seksualnosti – odgovarajući savremeni korelat: odnos Merlinke i njenog gej fotografa, osobe koja je i profesionalno, ali i zbog svojih ličnih sklonosti, otuđena od svog modela kao "seksualnog objekta". Osnova ovakvog narativnog preplitanja može se naći u poznatoj, stvarnoj čežnji Meriln Monro da glumi baš ovu junakinju Dostojevskog.

Za početnu tezu o određenoj sličnosti između Lupinog i rada Grotovskog, mnogo je važnije pitanje *kako*, nego *šta*. Dakle, iako krajnje verbalan i statičan, te zasnovan na superiornom rediteljskom radu sa i inače izuzetnim glumcima – a pre svega Lupinim favoritom Pjotrom Skibom (fotograf Andre) i Sandrom Korzeniak (Merilin) – ovaj deo iz projekta *Persona: triptih* ne pripada tradicionalnom, dramskom i realističkom pozorištu. Izrazito duge dijaloške scene nadilaze granice nekakvog *psihološkog realizma*, jer se, kao kada uvećavajuće staklo isuviše približite, mesto izoštrenih i jasnih oblika, dobijaju neki razliveni, sfumato obrisi, koncept lika se rastače, teško se pravi razlika – možda i zato što je reč, ipak, o probi – između glumačkih *persona* i onih iz pozorišne fikcije, te kao da se ostavlja veliki prostor za gledaočevu obradu i razradu tog nematerijalnog *života duše* koji nam tela, glasovi i pokreti Lupinih glumaca doslovno *inkarniraju*. Praćenje – gledanje i slušanje – ovakvog pozorišnog materijala zahteva veliku posvećenost gledalaca, njihovu odluku da se prepuste, podaju i budu skoro ritualno inicirani u ovakav scenski univerzum, lišen bilo kakve spoljašnje atrakcije. Po tim opštim odlikama, kako same umetničke kreacije tako i očekivane recepcije – ritualnosti, ozbiljnosti, nedopadljivosti, strogosti i posvećenosti – Lupin rad može da se dovedu bar u posrednu vezu sa Grotovskim.

POSTDRAMSKI TEATAR: Na sasvim drugoj strani, Lupina scenska poetika može se, bar kritičareve teze radi, povezati i s radom jednog od ovogodišnjih laureata druge nagrade iz sklopa Premio Europa, one koja se ne dodeljuje za "životno delo", već za aktivno i aktuelno stvaralaštvo koje pomera granice pozorišnog izraza – Nove pozorišne realnosti (nama je poznata po tome što ju je, pre dve godine, dobila i Biljana Srbljanović). Reč je o belgijskom (flamanski) reditelju Giju Kasirsu, koji se u Vroclavu izuzetno uspešno predstavio projektom *Utopljeno crveno*. Kao i u Lupinom nedovršenom projektu, tako je i u ovoj predstavi jako bitan sam tekst, koji se skoro besprekidno izgovara: reč je o adaptaciji istoimenog romana holandskog pisca Jeroena Brouversa u kome se prikazuju bolna suočavanja jednog pisca sa smrću majke, a koja proističu iz njihovog zajedničkog i krajnje traumatičnog iskustva iz japanskog zarobljeničkog kampa pred kraj Drugog svetskog rata. Dramaturgija je vrlo vešto i pametno osmišljena – ne znam da li se zasniva na naraciji samog romana – jer se počinje (samo)analizom pripovedačeve emocionalne otuđenosti od mrtve majke, da bi se onda, retrospektivno i postepeno, uvidelo koliko je taj odnos bio složen, snažan, važan i presudan za protagonistu.

Druga sličnost sa Lupinim pristupom leži u tome što je i u Kasirsovoj poetici, bar na osnovu ove jedne predstave (ranije nikada nisam imao priliku da vidim njegov rad) glavno teatarsko izražajno sredstvo – gluma. Ovde >>

ROLANDO PAOLO GUERZONI

KONCZ ZSUZSA

LAUREATI: Pipo del Bono, Arpad Šiling i Fransoa Tangi

se – što je i logično za krajnje intimni sadržaj i ispovedno-pripovedačku formu – pojavljuje samo jedan, ali vrhunski glumac: Dirk Rofthoft. Scenska sredstva kojima reditelj upotpunjava ovaj pozorišni čin jesu, reklo bi se, od *sekundarnog značaja*, ali sasvim sigurno nisu nebitna: dobro ozvučenje omogućava nam da čujemo i najtiši, neartikulisani zvuk te duboko intimne unutrašnje rasprave, dok višestruke projekcije glumčevog lica i cele figure u različitim veličinama i oblicima (od jasnog portreta do crne siluete) metaforički iskazuju svu rastrzanost tog pripovedačevog samoposmatranja.

Zajedničke odlike Lupinog i Kasirsovog dela – kao što su presudan značaj teksta i glume, opšti scenski purizam i minimalizam, izostanak svake dopadljivosti, spor ritam, izuzetna koncentrisanost i posvećenost publike koje ovakav jezik iziskuje – pružaju opšti pravac u kome se može očekivati dalji razvoj "novih pozorišnih realnosti" ili, rečeno jezikom Bitefa, "novih pozorišnih tendencija". Kao što sam već nekoliko puta nabacivao u različitim tekstovima, iluzorno je verovati da se budućnost pozorišta može da traži u takmičenju sa novim i najnovijim medijima – u rasponu od televizije do Jutjuba – i njihovom brzinom, efektnošću, vizuelnom atrakcijom, mogućnostima provokacije i ataka različitih vrsta, prilagođavanju ukusu i perceptivnoj (ne)sposobnosti novih generacija... Nove/stare mogućnosti teatra nalaze se, naprotiv, na sasvim suprotnoj strani, u ideološkoj i estetskoj subverziji vladajućih vrednosti savremenog, prebrzog i površnog sveta: dakle, u povlačenju u mir i razmišljanje, u bitnim i ozbiljnim temama, u zavereničko-ritualnom zajedništvu publike i izvođača, u vrlo visokim *perceptivnim zahtevima* koji se postavljaju pred publiku (sporost, naglasak na slušanju, a ne na gledanju) i, konačno, u obnovljenom značaju teksta, ali ne nužno dramskog. Pozorište više ne inscenira dramske tekstove, već pripoveda i *inkarnira*, koristeći raznovrsna pozorišna sredstva uključujući i ona koja pružaju nove tehnologije, neke druge tekstove. Uostalom, i čuvena odrednica Hans-Tiesa Lemana, koja obuhvata najradikalnije prakse savremenog teatra, glasi *postdramsko*, a ne *posttekstualno* pozorište.

KA BUDUĆNOSTI: Da li zbog raskoraka s ovom, nagoveštenom *novom pozorišnom realnošću*, ili zbog svojih imanentnih manjkavosti, ali prikazani radovi druge dvojice dobitnika nagrade za taj budući teatar, Španca Rodriga Garsije i, posebno, Francuza Fransoa Tangija, teško su mogli da se nose sa Lupinim ili Kasirsovim. Ogromna provokativnost, agresivnost i kritičnost Garsijinog teatra, koji je na granici umetnosti performansa, delovala je, sve sa prizorima stvarne agonije i umiranja životinja – recimo, jastoga u polusatnoj predstavi *Nezgode (ubijanje zarad jedenja)* – nekako staromodno, kao revolucionarna provokacija pozorišta iz sedamdesetih. Još tada smo u teatru, a kasnije i u nekim drugim spektaklima kao što su rok koncerti, imali prizore klanja kokošaka, ili nečeg sličnog, a sve s ciljem da se protresu i preispitaju granice buržoaskog teatra i njemu pripadajuća društvena svest. Posebno anahrono je delovalo pozorište francuskog reditelja Fransoa Tangija, koje se napinje da stvori, bez imalo humorne distance, efekat neke pretenciozne, "metafizičke" vizuelne magije, a pri tome ne skriva, bar ne za gledaoce iz prvog reda kojima sam i sâm nevoljno pripadao, sve tehničke, zanatske šavove, svu laž konvencionalnog teatra.

Pored pomenutih, nagradu *Nove pozorišne realnosti* dobili su ove godine još i Italijan Pipo Delbono, reditelj, glumac i tvorac autentičnih scenskih svetova zasnovanih na patnjama marginalnih društvenih grupa (bolesnih, siromašnih, hendikepiranih), kao i mađarski reditelj Arpad Šiling, čiji je scenski svet vrlo estetski raznovrstan. On se kreće u rasponu od izrazito žestokih i upečatljivih predstava zasnovanih na gotovo ritualnoj upotrebi drevnih elemenata (voda, zemlja, drvo, vatra, kamen...) do krajnje pročišćenih i minimalističkih inscenacija klasičnih komada, kao što je, recimo, bila njegova postavka Čehovljevog *Galeba*, prikazana na jednom od skorašnjih Bitefa, a u kojima se sve bazira na igri glumaca i čija je glavna estetska funkcija opšte preispitivanje pozorišne umetnosti i njenih konvencija. O delu ove dvojice značajnih pozorišnih umetnika u "Vremenu" sam pisao u nekoliko navrata i to, naravno, izuzetno afirmativno...

Odluku da se ove godine dodeli čak pet nagrada Nove pozorišne realnosti, više nego ikada dosad, žiri tumači razlozima koji su koliko principijelni toliko i pragmatični: željom da se sa spiska stalnih kandidata skinu oni koji već godinama imaju visoki broj nominacija, ali nikad dovoljan da bi i postali laureati. Pored obzira prema nagrađenima, ovde postoji i još jedan motiv, a to je da se od naredne godine otvori širi prostor za jednu potpuno novu generaciju umetnika, koji će, valjda, promovisati i neke njihove, stvarno nove "teatarske realnosti". Da li će one ići u onom pravcu koji smo ovde skicirali i postavili, a na osnovu Lupinog i Kasirsovog rada, kao budućnost pozorišta, to nam ostaje da vidimo. ×

IVAN MEDENICA

IVAN HRAŠOVEC

Novi srednji vek

Grandiozna izložba u rimskom kompleksu Vitoriano posvećena je slikaru koji je u umetnost Srednjeg veka uneo novu, modernu i humanističku viziju, a neobičan susret sa Đotovim remek-delima ostvaren je i uz pomoć savremene tehnologije

Za "Vreme" iz Rima

PRE VIŠE OD sedamdeset godina održana je poslednja velika izložba slikara Đota di Bondonea (1266–1337), preteče i oca Renesanse, za koga se kaže da je izmenio čitavo poimanje slikarstva. Poslednja značajna izložba održana je za vreme Musolinija 1937. godine, kada je obeleženo 600 godina od smrti velikog slikara. Danas, a slučaj je tako hteo, opet u trenutku ekonomske krize i snažnog jačanja političke desnice u Italiji, grandioznom izložbom "otac italijanskog slikarstva" i "prvi istinski italijanski umetnik" Đoto di Bondone, kao da je još jednom postao "herojem" konzervativnih snaga. No, na stranu sve to, Italijani su, kako tvrde stručnjaci, sasvim u pravu kada kažu da je pojavom ovog velikog slikara u umetnosti počelo jedno sasvim novo razdoblje. Izložba "Đoto i XIV vek" (*Giotto e il Trecento*) otvorena je od 5. marta do 29. juna, u nju je uloženo 3,3 miliona evra i prvi put na jednom mestu objedinjuje više od 150 najkvalitetnijih radova kako bi se ilustrovao celokupan kurs Đotovog stvaralaštva, ali i kasniji razvoj u istoriji umetnosti na koju je "maestro" imao presudan uticaj.

INOVACIJE: Impuls koji je Đoto dao umetnosti bio je tako jak da je usmerio dalju sudbinu evropskog slikarstva. Sredinom XIV veka i ostatak Evrope postao je svestan njegovih inovacija, koje su uistinu bile odraz sve jačih svetovnih tendencija u evropskom društvu. Njegovo otkriće perspektive u slikarstvu odnosno treće dimenzije, realnog prostora, prirodne izražajnosti lica, ekspresivnosti, individualizma, sve je to postalo bogato nasleđe evropske umetnosti, koja se od tada okrenula figurativnom svetu. Međutim, najveća Đotova uloga koju su prepoznali i njegovi savremenici jeste što je on na kraju XIII i početkom XIV veka postao ključna figura radikalnog zaokreta u slikarstvu, koje se pod uticajem gotike zauvek odvojilo od vizantijskog stila (iako je njegov učitelj Ćimabe negovao upravo taj stil) i krenulo ka mnogo realističnijem, modernom i humanijem izrazu. Upravo stojeći na velikom raskršću Istoka i Zapada, Đoto je, po mišljenju mnogih, prvi evropski slikar od antike posle koga ne samo da slikarstvo više nije bilo isto, nego se promenila i njegova dotadašnja priroda anonimne, zanatske, "mehaničke" umetnosti. Tek od Đota, zapravo, istorija umetnosti postala je istorija slavnih umetnika.

REKONSTRUKCIJA: Početak velike izložbe o Đotu, koja se inače sastoji od nekoliko celina, priča je o njegovim neprestanim putovanjima i kompletnom opusu. Iako istinski predstavnik duha i racionalnosti firentinske trgovačke klase, Đotove aktivnosti nisu bile ograničene samo na taj grad. Kao veoma uvažen >>

i poštovan umetnik, između ostalog, radio je i na jednoj od najvažnijih bazilika u Asiziju, radio je za papu, za najbogatije građane Padove, za napuljskog kralja, za *signore*-a grada Milana, radio je oltarski kip u crkvi Svetog Petra u Rimu, a razvojem ekonomije kada je svaki grad u Italiji postajao nezavisni kulturni i umetnički centar, uticaj Đotove umetnosti proširio se po celom poluostrvu.

Jedan od fokusa izložbe je originalna detaljna rekonstrukcija Đotovih putovanja kao i krucijalnih promena koje je unosio u tradicionalne slikarske škole u mestima u kojima je boravio i ostavljao svoje radove. Izvorna dokumentacija je uništena, ali su istoričari rekonstruisali njegov put uz postojeće podatke ili makar samo teoretski, kroz eho njegovih radova koji su ostavili traga u slikarstvu lokalnih umetnika. Organizacija Đotovih putovanja u izložbenom prostoru postignuta je tako što je svaka regija u kojoj je slikar boravio dobila svoj poseban "zid" – Toskana, Umbrija, Veneto, Lombardija, Lacio... Na svakom regionalnom "zidu" nalaze se po dva-tri displeja i fotografije umetničkih dela koje su najvišeg standarda. U svakoj oblasti moguće je pretraživanjem odnosno dodirom ekrana ("touch-screen") birati lokacije i dobiti informacije o tome šta je Đoto baš tu uradio. Za to vreme na susednim displejima odvijaju se video-filmovi o Đotovim najčuvenijim delima i radovima njegovih sledbenika iz te regije, pokazujući kako se umetnička ekspresivnost vidljivo menjala u svakom italijanskom mestu u kome je stvarao.

INTERAKCIJA: Tek u narednom delu izložbe senzacionalan spoj zidnog slikarstva i novih tehnologija ostavlja više nego snažan utisak. Na desetak displeja kao povećih tv-ekrana prikazuju se specijalno za ovu namenu rađeni video-prikazi o najpoznatijim Đotovim freskama iz Padove, Asizija, Firence... Šablon je jednostavan i funkcionalan. Kamera se približava ulaznim vratima crkve, razgleda se njena unutrašnjost, zatim dolazi do Đotovog dela, posle čega se prilazi svakoj pojedinosti na njemu, svakom ma i najsitnijem detalju njegove freske. Početkom XIV veka Đoto je na primer prekrio zidove jedne male crkve u Padovi pričama iz života Bogorodice i Hrista ispod kojih je naslikao personifikacije vrlina i grehova, u drugoj crkvi slikao je obračun s đavolom... U neverovatnoj bliskosti sa Đotovim freskama, posmatraču se nude novi i nepoznati prizori, duhoviti, prožeti erotikom, katkad ironični. Što je kamera bliža slici i što sporije prelazi preko detalja, sve više se razotkriva neki skriveni život fresaka koji se zapravo jedino na ovaj način i može videti. Nedaleko, na jednom ogromnom ekranu moguće je razgledati samo tri freske, među kojima je i legendarna *Oplakivanje Hrista*. Posetilac sâm uz pomoć "touch screen" table može približiti ovu fantastičnu Đotovu kompoziciju do njenih najsitnijih pora, "osetiti" dodir draperija ili dramatičnog pokreta ruku svetog Jovana, izbliza prisustvovati neizrecivom bolu ili sasvim neočekivano otkriti grčevita lica anđela i sve boje njihovih krila... Kada bi mogao da bude pored zadivljenih posmatrača, ovakvim interaktivnim pristupom sigurno bi i sam Đoto bio zadovoljan. U svoje vreme već je učinio revolucionarni pomak kada je posmatrača postavio u istu ravan sa slikanim figurama, kao svedoka istinskog događaja. Stoga mu danas verovatno ne bi smetalo i to što je posmatrač postavljen čak u istu ravan sa samim umetnikom.

ORIGINALI: Đotov uticaj nije ograničen samo na oblast slikarstva, već kako ova izložba pokazuje proširuje se na sve umetnosti. Jedan deo izložbenog prostora posvećen je takozvanim luksuznim umetnostima, iluminiranim rukopisima koji su stilski i ikonografski bili pod direktnim uticajem Đotovog slikarstva. Izložene su prelepe napolitanske minijature na ogromnim starim, požutelim rukopisima, biblijske minijature iz XIV veka, milanske minijature, minijature Kristofora Orimine ili rukopis Danteove *Božanske komedije* koju je ukrasio tada očigledno uvaženi ali anonimni slikar. Sekcija posvećena skulpturi takođe prikazuje uticaje raznih umetnika na formiranje Đotove umetnosti, ali i njegov uticaj u smislu tretiranja prostora i naturalizma kako je predstavljeno u radovima velikih majstora srednjovekovne skulpture Nikole Pizana, Arnolfa di Kambija i drugih.

IZMEĐU SVETOVA: Iz života Svetog Franje Asiškog; Hristovo rođenje (detalj)

Svaka velika izložba Đotovih radova mora da računa s činjenicom da će neka najznačajnija dela izostati budući da je reč o freskama, fiksiranim za zidove. Zbog toga se potvrđuje kao odlično rešenje prikazivanje filmova na displeju kako izložbi ne bi nedostajala remek-dela kao što su freske iz bazilike u Asiziju ili one kojima je oslikana kapela u Padovi.

Međutim, izložba "Đoto i XIV vek" uspela je da prikupi Đotove radove iz muzejâ celog sveta, a neka od dela restaurirana su upravo za ovu izložbu. Od ukupno 154 prikazana dela, samo 17 je Đotovih plus tri koja su iz njegove umetničke radionice. Osim tempere na drvetu, zastupljene su i skulpture, retki rukopisi, radovi u zlatu, vitraži. Među 20 dela ovog majstora izloženih u Vitorijanu, kuriozitet predstavljaju raskošni Badia poliptih rađen za baziliku Santa Kroče u Firenci, mozaik s anđelom koji je deo uništenog mozaika *Brod* iz atrijuma stare crkve Svetog Petra u Rimu, poliptih iz kapele Peruci i poliptih Santa Reparata. Tri poliptiha srednje veličine, od kojih je jedan oslikan sa obe strane, daju najbolji uvid u to kako je Đoto napredovao u svojim studijama ljudske figure. Lica njegovih likova sazdana su od čistih linija i nose jaku ekspresiju, dok tela odražavaju karakter i raspoloženje svojim položajem ali i sofisticiranom gestikulacijom ruku.

NASLEĐE: U razdoblju od samo nekoliko decenija, umetničke vrednosti koje je Đoto promovisao postale su stabilna osnova za jednu novu kulturu figurativne umetnosti. Zato završnu obimnu celinu izložbe čini šarolik asortiman radova slikara iz Sijene, Modene, Pize, Riminija, pokazujući kako se brzo širio Đotov uticaj. Jedna od najatraktivnijih slika je i opštepoznata monumentalna *Madona na prestolu* Đotovog učitelja i velikog umetnika tog vremena Ćimabea. S druge strane, među delima njegovih sledbenika jedna od najznačajnijih je slika *Sveti Petar* koju je radio Simon Martini ili komad freske koju je radio Maso di Banko, kao i izuzetni radovi Gadija, Lorencetija i Đotinija i velikog broja drugih umetnika "trećenta".

Najzad, istražujući život i vreme Đota di Bondonea, ova jedinstvena izložba, ambiciozna, sama po sebi monumentalna, obuhvatajući sve ključne momente "trećenta", nalik je onima koje se događaju "jednom-u-veku". Takođe, teško ju je savladati u jednom danu, s obzirom na to da nudi i suviše kompleksan i višestran pogled na možda i najznačajniji period u istoriji umetnosti. ×

IVANA MILANOVIĆ

>> tv manijak

PIŠE: DRAGAN ILIĆ

Nekom je svanulo!

Jedna od neočekivanih posledica svetske ekonomske krize po meni je pobeda Mikija Đuričića u serijalu "Veliki brat". U samom finalu ispadali su jedna po jedna manekenke, pevaljke, **važne ličnosti neodređenog zanimanja**, izdržavana lica, imitatori, da bi u finišu ostali predstavnik Crne Gore (Filip), reper sa manjkom para (Gru) i večiti Izazivač VB-a (Miki). Kako su vedete napuštale kuću i prelazile u prostor za goste, atmosfera je postajala sve hladnija. Čak ni preterano euforični voditelji nisu uspevali da iz naših VIP persona izmame energiju. U mučnoj napetosti glasanja **"sa tri teritorije"** šou je postao umesto razuzdane žurke – opelo u kući Velikog brata. Možda je na Pinku zaista sve ružičasto, možda će početi sve veći TV projekti, ali sveopšte siromašenje ovu televiziju dovodi **u veoma nezavidan položaj**. Ukoliko ponovo počne da se ponaša kao tokom devedesetih kada je biti Pink značilo biti cool (čak iako pokušamo na trenutak da ostavimo po strani politički kontekst), Pink će uprkos svom blještavilu postati **simbol naše najveće bede**. Ovaj TV paradoks evidentno postoji uvek kada je slika sa ekrana u neopisivom neskladu sa realnošću. To je isti paradoks koji možete videti kada se u istim vestima javlja o otvaranju SOS prodavnica za one na granici bede i luksuznog supermodernog tržnog centra u kojem će konačno bogati moći da kupuju u miru. Dakle, bogate toalete pevaljki, avioni, kamioni – sav raskoš VIP Srbije – postaju **simbol naše bede**. To je slika romskog naselja nadomak Delta sitija gde Romima sa Kosova preduzimljivi VIP zemljaci naplaćuju smeštaj sa pogledom na Belville ili most Gazelu. U vestima je taj susret bede i prosperiteta bio još očigledniji. Pod ogromnim plakatom gde ruke nežno drže gnezdo (pretpostavljam porodično) bageri su rušili neke favele. Slično je na buvljaku gde ulični prodavci u delu poznatom kao "kolera" na zemlji izlažu robu naslonjeni na ogradu gradilišta **MPC propertis.** Naravno, tim ljudima treba pomoći i, naravno, ne možete praviti favele gde vam padne na pamet, ali su se u javnosti čule izjave koje su mi parale uši. Izrazi poput **"oni treba da se vrate odakle su došli"** mogu samo da podstaknu neke skinhede da sami počnu da preseljavaju Rome. U Boljevcima su se građani odmah samoorganizovali, a neko je prve noći zapalio jedan od kontejnera u kojima je bio planiran smeštaj za Belville Rome. Sirotinja i beda se ne mogu sakriti, kao ni kašalj ni trudnoća. Beda ovih ljudi je delom i naša sramota jer im godinama niko nije ozbiljno ponudio pomoć. Sada smo samo dovedeni u neprijatnu i besmislenu situaciju da biramo između **"bele" i "crne" bede** kao da razlika uopšte postoji.

Zato je u Velikom bratu bilo onoliko tužno u finalu. Na stranu moralisanje voditelja u pogrešnom rodu, broju i padežu (kako si se osećala dok te Maca dotačinjao?), ili umovanje takmičara (Mira Škorić –"Stojički stojim iza svega što sam rekla", Nenad Čanak – "Nije bilo reakcija u Skupštini na pojavljivanje u VB-u?!"), nešto se promenilo. Zaista bez ikakve zluradosti, pitao sam se zbog čega je Miki Đuričić, miljenik i pobednik, onako zbunjeno primio ček sa nagradom od 50.000 evra. **VB je ipak odličan šou**, jer nam pokazuje odraz naše stvarnosti. Miki je svoju snagu i popularnost crpeo iz vlastite neuspešnosti. Tri puta je pokušavao da pobedi, proćerdao je svoje honorare i ljudi su ga zavoleli jer je bio **kontrapunkt VIP-a Srbije** onako neuspešan, svojeglav, iskren, prirodan i ćaknut. Čak je i tokom ovog serijala pokušao da se konfrontira sa ukućanima jer je on "drugačiji" od njih. VB je šou koji čoveka stavlja pred najteže izbore, a Mikija je zauvek promenio učinivši ga (glasovima publike) – Pobednikom. Miki je od luzera postao pobednik, **u disciplini koju javno osuđuje**. Ono što ga čini prosečnim Srbinom jeste činjenica da će veliki deo dobitka otići na otplatu dugova, ali mnogo više je izgubio u vlastitom identitetu. Miki je za relativno male pare, fudbalskim žargonom rečeno, prešao u ligu VIP Srbija. Miki je konačno uspeo i nekakva kosmička pravda je zadovoljena. Usred svetske krize, kad nam se svima smrklo, **nekom je svanulo!** ×

FOTOGRAFIJE: REUTERS

NATO U ŠEZDESETOJ

NATO JAČI ZA DVA ČLANA: Beriša, Topi, Mesić i Sanader potpisuju pristupnicu

ZBUNJENI SLAVLJENIK

Na jubilarnom sastanku Severnoatlantske alijanse, najbolje su se provele Turska i Rusija

Za "Vreme" iz Brisela

"Nemojte se osećati krivim ako sa dvadeset dve godine ne znate šta ćete sa sobom. Ja to u vašim godinama nisam znao, a neki od najzanimljivijih ljudi koje poznajem to ne znaju ni sa četrdeset." Ove mudre reči, koje je australijski režiser i dramaturg Baz Lurman pre deset godina uputio britanskim diplomcima mogle bi biti uteha najmoćnijem vojnom savezu na svetu – Organizaciji severnoatlantskog pakta, u javnosti poznatoj po skraćenici NATO. NATO je ove godine u Nemačkoj obeležio šezdeset godina od osnivanja, ali ako je suditi po onome što se u Strazburu čulo i videlo, pakt ni u ovom poodmaklom dobu nije siguran kuda je krenuo i šta ga čeka, pa čak ni ima li njegovo postojanje smisla u današnjem burnom svetu.

Sve je bilo mnogo jednostavnije 1949, kada je tokom mandata američkog predsednika Harija Trumana NATO oformljen na tri lako razumljiva principa koje je formulisao Lord Ismej, prvi generalni sekretar Alijanse: da drži Amerikance u Zapadnoj Evropi, Ruse napolju, a Nemce pod kontrolom. Sve se to drastično promenilo krajem devedesetih: slom komunizma u Rusiji obesmislio je drugi princip, pad Berlinskog zida treći, a posao je dovršio Džordž Buš junior, koji je nakon 11. septembra otvoreno poručio Evropljanima da će Amerika svoje buduće ratove voditi sama. Buš je, doduše, u svom drugom mandatu zatražio od NATO-a da pomogne u Avganistanu, ali čak i danas, američki vojnici u toj zemlji odgovaraju isključivo Pentagonu.

Izgledalo je, u jednom trenutku, da su ratovi u bivšoj Jugoslaviji dali šansu NATO-u da prevaziđe krizu identiteta, kroz angažman u mirovnim operacijama i humanitarnim intervencijama. Ni to nije potrajalo: NATO je danas u Bosni samo simbolično prisutan, sa Kosova se polako izvlači, a kad je reč o "humanitarnom" bombardovanju Srbije, čija je desetogodišnjica pala nekako baš uoči samita, dovoljno je reći da niko od funkcionera Alijanse o toj epizodi nije hteo da govori, ako se izuzme izjava jednog zvaničnika, koji je želeo da ostane anoniman, da u vezi sa Kosovom "nema šta da se slavi i obeležava".

IZVINI ANGELA, ZOVE ME REDŽEP: Ovo je pozadina za grupnu fotografiju u Strazburu na kojoj su se prošlog vikenda našli šefovi država i vlada dvadeset i osam zemalja članica NATO-a. Već na samom početku, protokol je prekršio premijer Italije Silvio Berluskoni, koji je umesto da se po dolasku pozdravi sa nemačkom kancelarkom Angelom Merkel, koja ga je čekala na crvenom tepihu, izvadio mobilni i proveo narednih četrdeset minuta šetkajući se po travnjaku sa telefonom u ruci; Merkelova je nekoliko minuta zbunjeno stajala, a zatim je odmahnula rukom i ušla u zgradu kako bi se pridružila ostalim gostima. Ispostavilo se, naknadno, da je razgovor bio zaista važan: Berluskoni je pričao sa turskim kolegom Redžepom Erdoganom, koji se u tom trenutku nalazio u Ankari (Tursku je u Strazburu predstavljao predsednik Abdulah Gul). Turska je, naime, zamalo minirala samit najavom da bi mogla da uloži veto na izbor novog generalnog sekretara, danskog premijera Andersa Rasmusena, oko

čijeg se imenovanja većina članica ranije složila. Turcima je smetalo što je Rasmusen, nakon što se islamski svet digao na noge zbog objavljivanja karikatura proroka Muhameda u danskim novinama, otvoreno odbio da se u ime Danske zbog toga izvini, pa su mu zamerili da je antiislamski nastrojen. Sem toga, Rasmusen je ranije, tokom Erdoganove posete Kopenhagenu, odbio da iz sale za novinare udalji dopisnicu kurdske televizijske stanice, i odbacio uporne turske zahteve da se ta stanica, koja svoj program emituje iz Danske, zabrani.

Da su Turci ispunili pretnju, samit u Strazburu bi označio početak krize koju bi Alijansa teško prevazišla. Ovako, malo zahvaljujući Berluskoniju, a još više američkom predsedniku Baraku Obami, Ankara je dala zeleno svetlo i Rasmusen je izabran. Zauzvrat je dobila mnoge ustupke: na novouspostavljenu poziciju zamenika generalnog sekretara biće postavljen Turčin (prvobitno je to mesto trebalo da pripadne Italiji), a sem toga joj sleduje nekoliko važnih mesta u komandi NATO-a u Monsu. Ne samo to: Rasmusen je obećao da će danska policija istražiti ima li pomenuta televizija veze sa kurdskim teroristima; i konačno, Turci su od Obame dobili obećanje da će Amerika aktivnije lobirati za prijem Turske u Evropsku uniju – mada za takav stav, ako je suditi po izjavama Merkelove i nekolicine evropskih lidera, Obama u Briselu neće naći mnogo prijemčivih ušiju.

Amerika, inače, ne sme sebi da dozvoli da pokvari odnose sa Turskom, koja joj je glavni strateški saveznik na Bliskom i Srednjem istoku. Amerika teško može da povuče svoje vojnike iz Iraka, osim preko turske teritorije, a Vašingtonu je saradnja sa Ankarom neophodna i zbog Irana i niza naftom bogatih centralnoazijskih republika. Upravo zbog toga nije teško shvatiti zašto je Obama odlučio da nakon Strazbura i kratke posete Pragu krene u Istanbul, u dosad nezabeleženu ofanzivu šarma.

MAJKA RUSIJA: Odnosi sa Rusijom bili su druga velika tema samita, nakon krize u koju su ti odnosi zapali nakon prošlogodišnjeg rata u Gruziji, koji se završio otcepljenjem Severne Osetije i Gornje Abhazije. Gruzija je, do sukoba u kome su ruske snage učestvovale na strani separatista, važila za perspektivnog kandidata za prijem u NATO, koji je neposredno nakon rata oštro osudio Moskvu zbog "agresije". Rusija je odgovorila suspendovanjem svojih odnosa sa Alijansom i najavom da će se suprotstaviti svakom daljem širenju NATO-a na zemlje bivšeg Sovjetskog Saveza.

Nakon što su se strasti ohladile, bilo je neophodno dugoročnije definisati odnose između Brisela i Moskve. Tu su se članice NATO-a jasno podelile na stare i nove: dok su se Amerika i većina zapadnoevropskih zemalja zalagale za normalizaciju, grupa članica iz bivšeg istočnoevropskog bloka je tražila oštriji stav prema Rusiji, pa čak i povratak na praksu iz osamdesetih, kada je NATO redovno sprovodio vojne vežbe na svojoj istočnoj granici, demonstrirajući time svoju spremnost da odbrani članice od eventualnog napada sa istoka. Mlađe članice Alijanse, kojima je prevashodan motiv za ulazak u pakt upravo i bio zaštita od Rusije, pogotovo su brinule zbog ranijih najava iz Vašingtona da bi odnose sa Moskvom trebalo unaprediti ili, kako je to Obama formulisao, "resetovati". "Kad se resetuje kompjuter, memorija se ne briše", upozorio je estonski predsednik Obamu uoči samita, podsećajući na gorka iskustva svoje zemlje pod diktatom Moskve.

>>OVO JE PRVI SAMIT U ISTORIJI NATO-a U ČIJIM ZAVRŠNIM DOKUMENTIMA NEMA NI TRAGOVA HLADNOG RATA

Na kraju su pobornici normalizacije odneli ubedljivu pobedu nad zagovornicima "povratka korenima" NATO-a. Ne samo što o članstvu Gruzije i Ukrajine uopšte nije bilo reči već su iz završne deklaracije uklonjene sve odredbe koje bi mogle da makar blago razdraže Rusiju. Još pre samita, Obama je najavom da bi Amerika mogla da odustane od postavljanja planiranog raketnog štita u Češkoj i Poljskoj uklonio jedan od najvećih kamena spoticanja u odnosima Vašingtona i Moskve.

Tako je Rusima, moglo bi se slobodno reći, zapao najlepši poklon na rođendanu NATO-a: ovo je prvi samit u istoriji pakta u čijim završnim dokumentima nema ni tragova hladnog rata. Rusi su ovaj signal odmah razumeli, na šta ukazuje prošlonedeljna izjava Dimitrija Rogozina, ruskog ambasadora pri NATO-u, da će odnosi sa Alijansom u najskorije vreme biti u punoj meri normalizovani.

KREMA ZA SUNČANJE: Ovako blagonaklon stav prema Moskvi može se razumeti tek u kontekstu trenutno najvažnije operacije NATO-a – rata u Avganistanu. Rusija je, naime, nedavno ponudila Alijansi da svoje zapadne trupe u Avganistanu snabdeva preko njene teritorije, umesto kao do sada, preko Pakistana i Kirgistana. To je ponuda koju NATO jednostavno ne može da odbije: Kirgistan je (verovatno pod pritiskom Kremlja) nedavno otkazao gostoprimstvo američkim trupama, a prolaz kroz Pakistan je postao krajnje nesiguran zbog učestalih talibanskih zaseda. To znači da će Moskva odsad imati ključnu reč kada je reč o snabdevanju američkih vojnika u Avganistanu, što je u očima Amerikanaca (i ostalih zemalja koje tamo imaju trupe) čini značajnijom od nekih članica NATO-a, koje malo ili nimalo ne doprinose u tom ratu.

Po pitanju Avganistana, na kome je zasnovao celu svoju spoljnu politiku, Obama je doživeo prvi i dosad najozbiljniji hladan tuš od svojih NATO saveznika. On je u Strazbur doputovao sa neskrivenim ciljem da nagovori članice da u Avganistan pošalju znatan broj svojih vojnika i time pomognu Americi da dobije ovaj rat, za koji mnogi smatraju da je već izgubljen. Međutim, NATO će u Avganistan poslati svega četiri do pet hiljada ljudi, od kojih će većina biti povučena već u drugoj polovini ove godine, odmah nakon okončanja avganistanskih izbora. Čak ni Obamino upozorenje da bi Evropa pre nego Amerika mogla da se nađe na udaru terorista ukoliko se Al Kaida ponovo ušanči u Avganistanu, nije pomoglo. Većina Evropljana, naime, smatra da će ih Al Kaida ostaviti na miru ako se dovoljno odmaknu od Amerikanaca.

Gorak ukus posle ovog poraza teško mogu da otklone dva za NATO nesumnjivo pozitivna događaja: prijem Hrvatske i Albanije u Alijansu i povratak Francuske u komandnu strukturu posle višedecenijske pauze. Ključno pitanje ostaje: ako NATO više nema volje da se koška sa Rusijom, a u Avganistanu samo statira, koja je stvarna svrha ove skupe i glomazne organizacije? Vratimo se Bazu Lurmanu i njegovim savetima za mlade, koji su uz muzičku podlogu dostigli vrh britanske top-liste singlova pre deset godina. "Ako bi trebalo da vam savetujem samo jedno, kažem vam: uvek koristite kremu za sunčanje. Njeno blagotvorno dejstvo je, za razliku od mog mudrovanja, naučno dokazano." Gde god NATO planira da letuje ove godine, pametno će učiniti ako ga posluša. ×

DEJAN ANASTASIJEVIĆ

Finansijski stimulans i kontrola

Na kraju skupa G20 svi su izražavali veliko zadovoljstvo i jedinstvo. Tačno je da su dogovorene mere daleko konkretnije nego što je to uobičajeno kada veliki broj država treba da postigne konsenzus oko gorućih pitanja. Ali, na koji način će se izboriti sa krizom, o tome će ipak odlučivati svaka nacionalna vlada za sebe

BACI KOSKU: Obama, Berluskoni, Medvedev i predsednik Kine Hu Đintao

Prošla nedelja bila je pravi horor za antiglobaliste, antikapitaliste, antinatovce, antiamerikance, antiislamiste i sve one koji ne mogu mirno da spavaju, dok im svetski centri moći rade o glavi. Drugi su se pak odlično zabavljali dok su u žutoj štampi čitali kako je Mišel Obama zasenila evropsku prvu damu političke estrade Karlu Bruni, šta su gospođe i kojom prilikom nosile, kako je Mišel krajnje neprotokolarno zagrlila Elizabetu II, te se protokol Bakingemske palate snašao i dao izjavu o grljenju kao dokazu simpatija između njenog kraljevskog veličanstva i Mišel, oslovljavajući je imenom, a ne titulom, ili šta je Džejmi Oliver kuvao najmoćnijim ljudima sveta i tako doprineo njegovom spasavanju. Sve je počelo na skupu G20 prvog aprila u Londonu, nastavljeno na skupu članica NATO-a povodom šezdesetogodišnjice postojanja alijanse u Strazburu, produženo na sastanku na vrhu Evropske unije i Sjedinjenih Američkih Država u Pragu, da bi se u ponedeljak završilo posetom Baraka Obame Ankari. I svaki od ovih skupova bio je propraćen jalovim lokalnim protestima protivnika onih koji su im boravili kod kuće i onoga za šta se zalažu.

IMPERATIV USPEHA: Šefovi vlada dvadeset industrijski najrazvijenijih zemalja sveta G20 u Londonu su se sastali sa politički i medijski nametnutom obavezom da postave smernice za prevazilaženje finansijske krize koja se pretvorila u globalnu recesiju. Bili su pod pritiskom da se saglase oko kolikotoliko konkretnih rešenja i mera – uobičajeno fraziranje i spisak lepih želja doveli bi do novog pada akcija na svetskim berzama i povećali osećanje strepnje i straha svetskog stanovništva, što bi pak moglo da preraste u sveopštu političku krizu. Skup je održan pod imperativom da povrati poverenje građana u političare, ulije ljudima nadu da će sve biti bolje i preventivno utiče na smirivanje socijalnih tenzija. Barem što se poslovnog sveta tiče u tome su uspeli, berze su reagovale pozitivno.

HILJADE MILIJARDI: Britanski premijer obećao je pred početak skupa globalni *new deal*. A na kraju je zaključio da se čitav svet ujedinio kako bi zajedničkim snagama pobedio recesiju. Na završnoj konferenciji za štampu rekao je da su se po prvi put članice G20 i "zemlje na rubu", tj, privredno manje razvijene države, složile kako zajednički da upravljaju globalizacijom. A kako bi reči na pučanstvo ostavile jači utisak spomenuo je ogromnu sumu novca – do kraja godine u tržišta širom sveta biće upumpano pet hiljada milijardi dolara, a G20 će preko toga da se učipi sa još hiljadu milijardi dolara, od kojih će jedan deo preko Međunarodnog monetarnog fonda i Svetske banke stići i do manje razvijenih zemalja.

Sredstva MMF-a za ugrožene zemlje su sa sadašnjih 250 tri puta povećana na 750 milijardi dolara. Oko 105 milijardi dolara izdvojiće EU, a Japan i SAD po 100 milijardi, što doduše tek treba da potvrdi američki Kongres. Oko 250 milijardi dolara predviđeno je za jemstvo kako bi se pokrenula

svetska trgovina koja je u kolapsu, a 100 milijardi kao pomoć siromašnim državama, koje je kriza najviše pogodila.

Upravo ovakvoj stimulativnoj poruci izraženoj u basnoslovnim ciframa nadali su se domaćin Gordon Braun i predsednik SAD Barak Obama. "Ovo je prekretnica krize", izjavio je Obama. Postignut je dogovor o "do sada neviđenim merama" kako bi privreda ponovo počela da raste i kako se ovakva kriza više nikada ne bi ponovila. Sada je u rukama pojedinih vlada da programe konjunkture sprovedu u delo, rekao je Obama.

KONTROLNE MERE: Šefovi država i vlada G20 složili su se oko nekolicine tačaka koje bi trebalo da predstavljaju osnovu za prevazilaženje finansijske i ekonomske krize i spreče nekontrolisano kockanje banaka na svetskim berzama. Hedž fondovi tako ubuduće treba da se regulišu na globalnom nivou. Ukida se kraj bankovnoj tajni. Za bankare treba da važe nova pravila za isplatu bonusa po principu "nema nagrade kada nema uspeha". Industrijski manje razvijene zemlje, takozvane zemlje na rubu, treba da dobiju pravo glasa pri prevazilaženju svetske ekonomske krize. G20 će osnovati novo kontrolno telo, koje treba da omogući lakšu identifikaciju svekolikih rizika na finansijskim tržištima, sve to u saradnji sa MMF-om, kako bi svetska privreda mogla da bude pravovremeno alarmirana, objasnio je Gordon Braun. Preduzete su mere protiv "rajeva za poreze", tj utaju poreza, pa zemljama koje ne sarađuju sa vlastima drugih država oko poreznih pitanja preti uvođenje sankcija. Crna lista takvih zemalja uskoro bi mogla da bude objavljena, čemu se pre svega usprotivila Kina.

OPŠTE ZADOVOLJSTVO: Kancelarka Nemačke Angela Merkel je sastanak na vrhu G20 proglasila velikim uspehom, "veoma, veoma dobrim, skoro istorijskim kompromisom", piše nemački Spiegel. Završni dokument Merkelova je nazvala "dokumentom delovanja" i pre svega hvalila "jasnu arhitekturu finansijskih tržišta". I predsednik Francuske Nikola Sarkozi na kraju je bio zadovoljan, nije demonstrativno napustio skup, kao što je teatralno najavljivao, ukoliko se ne bude došlo do konkretnih rezultata.

Tako su na kraju svi izražavali veliko zadovoljstvo i jedinstvo. Tačno je da su dogovorene mere daleko konkretnije nego što je to uobičajeno kada veliki broj država treba oko gorućih pitanja da postigne konsenzus. Dugoročno, pre svega što se reorganizacije MMF-a i nove uloge finansijskih kontrolnih tela tiče. Ali, na koji način će se izboriti sa krizom, o tome, kao i svim drugim bitnim pitanjima, ipak će odlučivati svaka nacionalna vlada za sebe u skladu sa svojim sredstvima i mogućnostima. Spiegel je izjavu Merkelove da je na skupu prevladavao "drugarski duh" ismejao kao "satiričnu", s obzirom na to da su se na sastanku G20 jasno razlikovale dve poruke: Britanci i Amerikanci su insistirali na merama za pokretanje i stimulisanje svetske privrede, dok su Nemci i Francuzi zahtevali njeno regulisanje. Našli su se negde na pola puta, pa je Merkelova progutala onih hiljadu milijardi dolara, čiji dobar deo Nemačka mora da uplati na račun MMF-a.

Na svom premijernom nastupu na skupu ovakvog tipa, Barak Obama se pokazao upravo onakvim kakvog ga je Evropa zavolela još tokom izborne kampanje. Bio je uzdržan i nenametljiv, kao da je hteo da se upozna sa drugim globalnim igračima. Za razliku od svog prethodnika Džordža Buša juniora, pokazao je da je spreman na saradnju sa evropskim partnerima, da je timski igrač. Popustio je po pitanju hedž fondova, "mada je Amerika drugog mišljenja", povinovao se i odbijanju još većih finansijskih injekcija za pokretanje konjunkture, mada je Amerika to tražila.

MODNA REVIJA: Mišel Obama i Karla Bruni

OBAMINA TURNEJA: Svoju turneju Obama je nastavio u Pragu. Opšta ocena medija sastanka na vrhu između EU i SAD je da je posle dugogodišnjih hladnih odnosa, zbog bahatog ponašanja svetskog policajca, došlo do obnove prijateljstva i međusobnog razumevanja. Obama hoće da sarađuje na zaštiti životne sredine, hoće Ujedinjenim nacijama da povrati vodeću ulogu u svetu, koju je Buš doveo do besmisla, i izneo je svoju viziju sveta bez atomskog oružja – ma kako ona populistička bila, tj. najavio obnovu pregovora o smanjenju atomskog oružja sa Rusijom i zabrani atomskih proba. Iako je Obama za postavljanje raketnog štita u Češkoj, dok traje kriza sa Iranom, Česi, koji su ogromnom većinom protiv toga, podlegli su sasvim njegovom šarmu. Jedina sporna tačka bila je Turska, za koju se Obama odlučno zalaže da što pre postane punopravna članica EU.

To isto je ponovio i u parlamentu u Ankari, u koju je odleteo posle Praga, što je naravno izazvalo opšte oduševljenje. Obama je sebi, kao "veliki prijatelj i Turske i Evrope", uzeo za pravo da se zalaže za njihovo spajanje, što bi bio "pozitivan signal za čitav islamski svet". Ni ovde nije izbegavao sporne teme, kao što je genocid nad Jermenima 1915, ili kurdsko pitanje, pa je uz određenu dozu komplimenata na račun zemlje domaćina, baš kao u Češkoj, dobio aplauz na otvorenoj sceni. Baš kao što neki skup G20 ocenjuju kao prekretnicu u borbi protiv svetske krize, drugi Obamin evropski nastup uzimaju kao dokaz da je nova struktura svetskog poretka moguća. ×

ANDREJ IVANJI

PROLETERI SVIH ZEM

DOSTA JE BILO PRIČE: Protesti protiv predsednika Sarkozija

Spoj veoma loše ekonomske situacije, masovnih otpuštanja, neadektvatnih reformi, uništavanje socijalnih privilegija i sve totalitarnije ponašanje državnog vrha pretvaraju se u eksplozivan koktel koji svakog trenutka može da eksplodira

Za "Vreme" iz Pariza

700, 1200, 206, 555,..., ne radi se o modelima novih automobila ili brojevima na nekom od izvlačenja superpremija na nagradnoj igri: ovo su brojevi koji se vrte u francuskim medijima a odnose se na nezaposlene kojih je iz dana u dan sve više. Niz dvocifrenih, trocifrenih pa čak i četvorocifrenih brojeva raste od prošle jeseni a sve je intenzivniji od početka ove godine. Najpre finansijska a odmah potom i globalna ekonomska kriza zapljusnula je i Francusku poput cunamija i pred sobom krši industrijske strukture, briše radna mesta i ugrožava sudbine miliona ljudi nekada veoma prosperitetne države.

Sušta realnost je mračna i beleže se samo stravični i gotovo nezamislivi rekordi. Dok je pre dve godine stopa nezaposlenosti stagnirala negde između šest i sedam odsto, sada je prestigla osam odsto aktivnog stanovništva sa rekordnim mesecom januarom kada se birou za nezaposlene prijavilo više od osamdeset hiljada ljudi. Kriza, a naročito ona koja je pogodila sektor automobilske industrije za sobom je ostavila pustoš i bedu u svim onim regijama u kojima se nalaze pogoni za sklapanje vozila, proizvodnju auto-delova i svih pratećih potrepština bilo da se radi o domaćim ili stranim firmama.

ALJA

TRI MILIONA LJUDI NA ULICI: Svi sindikati ujedinjeni u borbi protiv otpuštanja

Situacija sve više podseća na one prizore iz Zolinog *Žerminala*, gde nezadovoljni, izgladneli i bespomoćni ljudi štrajkovima pokušavaju da istraju u borbi protiv isto tako nemoćnih gazda koji su jedino rešenje našli u otpuštanju radnika. Međutim, očigledno je da pored same borbe za koricu hleba, postoje razlozi za opšte socijalno nezadovoljstvo pre svega zbog osećanja nepravde koju trpi samo ekonomski najosetljiviji sloj građana. Više je faktora koji su doveli do socijalne napetosti u Francuskoj, ali i netrpeljivosti prema vladi, predsedniku države i svim ekonomskim moćnicima, koji se smatraju glavnim krivcima što radnike i sve ostale zaposlene sada, kada je najteže, ostavljaju na cedilu.

UZBUNA: Prva ozbiljna uzbuna data je 29. januara kada je na ulicama Pariza i svih većih gradova u zemlji demonstriralo skoro dva miliona ljudi (milion prema policiji za koju znamo da u Francuskoj naročito nisko procenjuje broj učesnika na javnim okupljanjima), protiv masovnih otpuštanja, neadekvatnih reformi koje preduzimaju Sarkozi i njegova vlada te naravno tražeći ispunjenje predizbornih obećanja i porast kupovne moći. Francuskim ministrima i njihovom vođi (misli se na predsednika Sarkozija jer je premijer Fransoa Fijon gotovo neprimetan u aktuelnom sastavu državnog vrha) postalo je jasno da se više ne mogu zataškavati posledice krize i ljudima obećavati napredak i kupovna moć u trenutku kada raste nezaposlenost a celokupna ekonomija zalazi u recesiju.

No, lakše je zabiti glavu u pesak nadajući se da će oluja proći, pa je to očigledno uradila i cela vlada dok su se s druge strane loše vesti udesetostručile: opet brojevi od 2300, 145, 75 ovamo, 200 onamo i tako redom. Drugi talas masovnih protesta odigrao se po istom scenariju 19. marta, kada je na ulicama francuskih gradova bilo i više od tri miliona ljudi, svi sindikati udruženi sa istim zahtevima: da vlada i predsednik konačno stanu na put otpuštanjima i prestanu sa perfidnom politikom virtuelne sanacije krize državnim novcima, drugim rečima, novcima iz džepa poreskih obveznika.

ZAŠTITA BOGATIH: Usled razorne krize, Sarkozi je posle hitne pomoći od tridesetak milijardi evra bankama odmah prileteo u pomoć i automobilskoj industriji odvajanjem prilične svote od šest i po milijardi evra Renou i grupi Pežo-Sitroen kako bi se suočili s padom prodaje i manjkom dobiti, ali i uz uslov da obećaju da neće otpuštati radnike. Nije prošlo nedelju dana otkako je novac legao na račun pomenutih multinacionalnih >>

kompanija, počela su da pljušte saopštenja kako se priprema privremeno otpuštanje u nekoliko pogona. Ista doza lukavosti je viđena i kod francuskog naftnog giganta, kompanije Total, koja je u 2008. godini ostvarila rekordnu zaradu jednog francuskog preduzeća u visini od 18 milijardi evra. Dva dana posle, javljeno je da će firma ukinuti 555 radnih mesta zbog pada cene sirove nafte na tržištu. Brojni su primeri u kojima su država i ceo njen aparat bacili pojas za spasavanje u obliku lepih šarenih novčanica sa motivima evropskih mostova, a ceh plaća isključivo srednja i radnička klasa jer je ona viša bukvalno zaštićena od prevelikih nameta države.

Naime, to je bio prvi korak koji je napravio novoizabrani Sarkozi pre dve godine: ograničio je porez na bogatstvo pa se onima što imaju i najviše oprašta 60 odsto od onoga što bi inače morali da daju u državnu kasu. Ali zato narod plaća i oseća sve veću nepravdu, odakle i tolika mobilizacija tokom protekla dva generalna štrajka što je jedva viđeno i davne 1995. godine kada se tražilo povlačenje socijalnih reformi tadašnjeg premijera Alana Žipea. A i državni budžet nije vreća bez dna i ovim ritmom sveprisutni i svemogući Nikola Sarkozi neće moći da zapuši sve rupe u brodu koji polako ali sigurno tone.

OTMICE DIREKTORA: Da je Francuska zemlja iz koje potiču revolucionarne ideje znamo iz udžbenika istorije, ali ove najnovije, mora se priznati, ponovo su avangarda. U poslednjih mesec dana pošto masovni protesti na ulicama ne daju željene rezultate i država se konstantno oglušuje na davljeničke vapaje, radnici su preuzeli stvar u svoje ruke jer više nema ko da ih čuje i zaštiti od sigurne gladi. Najpre je direktor jedne od Sonijevih fabrika na jugozapadu zemlje bio zatočenik na 24 časa, jer su njegovu kancelariju zaposeli radnici pred otpuštanjem i nisu ga pustili sve dok nije potpisao ukidanje plana otpuštanja. Na istu ideju došli su zaposleni u još jednoj svetski poznatoj firmi, 3M, koji su svog direktora takođe malo uplašili jednodnevnim "kancelarijskim pritvorom". Prošle sedmice, čak četvorica visokih zvaničnika američke filijale građevinskih mašina Katerpilar sa sedištem u Grenoblu bila su zatvorena dva dana, pa su puštena kada je Sarkozi čuo šta se dešava i poručio da neće dozvoliti da se zatvori pogon u tom gradu. Najgore je možda prošao direktor fabrike akumulatora za automobile Fulmen, kog su zaposleni naterali da ide sa njima na demonstracije 29. januara, vešto ga obukli u belu majicu sa natpisom "75 otpuštenih" i terali ga da na sav glas viče slogane protiv sebe! Ova vest je objavljena tek prošle sedmice a direktor demonstrant je izjavio da se osećao veoma uplašeno i poniženo, ali nije podneo tužbu.

KONTROLA MEDIJA: Talasu nezadovoljstva u privatnom sektoru pridružuju se i državni činovnici kojima se Francuska doskora ponosila, ali je za ovu novu vladu nemoguće da izdrži toliki teret. Reforme sa neminovnim ukidanjem radnih mesta pokrenute su u obrazovanju (od osnovnog pa do visokog), kulturi i medijima, odnosno u svim onim sektorima od kojih država ne zarađuje mnogo iako je u svetu poznata po svojim kvalitetima. "Kriza je, što ste svirali svirali ste", rekli bi neki od nadležnih. Sorbona i brojni univerziteti u Parizu i unutrašnjosti blokirani su mesecima, i po prvi put su studenti, istraživači i profesori na istoj talasnoj dužini te zahtevaju da se povuku reforme. I dok Francuska zatvara svoje kulturne centre po svetu, pruža sve manje subvencija umetnicima, mediji su polako ali sigurno stavljeni pod kontrolu, naročito državni u kojima rade "lenji" novinari i koji znaju samo da kritikuju nesposobnu vlast a državu koštaju ogromne svote novca. "Tako više ne može", rekao je veliki-mali brat iz Jelisejske palate, promenio zakon i sada imenuje svoje ljude na čelo državnih medija koji opet imaju za zadatak da "uvedu red" u celokupni javni TV i radio servis.

UJEDINJENI SINDIKATI: Očekujući već najavljene proteste za 1. maj kada i tradicionalno ulicama francuskih gradova defiluju sindikati, već nekoliko dana traje polemika upravo o legitimnosti radikalnih akcija sindikalaca. I dok se cela desnica zgražava, levica sa nekadašnjom kandidatkinjom na predsedničkim izborima Segolen Roajal u prvim redovima pa čak i lider centrista Fransoa Bajru upozoravaju kako je postalo izvesno da tradicionalni i legalni načini ne pomažu te da se pred bezdanom sindikalci i radnici upuštaju u te nezakonske akcije. Čak je i najnovije istraživanje javnog mnjenja objavljeno prošlog utorka pokazalo da 45 odsto Francuza podržava ovaj tip akcija smatrajući da je to lek za vraćanje sluha gluvim direktorima, političarima i svima u državnom aparatu. Zato ne treba da čudi što se 1. maja očekuje istorijska mobilizacija građana a svi mogući sindikati koji postoje u državi su prvi put složni i svi do poslednjeg već najavljuju svoje učešće, što nije bio slučaj ni tokom velikih protesta 1995. pa ni kada se francuska podigla protiv mogućeg izbora ultradesničara Žan-Mari le Pena na predsedničkim izborima 2002. godine. Zajednički defile svih organizacija pokazuje da su ipak Sarkozi i predsednica udruženja preduzimača Francuske Lorans Parizo učinili pozitivnu stvar i ujedinili snage koje sve do sada nisu mogle da se dogovore ni o najmanjim i nebitnim problemima.

Sve veći gnev u privatnom i javnom sektoru, kako zbog krize tako i zbog ponašanja države, počinje da se izliva u za sada mirnim protestima u svim većim gradovima Francuske. Spoj veoma loše ekonomske situacije, neadektvatnih reformi, uništavanje socijalnih privilegija po kojima je ova zemlja bila poznata u svetu i sve totalitarnije ponašanje državnog vrha je veoma eksplozivan koktel za stanovnika Jelisejske palate čija je popularnost veoma niska i koji sada jedino može polagati nade da se trenutno nezadovoljstvo i izolovani incidenti prouzrokovani beznađem ne pretvore u pozamašan socijalni bunt i nemire na ulicama. ×

NENAD TOMIĆ

Propast ili bitne promene

U čitavom svetu sveopšti pragmatizam preovlađuje na uštrb međunarodnih principa, kako pravnih tako i moralnih normativa. Evropske političke stranke, i leve i desne, gube svoj identitet u lavirintu sveopšte krize

KADA JE BIVŠI američki sekretar odbrane Ramsfeld povodom iračkog rata lansirao izraz "Stara Evropa", analitičari su se dali na posao: da li se to odnosi na novi svet, Ameriku, ili pak na države koje su stvorile Evropsku uniju, pa bi "Nova Evropa" bile države koje su pristupile 2004.

Pojam Stare Evrope može da označava i klasične etičke vrednosne principe, dok Amerika proklamuje nove, pragmatične, liberalne vrednosti. Hladni geopolitički rat zamenjen je sukobom sistema vrednosti. Leve i desne partije gube sve više graničnu ideološku crtu. Razlike se brišu i u onom drugom, geopolitičkom smislu: svet globalizacijom razuđuje pojam granica i transnacionalnom sveobuhvatnom ekonomijom postepeno parališe političko delovanje. Sveopšti pragmatizam preovlađuje na uštrb međunarodnih principa, kako pravnih tako i moralnih normativa. Političke stranke, i leve i desne, gube se u lavirintu sveopšte krize. Karte se razdeljuju između velikih sila koje dominiraju na globalnom interesnom polju.

KRIZA IDENTITETA: Evropa se našla poslednjih dana uklještena između G20 i NATO sastanaka na vrhu. Nekoliko država EU na prvom skupu, nekoliko država EU van drugog. Uoči junskih izbora za evropski parlament sve je izraženija kriza evropskog identiteta. Pri rađanju nove svetske geografije niču interesne simere poput Amerikine i Brazilindije, berzanski sistemi već su odomaćili vrednosnu jedinicu BRIC – Brazil, Rusija, Indija, Kina. Sarkozijeva izjava tokom G20 ide u tom pravcu: Ako ne prihvatimo velike zemlje u G8, sastaće se same i neće nas ni pozvati.

Sociolog Edgar Moren se danas smatra jednim od vodećih tumača savremenog sveta, utemeljivačem ekološke misli u sveobuhvatnom smislu, sa političkom osnovom. On temu životne sredine svodi na sistemski pristup isprepletenosti kriza raznih domena, koje jedna na drugu tesno utiču. Predsednik Sarkozi je usvojio njegov koncept "politike civilizacije" koji navodi kao osovinu svoje politike. U nekoliko reči: stavljanjem čoveka u centar jezgra politike, a ne tržišnog sistema, ruši se hegemonija kvantitativnog u korist kvalitativnog. Nezaustavljivi i nekontrolisani razvoj tržišta, tehnologije i finansijske lavine vode čovečanstvo neumitno prema provaliji.

Ekološki potres nije vezan samo za prirodu, izvore osnovnih sirovina, klimatske promene, već problematika pokriva i promene socijalne klime i fenomena vezanih za nju, kao i sveobuhvatne, nazovimo ih uslovno, mentalne globalne promene.

LEO GOLDMAN

EVROPEJAC PAR EKSELANS: Daniel Kon-Bendit

POLITIČKA EKOLOGIJA: Istaknuti sledbenik političke ekologije je Daniel Kon-Bendit, istorijski predvodnik previranja '68, državljanin Francuske i Nemačke, otelotvorenje evropske osovine koju smatra imeniteljem Evrope. Evropa kao domovina, blaga utopija, teritorija bez granica, dom gde se ljudi približavaju jedni drugima u približavanju političkih koncepata. Zahvaljujući takvoj Evropi moguće je graditi mozaik identiteta u raznovrsnosti, biti istovremeno Parižanin koji je kod kuće u Frankfurtu, biti Nemac u Francuskoj, Francuz u Nemačkoj, živeti u prostoru proklamovane evropske četiri slobode: slobode kretanja, slobode razmene dobara, usluga i kapitala. Kao poslanik i predvodnik ekoloških stranaka u evropskom parlamentu, Kon-Bendit se kandiduje za predsednika evropskog parlamenta, a na junskim evropskim izborima predvodi listu Ekologija – Evropa u Francuskoj.

U najnovijoj knjizi *Šta da se radi* Kon-Bendit upozorava da se Evropa nije našla samo u finansijsko-ekonomskoj krizi koja bi iziskivala klasičnu potporu, putem investicija i povećanja potrošnje, već se nalazi na sudbinskoj tački. Sadašnjoj ekonomskoj situaciji priključuju se duboka društvena i ekološka kriza koje zahtevaju reformu naših nazora, potrošačkih navika kao i međusobnih odnosa, bilo u individualnom, bilo u kolektivnom smislu.

Predstojeći evropski izbori u Francuskoj stavljaju u tešku poziciju vodeće stranke, i Sarkozijevo desno krilo i Socijalističku partiju. Nekoliko velikih korupcijskih skandala odbijaju glasače od njih, a pogotovo u kontekstu sloma finansijskog sistema. Prednost Kon-Benditove liste Ekologija – Evropa je njen simbolički i aktivni antikorupcijski pristup, opšte razočaranje u političke lidere i efikasnost politike, kao i činjenica da deo njene liste predstavljaju zastupnici negativnog glasanja na evropskom referendumu, kada je Francuska prethodila svojim glasačkim NE! Birokratizacija evropske mašinerije, gubljenje vremena i energije u njenom samoopstajanju, nemogućnost zajedničkih političkih imenitelja daju krila listi koja proklamuje reviziju aktivnosti novog evroparlamenta, nove političke pristupe i omogućavanje "politike civilizacije" koju je Sarkozi, za vreme francuskog predsedovanja Evropi, nemušto pokušao da predloži.

Kriza Evrope ima svoj okvir: krizu u kojoj se našla celokupna zapadna civilizacija. Zagađenost prostora nije samo u onom elementarnom smislu zagađenosti prirode i okoline, već šire, u političkom domenu pod nazivom socijalne ekologije, i još dalje, mentalne ekologije: prostora duhovnih i kulturnih vrednosti, etike, smisla. Odatle i nastojanje teoretičara ekologije da se zapadnom kategoričkom moralnom imperativu da oblik apsolutnog imperativa: ili se sve menja iz osnova, ili se ide u propast. ×

SAŠA GOLDMAN

Priredila: Biljana Vasić

FOTOGRAFIJE: REUTERS

KO KOGA ŠIŠA: Veći uticaj Kine u MMF-u

PEKING

Evolucija kineskog uticaja

MU SEKUAN

China view

Na sastanku G20 u Londonu odlučeno je da se iznos od otprilike hiljadu milijardi američkih dolara usmeri ka podršci svetskom ekonomskom rastu i trgovini, a taj ishod je iznenadio mnoge analitičare. Što se Kine tiče, samit je bio prilika za iskazivanje njene rastuće važnosti u svetskoj ekonomiji. Kina je zvanično objavila da će njen doprinos MMF-u iznositi 40 milijardi dolara, što će povećati finansijski kapacitet ove institucije. To je mali udeo u odnosu na total, ali može da poveća kineško glasačko pravo u MMF-u sa 3,807 na 3,997 odsto, što je opet mnogo manje od glasačkog udela SAD od 17 procenata.

Iako i mnoge druge zemlje učestvuju sa manje od jedan odsto u glasanju, čak i mala promena u procentima daje veće pravo članicama da utiču na rad ove multilateralne organizacije. Mala procentualna razlika u glasanju pruža Kini veću mogućnost uticaja na Međunarodni monetarni fond i svetski finansijski sistem, i zato je značajna.

Ekonomisti smatraju da je kineska ponuda od 40 milijardi dolara u skladu sa njenim trenutnim nivoom razvoja, i da će taj uloženi novac omogućiti jači glas Pekinga u MMF-u i veći uticaj u oblikovanju svetskog ekonomskog poretka. Postoji i druga škola mišljenja po kojoj je kineska kvota i dalje mala i nedovoljna. Tao Ming, stručnjak Kineske fondacije za razvojna istraživanja, smatra da su kineska glasačka prava i kvota u multilateralnim istitucija i dalje veoma mali u odnosu na njen status treće ekonomije sveta. Prema njegovom mišljenju, zemlje u razvoju poput Kine trebalo bi da imaju više uticaja u donošenju odluka u međunarodnim finansijskim institucijama budući da su se postojeći mehanizmi i strukture neuspešno reflektovali na evoluciju svetske ekonomije.

Slično misli i britanski specijalni izaslanik G20 Mark Malok-Braun, koji je izjavio, a kineska štampa prenela, da oporavak svetskog finansijskog sistema treba da počne od međunarodnih finansijskih institucija i od reforme MMF-a, odnosno da kineski glas mora da bude jači. "Kina mora da traži povećanje svoje kvote i glasačkih prava u MMF-u posle samita", kaže ekonomista Mei Sinju iz kineskog Ministarstva trgovine. On objašnjava da bez obzira na izjave američkog predsednika Obame i britanskog premijera Brauna o "novom svetskom poretku" i preoblikovanju finansijskog sistema, nije izvesno da će cilj biti postignut upravo zato što to ugrožava interese SAD i EU.

Zuang Đian, ekonomista Azijske banke za razvoj, smatra da veliki izazov implementacije stavova sa samita G20 tek predstoji. Kina mora pažljivo da prati sprovođenje dogovora i da razmotri da li njeni kratkoročni ciljevi mogu biti realizovani. "O kineskim zahtevima biće diskutovano posle samita. Mislim da će zemlje imati više uticaja na svetski finansijski sistem. Ali, G20 samit je samo forum i, ako se svetska ekonomska kriza pogorša, ugovori mogu da se pretvore samo u gomilu reči i ništa više", realan je ekonomista Đian.

LONDON

Slaba ocena iz preživljavanja

KEVIN GELAGER

The Guardian

Uprkos progresu u nekim aspektima, na samitu G20 propuštena je šansa za stimulaciju na globalnom planu i utvrđivanje neophodnih finansijskih i trgovinskih propisa. U Londonu su napravljeni istorijski dogovori, od kojih bi neki mogli da imaju dalekosežne implikacije u domenu rukovođenja globalnom ekonomijom. Vreme kada su bogate zemlje određivale pravila a svi ostali ih slušali definitivno je prošlo, što potvrđuje prisustvo nekih najvažnijih zemalja u ekonomskom razvoju. Prošlonedeljni samit G20 u Londonu ostaće zabeležen kako jedan od najvažnijih svoje vrste u istoriji.

Samit G20 treba posmatrati i ocenjivati u kontekstu pokretanja procesa podrške globalnoj potražnji, uređenja svetskog finansijskog sistema i reforme svetskog trgovinskog sistema. Međutim, dogovori postignuti na samitu imaju slabu tačku koja se odnosi pre svega na nedostatak "prelazne" ocene za preživljavanje krize.

Obamina administracija, zajedno sa zemljama u razvoju koje su u sastavu G20, založila se za povećanje stimulativnih napora pojedinačnih zemalja i njihovu bolju koordinaciju, kao i za preraspodelu stimulativnih fondova za zemlje u razvoju. Ostale zemlje članice "potapšale su jedna drugu po ramenu" u znak odobravanja za dosadašnje napore, ali nisu postigle dogovor oko globalnog podsticaja. U svemu tome postojala je značajna posvećenost povećanju fondova za siromašnije zemlje. Dogovoreno je povećanje od 500 milijardi dolara sa MMF-om, plus dodatnih šest milijardi dolara za siromašnije zemlje, Svetska banka dobija još 100 milijardi dolara, dok 250 milijardi dolara dodeljuje MMF-a za specijalne namene. Nije sporno da su ovi novi fondovi potrebni i dobrodošli, ali mnogi od njih, naročito oni koji dolaze iz MMF-a, nisu bezuslovni, pa bi stoga G20 trebalo da insistira na tome da se novac iz fondova ne dovodi u vezu sa vladama koje vode lošu ili kontradiktornu politiku u svojim zemljama. U vremenima kada se celokupna ekonomska profesija usaglasila oko politike proširenja, MMF primorava vlade zemalja-primalaca poput Ukrajine, Litvanije i Pakistana da smanje javnu potrošnju. Dati još novca za lošu politiku veoma je loša ideja.

Na samitu G20 dogovorene su reforme sistemom upravljanja MMF-om – rukovodstvo ove

ZA BOLJU KOORDINACIJU: Barak Obama u Londonu

BEČ

Važne parole

ANDREAS ŠNAUDER

Der Standard

organizacije ubuduće biće birano na meritornoj bazi umesto na diktatu Evropljana. Najvažnija promena odnosi se na ispunjavanje uslova za članstvo u MMF-u, koje će se povećavati zahvaljujući glasovima zemalja u razvoju. To znači da su prohujala vremena kada je Luksemburg imao veća prava od Indije, Kine ili Brazila. Lideri zemalja G20 jednoglasno su se založili za uspostavljanje nove regulative finansijskog sistema, iako u tome nisu daleko odmakli budući da nedostaje regulativa u domenu prekograničnog protoka finansijskog aktiva, što je delimično i dovelo do širenja krize iz SAD na ostatak sveta.

Efekti sastanka G20 u domenu trgovine takođe su niskog intenziteta, ako izuzmemo fondove za specijalne namene MMF-a koji su ključni za zemlje u razvoju. Ako se bogate zemlje oporave i opet počnu da kupuju stranu robu, zemlje u razvoju imaće posla oko pristupa kreditima neophodnim za finansiranje izvoza. U svakom slučaju, realizacijom ovog fonda (G20 nije u potpunosti odobrio tri do pet milijardi dolara) obezbediće se bolje funkcionisanje trgovinskog sistema na mnogo načina.

Kada je reč o protekcionizmu, licemerje je odigralo značajnu ulogu na samitu, budući da su SAD podigle tarife od 50 odsto na svu robu. Drugo, iako G20 zemlje tvrde da će izbegavati protekcionizam, čak je 17 zemalja u svojim stimulativnim paketima uvrstio protekcionističke mere.

Svetu je potreban "tajm-out" u pregovorima o novom svetskom trgovinskom poretku. Ponuda koja je na stolu u osnovi ima dosta nedostataka i neće biti mnogo od koristi u atmosferi očuvanja domaćeg biračkog tela u zemljama članicama.

Jurišnici na vrh su stigli. Debelim paketom mera za savlađivanje krize i reformom sistema finansija predstavnici skupa G20 nisu opravdali sva očekivanja, ali kako su suočeni sa širokom lepezom zahteva, to nije ni bilo moguće. Na Temzi nisu iskrsla samo znamenita obećanja sredstava za Međunarodni monetarni fond i Evropske banke za razvoj, nego i mere, koje treba da spreče ekscese na finansijskim tržištima.

Reč je, doduše, samo o nadnaslovima i parolama, ali ni to ne treba potceniti. U pozadini, naime, već više meseci su na delu grupe koje rade na konkretnoj razradi propisa. Ako šefovi G20 jednom harmonizuju principe, detalji brzo mogu da se razrade, bilo da je reč o forumu za stabilnost finansija, monetarnom fondu ili na nivou nadzora.

Niko ne treba da se zavarava, sve to će biti prilično teško. Pogled unatrag na mnogo godina žilavih pregovora o globalnim propisima za sopstveni kapital banaka opravdava zdravu skepsu. Različiti interesi involviranih država tek će na radnom nivou doći do izražaja. Valja pomisliti samo na dva finansijska centra, Njujork i London: dok se Barak Obama i Gordnon Braun predstavljaju kao pristalice tešnjih okova za finansije, od njihovih kabineta valja očekivati najsnažniji otpor.

Pa ipak: imponuje sve što je nastalo već i zbog širokog polazišta. Sad i nije vreme za zavrtanje nekoliko šrafova, nego za novi pristup. U tu svrhu su definisana prava polja problema i većim delom nađene prave mere postupanja. One ne znače kraj kapitalizma, već suštinsku promenu njegovog sadašnjeg oblika. Koraci su prilično precizno usmereni u pravcu često pogrešno shvaćenog neoliberalizma, koji je tridesetih godina razvijan kao korektiv principa *lassez-faire,* i smatra da država treba da odredi pravila igre, iako joj se ne prepušta upravljanje privredom.

Na osnovu tog ubeđenja su, na primer, nastali strogi čuvari kartela, da bi sprečili stvaranja monopola i dogovaranje o cenama na slobodnom tržištu. Upravo poslednjih godina baš su ta pravila igre ili delimično povučena ili postavljena pogrešno. Ono drugo se najbolje pokazuje na osnovu propisa banaka o sopstvenom kapitalu, što je prilikom recesije neizbežno dovodilo do kvarenja boniteta uzimalaca kredita.

Isto tako je naopačke krenulo sa politički poželjnim, stalnim povećavanjem količine novca, što je bitno doprinelo stvaranju mehurova. Sve to je dodatno dobilo krila zbog premija za uspeh menadžera, što principijelno pospešuje motivaciju, ali je isuviše upereno na kratkoročnu dobit, i u tom pogledu su ispravljene skretnice isušivanjem oaza za prikrivanje poreza ili nadzora rejting-agentura.

To što najvažnije industrijske zemlje i zemlje na pragu nisu postigle prodor za nove programe za konjunkturu ne sme da izazove nikakav prekor. Svuda u svetu sad je neophodno poverenje. A to ne može da se postigne nikakvom eksplozijom zaduživanja, nego samo razvijanjem udarnog pravca globalne reforme finansijskog tržišta.

NIJE KRAJ KAPITALIZMA: Suštinske promene na skupu G-20

ISTRAŽIVANJE: ELEKTRONIKA I DECA

NOMOFOBIJA I DRUGE

Kurs VREME istraživačkog novinarstva
aciric@vreme.com

Nedavno je uhapšen četrdesettrogodišnjak optužen da se lažno predstavljao preko Fejsbuka. On je stupio u kontakt sa devojčicom iz Obrenovca koju je kasnije silovao. Kakve sve još opasnosti donosi elektronika? Da li su naša deca bezbednija kod kuće uz kompjuter, ili van kuće s mobilnim

REUTERS

BOLJKE

Osnivač Majkrosofta Bil Gejts pre dve godine je svojoj tada desetogodišnjoj ćerki ograničio vreme provedeno na internetu na 45 minuta dnevno radnim danom i sat vremena vikendom. Širenje interneta i drugih tehnologija, osim nezamislive brzine protoka informacija i komunikacije, donelo je i brojne opasnosti od zloupotrebe, koje čak ni ovaj čovek ne može na drugi način da spreči.

Dok jedni smatraju da računari i internet otvaraju puteve bržeg i boljeg učenja i pomažu u komunikaciji među mladima različitih delova planete, drugi strahuju da savremena tehnologija loše utiče na njihovu decu, da uzrokuje otuđenje od vršnjaka i dovodi do potencijalno opasnih situacija. Ovakve situacije ne dešavaju se "samo u Americi", pretnje su tu, oko nas. Krajem februara, obrenovačka policija uhapsila je četrdesettrogodišnjeg Aleksandra Neškovića, osumnjičenog da se na internet sajtu Karike i na Fejsbuku predstavljao kao šesnaestogodišnji Filip 007 i da je tako i zakazao sastanak sa devojčicom koju je povezao svojim kolima, silovao i sve to snimio kamerom na mobilnom telefonu.

Kakve sve opasnosti donosi elektronika? Šta naša deca rade s njom? Da li su bezbednija kod kuće uz kompjuter, ili van kuće? Treba li im postaviti ograničenja?

NEDOSTATAK PRIRODE: Koristeći se psihijatrijskom terminologijom, američki novinar Ričard Luv je, na osnovu svog višegodišnjeg rada sa decom i roditeljima širom SAD i sakupljajući iskustva koja su se odnosila na dečje svakodnevne aktivnosti, naišao na sve raširenu pojavu nedovoljnog ili nikakvog kontakta dece sa prirodom. S druge strane, utvrdio je da se gotovo kompletne vannastavne aktivnosti dece svode na zabavu putem kompjutera ili televizije. Za tu pojavu predložio je naziv "poremećaj nedostatka prirode" (Nature Deficit Disorder). Prvi uzrok ove pojave, navodi Luv, jeste zastrašenost roditelja raznim opasnostima koje "vrebaju napolju". Drugi uzrok je samo prisustvo tehnologija – "čari" monitora, odnosno TV ekrana dovoljne su da veliki broj dece zadrže unutar doma.

Sadržaji koje nudi televizija često su pojednostavljeni i ulepšani, ili su usmereni na izazivanje jakih emocija. Međutim, Aleksandar Dimitrijević, asistent na Odeljenju za psihologiju na Filozofskom fakultetu u Beogradu, smatra da sadržaji nisu presudni, već način na koji se informacija oblikuje i saopštava: "Nije bitno kakve programe neka TV stanica emituje, ona neumitno podstiče površnost, sažetost, oskudan rečnik, niske nivoe koncentracije, zabavu kao sastavni deo učenja, nužnu povezanost svakog sadržaja s komercijalizacijom." Gotovi produkti, koji ne podstiču maštu niti želju za učenjem ili saznavanjem, lako ce naći put do svojih korisnika, među kojima je i veliki broj dece. Zbog ogromnog broja osoba i likova sa kojima se gledaoci susreću putem televizije (ali i ostalih medija), dolazi do kratkotrajnih i površnih poistovećivanja: "Deca danas odrastaju s doživljajem da se odnosi u svetu formiraju brzo i lako, da ne uključuju mnogo osećanja i posvećenosti, te da se jednako lako i bezbolno prekidaju. Vremena za empatiju nema – na primer, zato što na drugom kanalu počinje omiljeni crtani film – pa se u socijalne odnose lako unosi isti obrazac: drugu decu je moguće tretirati kao televizijske likove i biti, recimo, nasilan na školskom odmoru, jer kad uđeš na čas prosto 'promeniš kanal'", piše Dimitrijević u svojoj doktorskoj tezi "Savremena virtuelna kultura i mentalno zdravlje".

ONLAJN ŽIVOT: Internet je svojom pojavom uneo novinu najpre u stepenu interaktivnosti. On daje prostor za kreiranje sadržaja, komunikacije sa nebrojeno mnogo osoba, i na kraju – sopstvene prezentacije. Visok stepen anonimnosti u komunikaciji, korišćenje "chat" programa, zatim konstrukcija virtuelnih likova u onlajn igrici, ili korišćenje sajtova za socijalno umrežavanje, omogućavaju nam da se predstavimo i na drugačiji način kreiranjem lika kojim ćemo, na primer, istaći samo poželjne ili sputane osobine.

Nije ipak neočekivano niti čudno što je internet, nakon što je zaživeo u svakodnevici, "pokazao" i svoju mračnu stranu. Prema statistikama Kajzer famili faundejšena iz 2007, prosečno dete u Americi provodi čak šest sati dnevno ispred televizora ili igrajući igrice na kompjuteru. Podaci dobijeni putem ankete koju je "Udruženje vaspitača Beograda" uradilo 2008. godine, govore da deca predškolskog uzrasta iz ispitivanog uzorka, provode između 30 i 360 minuta dnevno gledajući televiziju, dok pred računarom provode između 40 i 75 minuta radnim danom, odnosno 53 do105 minuta dnevno vikendom. Računar ima 40 odsto ispitivane predškolske dece, dok sa kasnijim uzrastima ovaj procenat raste, a televizor u sobi ima čak 60 odsto ispitivane dece predškolskog uzrasta. Deca koja koriste računar (uključujući i predškolce i učenike osnovne škole) najviše vremena provode igrajući se na njemu, sledi korišćenje interneta, zatim učenje, pa četovanje (koriste već od 4. razreda osnovne) i, na kraju, slušanje muzike.

DRUGARSTVO NA INTERNETU: Majspejs i Fejsbuk dva su najveća sajta koji svojim >>

korisnicima pružaju mogućnost da komuniciraju sa prijateljima i razmenjuju fotografije i video-sadržaje, poput snimaka društvenih okupljanja. Otvaranje naloga je relativno jednostavno, i ne zahteva nikakav dokaz o uzrastu korisnika koji nalog otvara, ostavljajući time dosta prostora za zloupotrebu. Po zvaničnim pravilnicima ovih sajtova, donja granica za otvaranje Fejsbuk naloga je 13 godina, a Majspejsa 14, ali neretko se događa da i mlađi jednostavno prilikom prijavljivanja stave netačnu godinu rođenja koja im omogućava da otvore nalog. Oba sajta imaju zvanični stav da se nalozi za koje se smatra da pripadaju maloletnicima ispod dozvoljenog uzrasta zatvaraju, ali u praksi se to skoro nikada ne dešava.

U februaru ove godine, Majspejs je sudskim nalogom bio primoran da sudu u Konektikatu dostavi spisak od 90.000 registrovanih seksualnih izgrednika koji su otkriveni na ovom sajtu. Prošle godine, Majspejs se obavezao da će sprovesti mere kojim bi se sprečila ova vrsta zloupotrebe. Daljim istraživanjem je otkriveno da više od 8000 od navedenih 90.000 izgrednika ima otvorene naloge i na Fejsbuku. Nakon suočavanja vlasnika Fejsbuka sa ovim podacima, u roku od nekoliko dana ovi profili su zatvoreni. Kris Keli, zadužen za zaštitu privatnosti članova, izjavio je da je Fejsbuk uspostavio tim profesionalnih istražitelja koji će se ovim problemom baviti. U Srbiji još ne postoji baza podataka o seksualnim izgrednicima, tako da do informacija o sličnim problemima nije moguće doći.

Neretko na internetu osvanu i neprikladni snimci dece u seksualnim ili nasilnim situacijama. U blažoj varijanti je reč o fotografijama maloletnica u zavodljivim pozama, a u težoj o snimcima pornografskog sadržaja. Da stvar bude gora, u najvećem broju slučajeva maloletnici sa snimaka su upravo oni koji taj snimak na internet i postave, no ima i slučajeva kada su neki od aktera seksualno ili na drugi način napastvovani i snimani protiv svoje volje, poput snimka dostupnog na internetu pod nazivom "ženski fajt" na kome je zabeleženo iživljavanje desetočlane grupe devojčica i dečaka nad vršnjakinjom i školskom drugaricom.

M. MILENKOVIĆ

ZA KOMPJUTER U DNEVNOJ SOBI: Milan Radovanović

DRUGARI KAO TELEVIZIJSKI LIKOVI: Aleksandar Dimitrijević

KAD SE PRETERA: U odnosu na mlađu populaciju, srednjoškolci u mnogo većoj meri koriste kompjuter. Po prošlogodišnjem istraživanju Instituta za psihologiju sa Filozofskog fakulteta u Beogradu, 85 odsto njih svakodnevno koristi računar uglavnom za slušanje muzike, igranje igrica, skidanje filmova i muzike sa interneta i četovanje. Manji broj njih preteruje u vremenu koje posvećuje internetu. U najozbiljnijim slučajevima, postoji mogućnost da se kod dece javi zavisnost od interneta, koja se tretira kao i drugi oblici zavisnosti. "Roditelji greše jer kupe deci kompjuter i misle da su rešili sve probleme. Stave računar u sobu, vide ga, tu je, kod kuće, nema droge, nema alkohola", kaže Milan Radovanović, pedagog u savetovalištu Entera, i objašnjava da uprkos tome na internetu postoje opasnosti. Zato, kaže, veoma često tretman počinje zahtevom: "Stavite kompjuter u dnevnu sobu!"

Najmlađi zavisnik koji se javio u savetovalište imao je 12 godina, dok se kao najkritičniji period za stvaranje zavisnosti smatra prelazak iz osnovne u srednju školu kada se dete uklapa u novu sredinu. "Imali smo nekoliko ekstremnih slučajeva kada deca po nekoliko meseci nisu izlazila iz kuće, nisu se kupala i išla su u WC samo kada više nisu mogla da izdrže. Jedan dečak je napustio školu i nije izlazio iz stana. Više nije komunicirao ni sa roditeljima, i na kraju je gotovo pokušao da izvrši samoubistvo kada su oni odlučili da tome stanu na put", kaže terapeut Milan Radovanović.

Prema njegovim rečima, sve zavisnike je teško motivisati da započnu tretman, jer kod njih ne postoji svest da je to problem. Kada im se na silu oduzme kompjuter ili internet, uskraćuje im se jedini izvor zadovoljstva. Da bi izbeglo svađu sa roditeljima, dete uzme pare od užine i ode u prvu igraonicu. Roditelji shvataju da dete nije išlo u školu tek kada dođe polugodište.

Važno je da se odrede uloge – da roditelji budu roditelji, ne drugari, savetuje Radovanović. To, objašnjava, ne podrazumeva kažnjavanje i suprotstavljanje, već da se postave granice adolescentu, da se što više sa njim razgovara, da se zna sa kim se druži i gde provodi vreme. Ako je dete vođeno u svemu tome i pristupa internetu pod nadzorom, onda

Ćaskanje, samokontrola i lažno predstavljanje

Istraživanje o komunikaciji putem "chat" programa koje je Aleksandar Dimitrijević, asistent na Odeljenju za psihologiju na Filozofskom fakultetu u Beogradu, sproveo 2008. godine na uzorku 194 učenika Matematičke gimnazije u Beogradu, dalo je neke zanimljive rezultate. Samo nešto manje od polovine ispitanika smatralo je da između poznanstava na "chatu" i onih koja se sklope van mreže nema nikakve razlike i po njima "internet je jednako prihvatljiva socijalna sredina kao i ona u kojoj su odrasli i koju smo navikli da zovemo 'realnost'". Pokazalo se da ova grupa ispitanika, kao i oni koji lakše uspostavljaju kontakt na internetu, imaju više skorove na nekim skalama dimenzija ličnosti – da su otvoreniji prema novim iskustvima, ekstrovertniji i lakše stupaju u odnose sa ljudima, ali i da su skloni ishitrenim odlukama i imaju slabiju kontrolu. Drugi zanimljiv nalaz tiče se lažnog ili višestrukog predstavljanja na četu: oni koji se dosledno ponašaju na ovaj način (za razliku od onih koji su samo probali i ostavili) po pravilu izveštavaju o nekim lošim iskustvima iz detinjstva, a potencijal za teškoće u funkcionisanju daleko je veći nego kod ostalih grupa ispitanika. Ipak, ovi rezultati se ne mogu uopštavati bez daljih provera zbog specifičnosti uzorka, dok sa druge strane nude ideje u kojim pravcima treba da se kreću dalja istraživanja.

Naša deca "izlaze" na internetu

Mini intervju: Jelena Surčulija, pomoćnica ministarke za telekomunikacije za međunarodnu saradnju i evropske integracije

"VREME": Ministarstvo za telekomunikacije proglasilo je 2009. za godinu zaštite dece na internetu. Koji su ciljevi kampanje?

JELENA SURČULIJA: Cilj jednogodišnje kampanje je informisanje javnosti, pre svega onih koji su u svakodnevnom kontaktu sa decom (roditelja i nastavnika) o prednostima interneta, ali i o tome kako zaštititi najmlađe. Takođe, cilj ove kampanje je promovisanje sigurnijeg internet okruženja kao i skretanje pažnje javnosti na ovaj problem i pridobijanje podrške svih relevantnih institucija i medija.

Koji je povod da se sada pokrene kampanja?

Specijalizovana agencija Ujedinjenih nacija, Međunarodna unija za telekomunikacije, u novembru prošle godine započela je globalnu Inicijativu zaštite dece na internetu (*Child Online Protection Initiative*), čiji su ciljevi identifikovanje i zaštita od opasnosti na koje deca mogu naići prilikom korišćenja interneta. Republika Češka, predsedavajuća Evropskom unijom, kao jedan od svojih prioriteta u oblasti telekomunikacija ima zaštitu dece na internetu, čime je istakla značaj ovog pitanja na evropskom nivou.

Kampanja za povećanje bezbednosti dece na internetu, u koju se uključilo pedesetak evropskih zemalja, među kojima je i Srbija, trebalo bi da podstakne roditelje da se aktivnije uključe u tzv. virtuelni život svoje dece. Proglašenjem 2009. za godinu zaštite dece na internetu, Ministarstvo telekomunikacija i informacionog društva donosi evropske trendove u Srbiju i kao jedan od prioriteta Ministarstva postavlja probleme najizloženijih članova informatičkog društva – dece i mladih.

Koji su osnovni problemi zaštite mladih na internetu?

Po mom mišljenju, osnovni problem je taj što se internet često ne doživljava kao mesto na kome deca ostvaruju svoje socijalne kontakte. Ako je dete samo u sobi, a na internetu, to ne mora da znači da je ono zaista samo u sobi. Zbog toga je važno da pre svega roditelji razumeju da njihova deca "izlaze" na internet.

Nekada su roditelji deci pričali da se paze čike u parku koji se čudno ponaša ili im nudi slatkiše, ali danas ne znaju kakav savet da daju deci koja svakodnevno stupaju u komunikaciju sa nepoznatim ljudima u čet sobama. Mi ne želimo ovom kampanjom da zaplašimo naše sugrađane, već naprotiv, da ih podstaknemo da što više koriste sve vidove novih tehnologija, ali da razgovaraju sa svojom decom o tome kako provode vreme na internetu. Ako roditelji nisu svesni značaja i izazova Interneta, neće znati ni da upotrebe njegove prednosti, kao ni da upozore svoju decu na potencijalne neprijatnosti koje tu mogu da dožive, koje su često iste kao i u realnom svetu.

Ideja je da kampanja okupi najviše predstavnike države, međunarodnih organizacija, civilnog društva i privatnog sektora u rešavanju ovog problema, kao i bolje informisanje šire javnosti o ovom pitanju, što nam nameće društvena odgovornost koju imamo prema najmlađima.

Da li u Srbiji postoje zakoni koji regulišu ovu oblast?

Nažalost, ne postoji poseban zakon koji reguliše ovo pitanje. Jedan član Krivičnog zakonika reguliše pitanje prikazivanja pornografskog materijala i iskorišćavanje dece za pornografiju, ali to je sankcija za već učinjeno krivično delo.

Cilj naše kampanje je prevencija, tj. da do negativnih posledica po decu na internetu ne dođe. Ono na šta pre svega želimo da skrenemo pažnju jesu pozitivni aspekti korišćenja interneta, uz opreznost prilikom stupanja u komunikaciju sa nepoznatim ljudima ili ostavljanje ličnih podataka na globalnoj mreži.

Kurs VREME istraživačkog novinarstva aciric@vreme.com

je internet vrlo koristan i predstavlja prozor u svet. Detetu se vreme ispred računara mora vremenski ograničiti na razumnu dnevnu dozu, dodaje Radovanović.

U bolnici za bolesti zavisnosti u Drajzerovoj ulici u Beogradu u težim slučajevima ovaj oblik zavisnosti tretiraju i medikamentima. "Za razliku od alkoholizma i narkomanije, zavisnost od interneta uglavnom se, što je pogrešno, ne shvata ozbiljno. Istraživanja pokazuju da se u mozgu javlja lučenje neurotransmitera kao i kod drugih vrsta zavisnosti. Zato se i leči kao i drugi oblici zavisnosti", ističe Jasna Daragan-Saveljić, direktorka Specijalne bolnice za bolesti zavisnosti u Drajzerovoj ulici u Beogradu.

BEZ KREDITA: U medijima se kao drugi oblik zavisnosti u poslednje vreme često pominje pojam nomofobia. Termin (nastao od NO MObile phone PHOBIA) za sada nije zvanično prihvaćen od strane naučne zajednice, a odnosi se na strah od ostajanja bez kredita, signala, baterije, zaboravljanja mobilnog telefona... Zagovornici postojanja ovog poremećaja kažu da od njega samo u Velikoj Britaniji pati 13 miliona ljudi, koji u ovakvim situacijama proživljavaju stres sličan onom koji imaju prilikom odlaska kod zubara ili na dan venčanja.

Prema prošlogodišnjem istraživanju Instituta za psihologiju sa Filozofskog fakulteta u Beogradu, čak 98 odsto srednjoškolaca poseduje mobilni telefon. Premda primarni oblik korišćenja jeste telefoniranje i slanje poruka, čak 70 odsto koristi telefone za snimanje i fotografisanje, a 41 odsto za pristup internetu. Najveći broj mladih šalje deset SMS-ova dnevno, a na mobilni telefon troši 500 dinara mesečno. Mobilni telefon je, pored odeće i izlazaka, jedna od tri stvari na koje srednjoškolci troše najviše novca.

Dragana Roter, šef korporativnih komunikacija mobilnog provajdera VIP, kaže da je danas česta pojava da i deca uzrasta mlađih razreda osnovne škole stalno nose mobilni telefon. "Međutim, deca ne spadaju u primarnu ciljnu grupu VIP-ovih korisnika i zato posebno ne istražujemo ovaj deo populacije i njihove navike u mobilnim komunikacijama. To je i razlog što se u svojim kampanjama ne obraćamo mališanima, niti ih koristimo kao aktere prilikom izrade reklamnih poruka i materijala. Ovakav odnos je u skladu sa domaćim i stranim propisima o oglašavanju prema najmlađima", kaže Roterova.

Imajući u vidu sve navedene pozitivne strane, ali i mogućnosti zloupotrebe interneta i drugih navedenih medija, postaje jasno da im, kao i svemu drugome, treba pristupiti sa dozom opreza i umerenosti. O ozbiljnosti problema dovoljno govori činjenica da je i srpsko ministarstvo za telekomunikacije i informaciono društvo proglasilo 2009. za godinu zaštite dece na internetu (vidi okvir). Moderne tehnologije nam pružaju zgodne alatke uz čiju pomoć deca mogu mnogo toga da vide i nauče, ali mere zaštite ne mogu biti postavljene isključivo na samom internetu, već i na mnogo bitnijem mestu – u porodici. ×

VESNA JANKOVIĆ
DANKA SPASOVSKI
IGOR STANOJEVIĆ
Koordinator istraživanja: MARIJA VIDIĆ

Komunikacija bez ograničenja

"ZoviMe" će biti srpski skajp – fiksnom mesečnom pretplatom omogućićemo građanima komunikaciju po veoma pristupačnim tarifama sa bilo kojom državom u svetu

DESETAK GODINA pošto su vlasnici pejdžera prestali da budu *in* (mada ih neki još uvek koriste), na internetu se i dalje prepričavaju najzabavnije poruke iz kol centra kompanije Bel Padžet (Bel Pagette): "Hristos se rodi tebi i tvojoj porodici", "Kumo, javi kako si prošla na izložbi pasa", "Pređi na Tetris, to ćes lakše da ukapiraš, ili se javi", "Halo, da li je to organizacija za pejdžere?"... a primerci ovih aparata još se mogu kupiti preko malih oglasa za simbolične pare. Zoran Marković, "naš čovek iz Toronta", došao je početkom devedesetih u Srbiju sa idejom da uvede pejdžing sistem koji je u Kanadi u to vreme uveliko funkcionisao. Od 1990. do 1995. godine bio je vlasnik i direktor Bel Padžeta, prve velike privatne telekomunikacione kompanije u Srbiji. Sudskim odlukama, za koje on još pokušava da dokaže da su bile nezakonite, Bel Padžet mu je oduzet, i od tog preduzeća je Bogoljub Karić kasnije napravio mobilnu telefoniju. Marković, koji je pejdžing kompanije pokrenuo i u okolnim zemljama, otišao je iz Srbije. Nedavno se ponovo vratio iz Kanade sa novom velikom idejom: najpre centar Beograda, a kasnije i ostale gradove pokriće WiFi signalom, dakle bežičnim internetom koji će ljudi moći da koriste uz mesečnu pretplatu. Kako je njegova kompanija dobila dozvolu i za VoIP (*Voice over Internet Protocol*, prenos glasa internetom), preko svojih telefona, kompjutera i drugih mobilnih uređaja, korisnici "ZoviMe" usluga moći će besplatno ili po veoma povoljnim cenama da pozivaju inostranstvo ili razgovaraju u lokalu.

"VREME": Ciljna grupa su ljudi koji rade ili žive u centru Beograda i koji žele da koriste laptop ili smartfon u kafiću, kod kuće, na poslu, u parku...?

ZORAN MARKOVIĆ: Upravo oni. Od četvrtka počinje promotivni period od mesec dana i za to vreme će biti besplatan internet kao i telefoniranje. Želimo da napravimo red na Terazijama! Naša poruka je: "Dođi, i pričaj sa kim želiš i koliko želiš, potpuno besplatno!" Cene telekomunikacionih usluga su inače u svetu pale i uskoro će takav trend biti i kod nas. RATEL-ova dodela dozvola za VoIP operatere će tome dosta doprineti. Naša prednost je to što smo mi prvi i za sada jedini koji se na ovaj način bave WiFi tehnologijom.

Kakva je to WiFi mreža?

To je takozvana meš (*mesh*) mreža. U centru Beograda smo do sada pokrili Terazije, Trg Nikole Pašića, Čika Ljubinu ulicu, a izvode se radovi na potezu Trg Republike – Knez Mihailova – Obilićev venac... Svaka od njih pokriva površinu prečnika od oko 300 metara, a površina koja će biti pokrivena WiFi tehnologijom postepeno će se povećavati. To će za početak biti beogradski krug dvojke, a onda ćemo pokriti oko 1000 kafića – obezbediti im opremu i omogućiti da posluju sa bilo kojim provajderom. U tome i jeste lepota ovog sistema. Naš posao je samo da edukujemo ljude kako da koriste i da šire mrežu. "ZoviMe" će ujedno biti srpski skajp – fiksnom mesečnom pretplatom omogućićemo građanima komunikaciju po veoma pristupačnim tarifama sa bilo kojom državom u svetu.

>> MOJA ŽELJA JE DA USKORO MREŽOM POKRIJEMO SVE ŠKOLE, A ZA DVE GODINE DA IMAMO I WIFI SRBIJU

Za punu pokrivenost potrebno je postaviti veoma veliki broj baznih stanica, samo za Beograd više od 2000. Do kraja godine planiramo da postavimo oko 500 baznih stanica u Beogradu kao i 100 u Nišu, a biće ih u još nekoliko gradova u Srbiji, Crnoj Gori (Budva) i Republici Srpskoj. Međutim, ne želimo da to radimo sami. Bilo bi dobro da se uključe mladi ljudi koji će u svojim mestima u unutrašnjosti napraviti sistem i omogućiti jeftine komunikacije. Neka se uključi ko god želi, jer je najvažnije da sistem raste. Moja želja je da uskoro mrežom pokrijemo sve škole, a za dve godine da imamo i WiFi Srbiju. Za program umrežavanja svih škola u Srbiji u pregovorima smo sa Motorolom, dobavljačem WiFi meš opreme, da se sredstva obezbede iz evropskih ili američkih fondova. Motorola je sličan projekat već realizovala u Makedoniji, umrežavanjem više od 600 škola.

Postoji li neka zagarantovana brzina interneta koji nudite?

Jedna stanica može da podmiri 20 do 50 korisnika, jer je teoretski maksimalan protok 54 megabita u sekundi. Brzina koju će svaki pojedinačan korisnik imati zavisi od toga koliko je korisnika u trenutku na jednoj baznoj stanici, ali neće biti manja od 512 kilobita u sekundi.

Mreža koju pravite u gradu mogla bi da se iskoristi na bezbroj načina. Da li ste imali nekakve razgovore sa beogradskim preduzećima ili ustanovama o eventualnoj saradnji?

Povremeno koristim gradski prevoz i dešavalo mi se da me zaboli glava od televizora koji su ugrađeni u autobuse jer se u nekim od njih stalno vrti ista reklama. Ova tehnologija omogućava da na primer autobus koji polazi sa Studentskog trga i ide u naselje Braća Jerković preko ove mreže prikuplja informacije. Kada krene sa Studentskog trga, on daunloduje aktuelne informacije koje mogu biti interesantne putnicima: akcija u Maksi diskontu pored koga prolazi autobus, na popustu su ti i ti proizvodi i slično. U povratku u Braće Jerković prikuplja informacije o nekim dešavanjima u centru. Osim ovih, konstantno mogu da se prikupljaju i drugi podaci – koliko je jedan autobus prešao kilometara, koliko je potrošio goriva, koliko vremena mu je trebalo da stigne do odredišta, koliko je zagađenje na stajalištu... Policija može da ima koristi tako što će postaviti kamere koje će snimati po gradu i prikazivati direktno te snimke u sobi za monitoring. Kažu da je London bezbedan grad baš zato što u njemu ima 10.000 kamera. Može se koristiti i za kontrolu semafora i tako pomoći da se spreče saobraćajne gužve... Mogućnosti su ogromne, ograničenje je jedino mašta.

Kakve će biti cene vaših usluga?

Mesečna pretplata za neograničeni internet brzine minimum 512 kilobita u sekundi, plus oko sat vremena razgovora sa inostranstvom koštaće 1000 dinara. Samo ovi razgovori kod Telekoma koštaju pet puta više. Ciljna grupa su nam mladi ljudi. Od 9. aprila servis "ZoviMe" počinje sa radom, i prvih mesec dana će biti besplatan. Na Terazijama će ljudi besplatno moći da telefoniraju koliko god

M. MILENKOVIĆ

NAPRAVIĆEMO RED NA TERAZIJAMA: Zoran Marković

žele. Za sada nam je važno da objasnimo kakav servis nudimo. Trenutno u Beogradu oko 30 ili 40 odsto mobilnih telefona, recimo sve nokije N i E serije imaju protokole za VoIP, i njihovi vlasnici samo treba da taj protokol konektuju na "ZoviMe" portal. Ko god je u toj mreži u Srbiji, može da priča besplatno među sobom. To će, dakle, u početku biti besplatno, a kasnije će za mesečnu pretplatu moći da dobiju internet, besplatan razgovor među sobom i pozivanje inostranstva po izuzetno povoljnim cenama.

Ljudi će imati potpuno drugačiji pristup mobilnom telefonu, jer ih trenutno ne koriste za odlazak na internet. Čitav ovaj posao je ogroman i ja se zato ne plašim da će neko da mi ga ukrade i da će početi da radi isto što i ja. Što nas je više, biće nam bolje. Na Obilićevom vencu ima 20 kafića i svi su puni. A u Ulici Carice Milice ima jedan i on je – prazan.

Očekujemo uskoro WiMax, širokopojasnu mrežu koja bi takođe trebalo da pokrije Beograd a nadamo se i ostatak Srbije. Da li ste računali na takvu konkurenciju?

Naravno. Međutim, većina kompjutera i drugih mobilnih uređaja koji su danas u upotrebi imaju podršku za WiFi, ali nemaju za WiMax. Postoji jak lobi koji gura tu tehnologiju, ali ne znači da će to da uspe. Ja, naravno, nemam ništa protiv WiMaxa, mi smo veoma zainteresovani i za tu licencu i koristićemo ga kao deo sistema.

Postoji tu jedna važna stvar: kada je, na primer, uništen stari, truli bankarski sistem, kreirano je 15 puta više posla nego što je ranije postojalo u tom sektoru. U bankama se danas odmah nakon škole zapošljavaju mladi i obrazovani ljudi i postoji strahovita konkurencija. Pre 2000. godine morali ste da čekate u dugim redovima i da bankara molite da vam da novac. Sada vas zovu kući, pitaju hoćete li kredit, kola, spuštaju kamatne stope... U Americi se u oblasti telekomunikacija desilo nešto slično: kompanija Ma Bell se raspala na veliki broj manjih telekomunikacionih firmi koje su kreirale stotine hiljada novih radnih mesta. I Srbija bi mogla da se razvija na sličan način – zahvaljujući, na primer, novim licencama za fiksnu telefoniju i WiMax. Konačno, pogledajte mobilnu telefoniju: dok je postojao samo Mobtel, zapošljavao je malo ljudi, a cene usluga bile su visoke. Sada imamo tri kompanije koje zapošljavaju veliki broj ljudi, koje se bore, ulažu, šire mreže... Telekom mora da postoji i on treba da obezbedi infrastrukturu, ali bi bilo odlično da imamo još mnogo manjih kompanija koje će pružati najrazličitije usluge. To je ogroman resurs koji ne koristimo.

Neko vreme niste bili u Srbiji. Vratili ste se odmah pošto je Bogoljub Karić, za koga ste tvrdili da vam je oteo Bel Padžet, otišao iz zemlje?

Ne volim da pričam o tome, jer sam pričao godinama i ništa se nije desilo. Karići su dobijali presude preko noći. Ja poslednjih deset godina vodim procese kako bih povratio neisplaćenu dobit Bel Padžeta, ali čak ni to nije završeno. Dakle, za deset godina nisam dobio nijedan spor, a oni su sve ondašnje presude preko noći rešavali. Ali, ja danas mirno spavam i šetam gradom bez telohranitelja.

Kako vam sada izgleda taj početak Bel Padžeta? Odakle vam ideja, kako ste krenuli?

Isto kao i danas sa WiFi. Bio sam u Kanadi i radio sam kao *hospitality* menadžer – nisam znao mnogo o tehnologijama, već sam učio kako da uslužim goste. Tako i za WiFi – znam šta ljudima treba. U to vreme u Kanadi sam video puno pejdžera, a u Srbiji ih nije bilo uopšte. Veoma sam se zainteresovao za tu ideju, obišao sam svih desetak pejdžing kompanija i počeo da se raspitujem i učim. Kada sam došao u Beograd i objasnio kakvi su mi planovi, niko mi nije verovao. Tadašnjoj Pošti je trebalo tri godine da pokrene pejdžing, posle početka rada Bel Padžeta. Na kraju, kada je to trebalo da preraste u mobilnu telefoniju, Karići su primetili da je to dosta dobro i onda su ga uzeli...

Na svom vrhuncu, koliki je bio taj pejdžing sistem?

Tada je bilo između 30.000 i 40.000 pejdžera. U poređenju sa nekoliko miliona mobilnih telefona koje imamo danas u Srbiji, to je veoma malo, ali o tome se mnogo govorilo. Neki ljudi su mislili da je Bel Padžet bio jedini koji se bavio tim poslom. Nismo bili ni prvi niti jedini, ali naporno smo radili na marketingu i PR-u i ulagali u kulturu i u decu. Proširio sam sistem i u Rumuniju i Poljsku. Na primer, sa mojom firmom Bel Padžet u Rumuniji prodavao sam mesečnu uslugu za 24 dolara, pa su ostale kompanije da bi bile konkurentne svoje cene snizile na 12 dolara. Ali, i dalje sam nastavio dobro da poslujem jer ljudi uvek žele kvalitetnu uslugu: važno je postaviti određeni standard i držati se njega. ×

MARIJA VIDIĆ

O cikadama i još nešto

Ništa me još nije bolelo u grudima, dah mi nije postao kratak, ali sam znao šta to znači, pa sam pritisnuo crveno dugme i pokretna traka je stala

Cikade vrište kao dobro uvežbani hor koji radi na stvaranju novih generacija. Njih nekoliko desetina hiljada u našem i susednom Lindinom dvorištu uživaju u orgijama već više od tri nedelje, pošto su posle toliko godina snova izmilele iz zemaljskih dubina da odžive svoje vreme na površini. Sedamnaest godina u mraku i samo tridesetak dana na svetlosti. Tridesetak dana za neprestanu ljubav i strasno pevanje u slavu života. Posle toga sve nestanu i to vam je poznato kao "slatka smrt". Toliko su glasne da ne možemo da sedimo u bašti. Kada ih pogledate iz blizine, nimalo ne liče na ono kako zamišljate Natašu od Viktora Peljevina, već na nešto iz Indijana Džons filmova. Crne su, dugačke oko tri santimetra, crvenih očiju i narandžastih krila. Na leđima im se vidi još crnje W, kao Wolland, čuveni tajanstveni profesor.

Cikade vrište, pevaju ljubavne pesme, da vidim još jednom cikade pa dosta.

Sve se dogodilo prilično brzo, mada sam nekoliko godina podozrevao da se ispod mog mladalačkog izgleda i raspoloženja mora skrivati neka trulež. Kao kod brata Dorijana boga ti božjeg. Odlučio sam da uradim čuveni stres test pre nego što odem u posetu staroj zemlji, old country, kako se ovde govori o bivšim domovinama, i bio sam prilično veseo tog dana, petog marta dve hiljade sedme. Šalio sam se sa sestrama u "Good Samaritan hospital" dok su me kačile na monitore, sve do početka trećeg ubrzanja, negde oko šestog minuta brzog hodanja, kada sam na ekranu video kako moj lični S-T segment na EKG-u ponire nadole. Ništa me još nije bolelo u grudima, dah mi nije postao kratak, ali sam znao šta to znači, pa sam pritisnuo crveno dugme i pokretna traka je stala.

Šta se desilo, pitala je sestra Jane zabrinuto. Pogledaj moj EKG, kazao sam, i dalje prilično bezbrižan.

Oh my God! Jane je bila ozbiljno uplašena. Ko zna koliko zbog mene a koliko od straha da joj se mogao dogoditi slučaj infarkta jer nije obraćala pažnju. Kao što se desilo našem starom drugaru Miletu Perišiću na VMA. Druga sestra je već telefonirala i za tri minuta i četiri sekunde pojavila se plavuša veoma prijatnog izgleda, dr Sabaliauskas iz Litvanije. Ja sam Gajla, smešila se, podsećajući me na staru drugaricu Danijelu koja je sve znala o medicini.

A ja sam kandidat za stent ili za angioplastiku, bar se nadam. Znate šta je na redu, kolega, pitala je ona. Kako da ne, angiografija. Vidim da ste lako izgovorili moje prezime, odakle ste vi? Ja sam iz Srbije, zemlje bez definisanih granica, dakle bezgranične, a lako mi je jer se još živo sećam vašeg sjajnog košarkaša Paulauskasa iz reprezentacije pokojnog SSSR.

Posle je kao neka praznina od oko 24 sata pošto sam bio pod takozvanom neurolept analgezijom. Ipak: Je l' sam prespavao nešto važno? To ne bi trebalo da bude..., kazao

sam Gajli i omanjem ćelavom gospodinu jakih crnih obrva koji se predstavio kao hirurg doktor Griecko. Kao El Greko, jebote. Ne, niste spavali, samo smo vam dali medozalam, novi hit američke farmakologije, sredstvo za indukciju kratkotrajne amnezije. Doktor se smešio i videlo se da voli da trtlja o svom poslu, što smatram znakom samopouzdanja.

I kakva je presuda, dragi kolega? Zajedno ćemo pogledati angiogram, ali moje je mišljenje da vam treba četvorostruki bajpas.

Veoma veselo; setio sam se kako sam tridesetak godina ranije vodio čika Glišu u Ženelije kod čuvenog profesora Radovanovića, tada velikog majstora, na takođe četvorostruki i kako je posle toga on, gosn Gliša, dobacio jedva jedno tri godine. Doduše u onim uslovima. A setio sam se i šta će dobri doktor da mi radi. Istesterisaće mi grudnu kost cirkularom, raširiće rebra široko, skoro smrznuti srce, pa će par sati da se zeza menjajući mi dizne. Nije neki plezir toga se setiti.

Ali good news je da vam je srčani mišić potpuno u redu. Mislim da ćete moći da se vratite na posao za oko mesec dana. Okay. A kada mislite da to uradim? Pa, sutra, kolega Greko je već davao uputstva da me se pripremi. A vi javite familiji gde ste. Vidimo se ujutro. *Don't worry, everything is gonna be fine.*

E stvarno se vrlo maglovito sećam dolaska moje drage familije. Znam da sam se sve vreme nešto kao sprdao s nasledstvom koje im neću ostaviti jer ga nemam, a one su pokušavale da budu kao bezbrižne.

Probudio sam se u prostoriji nalik na naučnofantastični film u kome Marsovci ispituju primitivno ljudsko biće koje su upravo doveli sa planete Zemlje. Svuda okolo svetlozeleni monitori, mogao sam na njima da vidim kako mi čuka radi potpuno pravilno, takozvani vojnički EKG. Dakle, onaj Greko je stvarno dobar, pomislio sam razgledajući ostatak sobe. Čiji drugi deo je izgledao kao apartman u boljem lasvegaskom hotelu. Ogroman kauč za tri osobe i jedna grandiozna fotelja što se transformiše u krevet, ispred stočić a na njemu ogroman buket poljskog cveća. Miris poljskog cveća se nije osećao, pošto je bio daleko u prošlosti i daleko u prostoru. I još nešto: u pozadini tog udobnog ambijenta, blještavo supermoderno "state of the art" kupatilce do koga, by the way, neću da se skoro dokotrljam, pomislio sam, ali sam se ljuto varao. Jer sam već posle dva dana mokrio stojećki, ko bi to očekivao. Onda sam primetio je da me ništa ne boli, iako mi je iz vrata virila neka tanka cevka a na grudima su pak bile, kao ispod kože, tri debela creva od plastike koja su vodila negde dole. I obe ruke su mi bile prikačene na razne infuzije, a opet nije mi bilo neudobno. Ljubazna sestra Suzan se smešila i kazala da moje devojke čekaju. Da li biste voleli da ih odmah vidite? Zar je to moguće, sećao sam se intenzivne nege u domovini, gde ni ja kao kolega nisam mogao da provirim i vidim nekog svog, osim ako nisam dobro poznavao dežurnog. Onda mi je Suzan rekla da odmah pritisnem ljubičasto dugme ako me išta zaboli. Pa za koliki bol da vas maltretiram, pitao sam, kažite mi samo kako vi to procenjujete. Od jedan do deset.

E, onda sam se nužno setio nekih svojih starih drugara, mnogih što više nisu među nama, koji bi se ukakili od sreće na ovakvom mestu, i zamislio sam na primer pokojnog Karanfila kako se smeši i ponavlja: bol je između 9 i 10, između 9 i 10, između 9 i 10...

I to je ono glavno što sam hteo da vam kažem. Proveo sam u bolnici tri dana, uz stalne posete, kod kuće sam leškario još par nedelja i bilo mi je povremeno nezgodno, u početku sam se naravno teško kretao, ali bola skoro uopšte nije bilo. Jer sam u bolnici stalno govorio: 8-9, 9-10... A kad su me pustili kući, dali su mi neograničenu količinu čuvenog preparata Darvocet da ponesem, neku plemenitu kombinaciju paracetamola i metadona koju ni ovde ne mogu da prepisuju svi lekari već samo neki. Trebalo mi je skoro mesec dana da počnem da živim bolje nego pre operacije i da radim gore nego pre operacije, ali najvažnije je da me sve to vreme baš ništa nije bolelo.

A kažu mi dr Greko i dr Gajla kako su sve šanse da ću bar još jednom videti cikade. Valjda one sedamnaestogodišnje, mada su mi, iskreno govoreći, dovoljne i one što prave orgije svakih trinaest godina. ×

NIKOLA DIMITRIJEVIĆ

>>PROBUDIO SAM SE U PROSTORIJI NALIK NA NAUČNOFANTASTIČNI FILM U KOME MARSOVCI ISPITUJU PRIMITIVNO LJUDSKO BIĆE KOJE SU UPRAVO DOVELI SA PLANETE ZEMLJE. SVUDA OKOLO SVETLOZELENI MONITORI, MOGAO SAM NA NJIMA DA VIDIM KAKO MI ČUKA RADI POTPUNO PRAVILNO, TAKOZVANI VOJNIČKI EKG

REUTERS

Ručak za dvadesetoricu

Dakle, kada ste već dobro probudili svoje grešne instinkte uz predjelo i lozu, vreme je da pojedete nešto, čak iako niste predstavnik G20 kome kuva lično Džejmi Oliver

Vest koja je, doduše u senci samita G20, ali i te kako vezana za isti, obišla svet glasila je: od svih kuvara na vascelom ostrvu, domaćin Gordon Braun rešio je da svetske moćnike usluži odabranim jelima Džejmija Olivera. Oliver je pak spremio nešto više nego jednostavno. Prosto: jagnjetinu sa šparglama!

Svi su bili zadovoljni.

Kako i ne bi. Malo manje svetski moćnici, ali ipak dovoljno ugledni, kako bivši tako i sadašnji ambasadori Amerike, Britanije, Italije... Onda naši moćnici na vlasti, ali i u opoziciji, da ne pričamo o "popularnima", sladili su se, i slade, jagnjetinom na odabranim mestima, kod odabranih ugostitelja. Dakle, samo za čitaoce "Vremena" Rade Litričin i Marko Radulović spremaju ručak za dvadesetoricu.

U KONOBI, NA KONTINENTU: Konoba je podrum, vinski podrum, ne previše dubok, gde mediteranski seljaci i ribari čuvaju svoje zalihe vina, konjaka, šunke, sira, sušene ribe, pribor za čamce, mreže, vesla, jedra i druge stvari. To su mesta gde se ribari i uzgajivači maslina i grožđa na Jadranu povlače u leto, dok se glupi stranci prže na plažama. Oni sede u ovim svežim i hladnim konobama sa prijateljima, piju lozu ili bevandu (pola crnog vina, pola vode) i mezete šunku, sir, usoljenu ribu (srdele), crne masline i onaj izvanredan paradajz sa domaćim hlebom, dok čekaju da sunce ranije zađe i omogući im da mogu lakše da žive i rade. Oni su vredni, pošteni i veoma gostoljubivi ljudi i ugostiće vas kao prinčeve ukoliko svratite u njihovu konobu.

Marko Radulović, ponosni vlasnik i poslovođa restorana "Konoba", kaže da ga je inspirisao upravo jadranski koncept konobe. Prva ideja, u aprilu 1998, kada je otvorio restoran, zasnivala se na hladnom bifeu (šunka, sir, kobasice) i salatama, sve to mediteranskog tipa i porekla kao i vrhunskog kvaliteta. Imao je svoje posebne dobavljače iz Crne Gore, južne Srbije i sa drugih mesta.

Predjela koja nudi uz lozu su priča za sebe: najbolji pršut od njegovih specijalnih dobavljača iz Crne Gore (Njeguši) i sa Jadrana (Pelješac), beli sjenički sir jakog ukusa i najodabranije ukusne kobasice, kobasice od kozjeg mesa sa belim lukom iz Pirota (prave se isključivo tamo). Salate koje se poslužuju uz ova predjela su bogate, sveže i originalne.

S AERODROMA NA ČORBU: Dakle, kada ste već dobro probudili svoje grešne instinkte uz predjelo i lozu, vreme je da pojedete nešto. Marko tvrdi da ima najbolju teleću čorbu u Beogradu i spreman je da se u to i kladi. Njegova kulinarska filozofija je jednostavna, jasna ali promišljena, samo čisto sveže meso i riba najboljeg kvaliteta. Osoblje koje radi u kuhinji ima najmanje dvadeset godina staža u čuvenom "Metropolu", kuhinji koja je akademija beogradskih kuvara.

Marko čvrsto veruje da njegov jelovnik mora da prati godišnja doba. U kasnu jesen i zimu, na primer, predlaže srnetinu sa češkim rezancima i tri sosa, rane jese-

nje mušule na buzaru sa rižotom; za lakšu letnju hranu tu su mnoge originalne salate, meso i riba jednostavno pripremljeni na roštilju; za proleće, ali samo negde oko Uskrsa, insistira na mladoj jagnjetini sa Stare planine.

"Lako je kada je tu ekipa kojom sam okružen od prvog dana", kaže Marko. "Pre svega to je šef kuhinje Ljubica Otašević, onda dve Gordane: Tomašević i Marsendić. One su osvojile sve moguće nagrade u takmičenjima nekadašnje SFRJ. One su zaslužne što nas gosti s aerodroma pozivaju da provere ima li teleće čorbe. Time bih i započeo ručak."

Dakle, čuvena čorba pravi se tako što se korenasto povrće (celer, šargarepa, paškanat i peršun) sitno iseckaju, sitno se isecka i crni luk, pa onda skuva. Posebno se skuva i teletina iseckana na kockice, pa na kraju sve pomeša, napravi crvena zaprška, ubaci i sitno iseckani paradajz, pusti da malo ključa, naravno posoli i pobiberi, pa začini seckanom mirođijom. E, pred služenje legira se još samo kiselom pavlakom. Bez jaja.

JAGNJETINA I SAMO JAGNJETINA: Kao i u Londonu, i ovde je jagnjetina prolećni hit. Marko predlaže pikljeve u provansalskom sosu. Dakle, u dubokoj šerpi se izdinstaju crni luk, paradajz oljušten i iseckan na kockice što se nalije belim vinom i vodom, posoli, pobibeberi, a na samom kraju ubaci beli luk i peršun. Posebno se pikljevi posole, uvaljaju u brašno, proprže, pa naliju vodom i pirjane dok ne budu toliko meki, da samo meso sa kostiju spada. Pred samo služenje preliju se onim sosom.

Markova supruga Sandra zaslužna je za krunu obroka. Pošto sama razvija kore, gosti se sa zadovoljstvom slade pitama: od jabuka, višanja, borovnica ili duleka. Kao i sve u "Konobi", deserti su prilagođeni godišnjem dobu. A vina? Sve dobro što se može zamisliti. Od najpoznatijih naših, do vina iz postojbine ambasadora i stranih gostiju koji ne bi da menjaju navike.

Rade Litričin je čovek koji je takođe zaslužan za slavu koja prati našu kuhinju. Ali, ne samo on.

"Srbija još uvek ima izvanredno meso", kaže Rade za "Vreme". Dakle, bilo šta da im se servira, bili bi oduševljeni ukusom. Naravno, kruna obroka bila bi jagnjetina. I to leđa na žaru. Spremaju se klasično, ali se "šnicle" ne tranžiraju klasično. To su komadi od donjeg dela leđa sa malo rebara pride, što su isečeni po sastavu pršljena. Ne zna se da li su lepši na izgledu ili na ukusu.

OD KLUBA KNJIŽEVNIKA, PA DALJE: Rade Litričin je izašao na dobar glas zbog svoje kuhinje, najbolje hrane južno od Beča, što smatraju neki njegovi gosti. Taj pristup kulinarstvu ima za svoju osnovu nekad legendarni Klub književnika, gde je Rade Litričin počeo svoju karijeru 1977. On sam kaže da mnogo duguje pokojnom gosparu Ivi: „Ivo me je naučio da učim od gostiju. Klub književnika sticao je ugled pedesetih i šezdesetih godina upravo zahvaljujući Ivinoj otvorenosti na sugestije gostiju, uglednih ljudi koji su tada putovali svetom i donosili ideje." Klub književnika je tako prvi izašao iz standardne beogradske ponude – kuvana jela ili roštilj.

A. ANĐIĆ

ŠTA NISMO KUVALI: Džejmi Oliver i jagnjetina s šparglom (levo); ne može bez čorbe u domaćoj varijanti

Rade Litričin odlazi iz Kluba književnika 1993. u ceo svet, to jest u Moskvu i centralnu Aziju (Novokuznjeck, šest vremenskih zona odavde, gde je otvorio prvi restoran evropskog tipa), da bi se 1995. vratio i otvorio restoran "Dionis". Sve se nastavilo restoranom koji se zvao logično "Kod Radeta". Kuhinja je ostala ista, a i gosti. Radetovo poreklo igra bitnu ulogu: on je iz Bašaida kod Kikinde, odrastao na banatskoj kuhinji i zna zašto su važne supe, knedle, povrće, ribe i sosovi; naročito sosovi. Zna kako se kuva govedina, kako kolenice, a kako tripice i zašto je važno jesti i kašikom, a ne samo viljuškom.

BEZ SUPE NE IDE: Dakle, čitaoci mogu da pretpostave, ručak za dvadesetoricu započeo bi supom. Ovog puta od morke sa griz knedlama i mlevenim semenkama bundeve.

Kao i za svaku supu iseče se korenasto povrće (paškanat, peršun, celer i šargarepa), prepeče luk, uzme 'tica naravno, pa sve posoli, nalije vodom, i kuva tako da ne vri. Samo da pućka. Da se povremeno na površini pojave mehurići. Tako bar četiri sata.

Knedle se prave od brašna, griza, jaja i mlevenih semenki bundeve, pa oblikuju na veličinu nokta i samo zakuvaju u procđenoj supi.

Pošto pravi ručak supom tek počinje, a bez predjela ne ide, Rade bi spremio i vojvođanske štrukle. Za razliku od zagorskih, ove se lako prave i u kućnoj varijanti. Dakle, tanke kore za pitu se raširе (jedan list), namažu masom od švapskog sira, slatke pavlake i jaja, uroluju, pa krajevi povežu kanapom i skuvaju u ključaloj vodi. Samo jedan minut. Ohlade se, seku na komade od šest centimetra, i slože u keramičku posudu namazanu puterom. Sve se zalije smešom od slatke pavlake, mleka i jaja.

Tek tada je vreme za onu jagnjetinu što se služi uz pečeni krompir i mešanu salatu. Od maslačka, motovilca i rukole.

Za desert, opet nešto iz Radetovoj rodnog kraja: domaći rolat (štrudla) da džemom od kajsije u vinskom šatou.

Bez vina ne može. Uz predjelo Tamuz Morava 2005, podruma "Jelić" iz Valjeva, uz jagnje Kaberne sovinjon rezerva Mije Radovanovića iz Krnjeva, za dežistiv rakija dunjevača Civrića iz Mokrina.

Eto, tako bi se sladili oni. Tako se slade i Radetovi i Markovi gosti. Ali, uz neke male izuzetke i čitaoci-gurmani mogu u svojim kuhinjama da sebi priušte makar nešto od "Ručka za dvadesetoricu". ×

MIKA DAJMAK

Lažovi i ostali

Pravi potop je prekinuo trku za Veliku nagradu Malezije, ali ni tolika vodurina nije mogla da spere ljagu sa Hamiltona i tima Meklaren

DOK BUDETE ČITALI ovaj tekst već će biti poznato da li će se Mercedes Benc povući iz Formule 1! Ukoliko tako odluče deoničari na redovnom sastanku u sredu, biće to najteža posledica bezočnog laganja sportskog direktora tima Meklaren Dejva Rajana i Luisa Hamiltona o tome šta se dešavalo na stazi Albert park u Montrealu kada je Đankarlo Fizikela (Tojota) "obišao" Luisa i zbog toga bio diskvalifikovan, oduzeto mu je treće mesto, bodovi se podrazumevaju, a razmišljalo se i o dodatnoj kazni. Svedoci na "suđenju" posle trke bili su pomenuti direktor i šampion i – obojica su lagali da je Jarno napravio prekršaj pod režimom "žute zastave". Sudije su preslušale traku na kojoj je snimljen razgovor Rajana i Hamiltona i uverili se da je Karibijac dobio naredbu iz boksa da propusti Trulija i da su njihove ranije priče da je Jarno napravio prekršaj bile gola laž. E pošto su, zna se, u laži kratke noge, Hamiltonu su oduzeti bodovi, biće naknadno odlučeno koje će još kazne popiti, a najkatastrofičniji scenario je da može dobiti zabranu trkanja do kraja sezone, pa čak i da doživotno bude najuren iz Formule 1! O tome da je srozao svoj imidž i preko noći od heroja postao bitanga ponajbolje se vidi iz tretmana koji ima u britanskoj štampi gde ga nije opljunuo samo onaj ko je žurio na autobus. Dakle, epilog sledi ...

Sama trka počela je spektakularno jer je Niko Rozberg (Vilijams) furiozno startovao i sa četvrtog mesta izbio na čelo, a pratili su ga Truli, Alonso (Reno) koji je takođe bio sjajan i sa osmog se probio na treće mesto obišavši i Batona (Bron GP), ali samo nakratko jer mu je milo za drago Dženson vratio već u drugom krugu što je bilo za očekivati, a potom je Katalonac počeo sve više da klizi na niže jer je imao prepun rezervoar goriva, ali to je samo bio razlog više lošem ponašanju bolida pa je posle glavinjanja na stazi, u trenutku prekida trku završio na jedanaestom mestu. Već na početku su ispali Kovalainen (Meklaren) koji je izleteo sa staze i zaglavio se u pesku i Kubica (BMW) kome je otkazao motor. Hamilton je polako napredovao u sredini kolone, ali ga je Fetel (Red Bul) obišao u borbi za deseto mesto i tako samo naglasio činjenicu da u ovoj sezoni, sa izuzetkom vozača Bron GP, nema favorita. Kimi Raikonen (Ferari) je dobro startovao, jedno vreme vozio na petoj poziciji, a onda je došlo vreme za prvu promenu guma i dolivanje goriva i sve je za Finca otišlo do đavola! Loše procenivši da provala oblaka samo što nije, odlučili su da mu namontiraju gume za kišu na kojima je vozio nekoliko krugova, ali taman dovoljno da ih upropasti do neupotrebljivosti kad su se oblaci provalili. Čak pet puta je svraćao u boks da bi na kraju odustao. Ni Masa (Ferari) nije prošao bolje jer je samo spletom okolnosti, a nikako kvalitetom bolida ili strategijom kraj trke dočekao na devetom mestu. Malo, jako malo u prve dve trke za tim koji pretenduje na sam vrh.

Stvari su polako počele da dolaze na svoje već u prvoj trećini trke kada je Baton posle prve serije svraćanja u boks na zamenu guma i dolivanje goriva izašao na stazu ispred Trulija i Rozberga, a i Barikelo se ovom dvojcu opasno približavao. E baš kada su se neki dueli zaoštravali u dvadeset drugom krugu je – počeo pljusak. Alonso je jedini platio ceh jer se okrenuo na mokroj stazi pre nego što se dokopao boksa u kome je bila gužva k'o na Brankovom mostu oko dva po podne. Pošto su svi montirali gume za kišu trka je nastavljena, ali se već posle nekoliko krugova bilo jasno da od vožnje nema ništa, prst pred okom se nije video od guste vodene zavese koju su bolidi ostavljali za sovom, a ni vodeći nije imao prednost pozicije jer je lilo kao iz kabla. U trideset drugom krugu na stazu je izašao automobil za usporavanje, onda su sudije odlučile da na startnom pravcu zaustave kolonu, čekalo se da pljusak oslabi, čekalo, čekalo, a onda je počelo da se spušta veče i – trka je okončana.

Dženson Baton je tako ponovo pobedio, Nik Hajdfeld (BMW Zauber) je vozio svoju trku u kojoj je strategija punog rezervoara bila glavni adut i dok su ostali svraćali u boks po dva ili tri puta on je ostajao na stazi i mic po mic našao se po drugi put u karijeri na drugom mestu. Tojotini vozači Glok i Truli su došli na svoje više zato što su duže bili na stazi, a svraćanje u boks pred i kad je pljusak već počeo najviše je uticalo da se Barikelo nađe na petom, Veber (Red Bul) na šestom, Hamilton na sedmom i Rozberg na osmom mestu.

Sledeća trka je 19. aprila u Šangaju za Veliku nagradu Kine. ×

DUŠAN RADULOVIĆ,
RADIO BEOGRAD 1

Poredak timova

1. Bron GP	25
2. Toyota	16,5
3. Renault	4
4. BMW Sauber	4
5. Wiliams	3
6. Torro Rosso	3

Poredak vozača

1. Baton (Bron GP)	15
2. Barikelo (Bron GP)	10
3. Truli (Toyota)	8,5
4. Glok (Toyota)	8
5. Alonso (Renault)	4
6. Haidfeld (BMW Sauber)	4
7. Rozberg (Wiliams)	3,5

EVROPSKA SCENA

Pitanje aršina VREME 952

Rajko Maksimović se trudi iz petnih žila da ospori uspeh i status "nacionalnog" Beogradskoj filharmoniji. Njega ne zanima kvalitet orkestra, nivo izvođenja i posećenost/popularnost koncerata Filharmonije.

On je branitelj "srpske baštine" od (zle) muzičke Evrope i ko po njegovim aršinima njoj pripada, nije poželjan u Beogradu i na repertoaru BF.

Siguran sam da bi naša cenjena gospoda, tzv. kompozitori, voleli da naprave "komisiju" i da daju saglasnost šta može, tj. šta je "ispravno" (čitaj patriotski) svirati u Beogradu.

Da se tako u svetu dobija prefiks "nacionalna filharmonija", Berlinci nikada ne bi svirali Čajkovskog, a njujorška filharmonija bi svirala samo Kejdža i Geršvina.

Gospodin Maksimović pominje uspeh poslednje dve Tribine kompozitora kao dokaz popularnosti domaćih kompozicija iako zna da je publika usko stručna, tj. studenti kompozicije i dirigovanja, i rodbina izvođača.

Ja sam muzičar, i još uvek mi je Brams veće zadovljstvo od nekih "domaćih" muzičkih eksperimenata.

Filharmonija bira evropsku scenu i ponosi se svojom internacionalnom dimenzijom koju dobija sa stranim dirigentima i solistima.

A koncerti su rasprodati...

Igor Ranković, Beograd

P.S. G. Maksimoviću, zar nije Filharmonija pre godinu-dve imala koncert pod imenom "autorsko veče Rajka Maksimovića"?

OBRTANJE ARŠINA

Pitanje aršina VREME 952

Berlinska filharmonija ima na svom godišnjem programu četiri programa sa delima savremenih nemačkih kompozitora, Orchestre de Paris ima na programu dva dela savremenih francuskih kompozitora. Za izvođenje savremene muzike postoje specijalizovani ansambli kao na primer Ensemble Contemporaine. Po tim aršinima Beogradska filharmonija je čak i prenacionalna.

Uroš Lajović diriguje ove sezone jednom, a Dorijan Vilson ne diriguje već dve godine sa Filharmonijom.

Internet je čudo... za one koji umeju da ga koriste.

S. Vuković, elektronskom poštom

NEEFIKASNA UPRAVA

Ko će da plati budžetski deficit VREME 952

Da zaboravimo na trenutak istoriju i razloge našeg trenutnog položaja. Pravo je čudo da imamo ovolike plate kolike imamo. Nepristrasan pogled na naše ustanove nam otkriva nepregledne papire, pečate, u svetu odavno zaboravljeno mastiljarenje (čast izuzecima). Prelazak na elektronske baze podataka zaista nije ni skup ni komplikovan, i ne treba ga izmišljati nego samo primeniti. Da li je to toliko teško uraditi, pa čak u državnoj zdravstvenoj zaštiti ne postoje svi podaci o pacijentu na jednom mestu, nego on ili ona nosaju papire od jednog do drugog šaltera. Onda su tu i ljudi koji sede po kancelarijama, kafenišu, doručkuju i da ne pričam dalje. U normalnim zemljama toga nema. Da li smo mi kao društvo sposobni da se rešimo tog balasta? Jasan odgovor je da nismo. A zna se i zašto, zato što ne postoji slobodna konkurencija, zato što niko sa strane ne može da razbije korupciju i monopol pa ti ljudi koji tamo sede i kafenišu i nemaju alternativu i mogućnost da rade u nekom profitabilnom i efikasnom privatnom sistemu.

Marijana Mišić, elektronskom poštom

>> PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd [kurirom]	Srbija [poštom]	kontinentalna Evropa [površinskom poštom]	ceo svet [avionom]
6 meseci	3500 din	3300 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	7000 din	6600 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

6 meseci	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
Svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog.

VREME ELEKTRONSKA ARHIVA

	Srbija	Svet
VREME DVD komplet 1997–2007	900 din	USD 29
dopuna kompleta za dosadašnje kupce	500 din	USD 15

Elektronska arhiva nedeljnika VREME u PDF formatu sa sačuvanim stranicama kao u štampanom izdanju i sa mogućnošću pretraživanja, obuhvata period od marta 1997. do kraja 2007. Diskovi se dostavljaju poštom u roku od 20 dana od kad dobijemo dokaz o uplati. Raniji brojevi Vremena ne postoje u ovom elektronskom obliku.

KNJIGE I DVD-ovi

	Srbija	Svet
Filip Švarm: knjiga i DVD Jedinica	790 din	34 USD
samo knjiga Jedinica	670 din	23 USD
Dragan Todorović: Živela naša Srbija	500 din	19 USD
Boris Varga: Putinova Baršunasta gerila	480 din	19.75 USD

U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina. Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu VREME, Mišarska 12, Beograd, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME-DVD). Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME isključivo na račun 205-13281-15. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi http://www.vreme.com/pretplata pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

>> DODATNE INFORMACIJE U VEZI S PRODAJOM I PRETPLATOM >TELEFONOM, RADNIM DANOM OD 10 DO 16h: 011/3234-774 > E-MAILOM NA PRETPLATA@VREME.COM

Tablić

"Kako se zove ova igra?", teatralno pita svog protivnika igrač koji sa talona nosi sve karte (što mu daje pravo da mu se zapiše "tabla"). I sam, tobož obučavajući igrača s druge strane stola o suštini igre, odgovara: "Tablić, Tablanet"!

Svaka tabla se najavljuje trećem učesniku igre, onome ko "piše" ili "udara" table ili "recke" ("ćati"). Ćata nije sudija – on je evidentičar, njegova uloga je samo protokolarna – da "protokoliše" table i rezultat, te da, na kraju, pošto sabere učinke u svakoj od pet-šest "ruku", proglasi pobednika ili koliko još ima da se igra do 101, kada pobednik "izađe", odnosno kada se igra završava. Ćata svoju ulogu ostvaruje pišući na listu papira (nekada, kad se to moglo, beležio je tok igre i na kutiji cigareta), podeljenom uzdužnom crtom, sa početnim slovima igrača iznad obe "rubrike" (u levoj rubrici, po strogom pravilu, piše se rezultat onog igrača koji prvi deli karte). Table se upisuju na osoben način: četiri vodoravno, a peta uspravno, preko njih. Iako ćata prati igru, za svaki slučaj, kod "nošenja talona", kartom se mora jako raspaliti po stolu; igrač ćati ovim jasno stavlja do znanja da na stolu nema karata, te da mora da reaguje i upiše tablu.

Pored ovakve najave, mora se ćata i glasom trgnuti iz, eventualnog, dremeža: "Piši recku!" Pri tom valja i pomno pratiti da li on tablu upisuje, i da je, kojim slučajem, ne "recne" suprotnoj strani. Ako mu se posreći da zaradi dve table, jednu za drugom, igrač komanduje: "Udri još jednu! Dok si u kancelariji!", čime se podseća na njegovu administrativnu, "ćatinsku" ulogu.

Igra ima jednostavna pravila. Gestovi i reči se ponavljaju iz igre u igru, od igrača do igrača, iz mesta u mesto. Priručnik za tablić nikada nije napisan, te se finese igre prenose s kolena na koleno, sa svim nepisanim pravilima i pratećim ritualima. Mnogi su Srbi svoja prva saznanja o matematici, a posebno o sabiranju, kao osnovnoj računskoj radnji, stekli učeći od starijih ukućana, sve samih "akademika" za tablić, osnovne tajne ove igre.

Pravila tablića zapravo i ne treba objašnjavati – kao što u jednom starom srpskom kuvaru, pod odrednicom "podvarak" umesto objašnjenja kako se ovo jelo sprema, stoji napomena da nema potrebe da se daje recept za ovu 'ranu, jer svaka srpska domaćica to jamačno ionako zna. No, i pored dugogodišnjeg razvoja prakse, jedno pravilo ostaje nedorečeno – da li se sa pisanjem tabli prestaje posle sabiranja rezultata, obično nakon pete "ruke", ili se sa tablom samo ne može "izaći" (ne može se postići 101. poen)? O ovom suštinskom pitanju vode se žučne rasprave, a desi se da igra i ne počne, jer igrači ne mogu dogovorom da ga razreše. Pošto se Valjevci smatraju najuobojitijim igračima tablića, ovu drugu verziju pravila o tablama, koju oni zagovaraju, ipak treba smatrati "oficijelnom".

Od svih pravila, najrigoroznije je: Pala karta! – igrač ga uzvikuje kao zabranu da protivnik kartu bačenu na talon vrati u ruke (odgovara šahovskom pravilu "Taknuto-maknuto"). Jedno pravilo, koje se uvek naglas ponavlja na samom početku igre, odnosi se na to ko prvi deli karte – igrači "seku" špil karata, uz recitovanje pravila: "Manja deli, kec jedanaest" – da ne bi neko posle tvrdio da "kec" vredi samo jedan.

Pored ovih jasnih i u praksi potvrđenih pravila, gotovo svaka igra tablića praćena je i svađom, a jedina prava svađa u mnogim srpskim familijama vezana je upravo za ovu igru – večita porodična tema je ko je od koga bolji u tabliću, ko je kome podvalio u nekoj partiji na Divčibarama daleke šezdestineke, ko je u jednom "deljenju" od četiri moguća imao pet "kečeva", koga uvek služi karta "kao luda", ko pored štihova pamti i male karte...

Karte imaju posebna imena, u odnosu na "međunarodnu nomenklaturu". "As" je "kec", "pub" je "džandar" (ponekad, kad se njime odnese talon ili zapiše tabla, to je i "dečko"). "Kralj" je "pop". "Dama" je "cura". Desetka "karo" (jedini "štih" koji se broji duplo) je "velika" ili "matora", a dvojka "tref" (jedina od malih karata koja se računa u brojanju kao "štih") je "mala" ili "dvojčica".

"Preferansisti" kažu da za tablić nije potrebna pamet, da je dovoljna sreća. Neki od "tablanetista" sami doprinose ovoj fami, jer im je osnovno obrazloženje poraza da je protivnika "služila" karta. No, pravi igrači, oni što pamte koji su "štihovi" prošli i koji znaju koje karte protivnik ima u ruci opovrgavaju ovakva mišljenja – oni ne priznaju prednost dobre karte: "U tabliću se pobeđuje mudrošću!"

Komentari igre protivnika su dozvoljeni. Dozvoljeno je uticati na njegovu igru, svim propagandnim i parapsihološkim metodama. "Baci keca, pa pokvari!", sugeriše igrač protivniku koji razmišlja. Onaj ko ima više karata dobija tri poena (pravilo: "tri na karte"). Igrač sa debljim "štosom" karata obavezno obznanjuje glasno ta tri poena: "Tri od zanata", "Tri od pacera"... Uz čitav niz atributa iz arsenala kojim se protivniku ukazuje da je neznalica. Nekada se to radi i preko posmatrača koji se uvlače u komentare i kojima se ukazuje kako druga strana ne zna da igra. Ako "kibicera" i nema, sa njima se komunicira, kao da su oko stola. "'Odi da vidiš kako Musa dere jarca!"

Svaki igrač prebrojava na kraju "ruke" svoje karte do kraja, čak i kada protivnik objavi koliko "štihova" ima i kada je jasno koji je rezultat – malo zbog provere, a više iz uživanja kada se dobija, ili kada se igrač "izvadio" iako ga nije "išla karta".

Za igru se ne traži sto sa zelenom čojom. Dobar je svaki astal – kuhinjski, kamperski. Dobro je i ćebe, u 'ladu na livadi, plaži. Nekada se igralo u vozu – na stočiću ispod prozora. Kad naiđe tunel, svaki igrač drži ruke na svojim kartama – da onaj drugi ne iskoristi priliku i u mraku nešto smuva.

Pobednik u igri, pošto ćata saopšti rezultat, obavezno najavljuje da upravo završava udžbenik – "Tablić za početnike"; treba ga svako veče stavljati pod jastuk – ne bi li se nešto naučilo. Tablanetisti iz pomenutog Valjeva obavezno u priču unose i tvrdnju da se u ovom gradu osniva Akademija za tablić. U najnovijoj verziji, Akademija je upravo dobila akreditaciju od nadležnih.

I tako, do sto jedan i nazad. ×

MIROSLAV PAUNOVIĆ

VREME
Copyright © 1997–2005 Vreme
PDF izdanje razvili: Saša Marković i Ivan Hrašovec
obrada: Marjana Hrašovec